

ระเบียบการ

หนังสือพิมพ์พระพุทธศาสนา ของคณะธรรมทาน

บรรณาธิการและผู้จัดการ : นายธรรมทาส พานิช

สำนักงาน : ห้องธรรมทาน ริมทางรถไฟ สถานีไชยา

กำหนดออก : ออกเป็นรายไตรมาส ในเดือน กุมภาพันธ์ พฤษภาคม สิงหาคม พฤศจิกายน. (ปีละ ๔ เล่มหรือสามเดือนครั้ง) เล่มแรกออกในเดือน กุมภาพันธ์.

อัตราค่าบำรุง : ส่งทางไปรษณีย์ธรรมดาปีละ ๑ บาท. ส่งไปต่างประเทศ ปีละ ๑ บาท ๒๕ สตางค์. รับที่ห้องธรรมทาน (ไม่มีค่าส่ง) ปีละ ๓๕ สตางค์. รับประเภทถาวร ส่งค่าบำรุงอย่างต่ำครั้งละ ๕ บาท (สำหรับตลอด ๕ ปี) รับประเภทกระดาษดีพิเศษ เสียค่าบำรุงสองเท่า, คือ ทางไปรษณีย์ธรรมดาปีละ ๒ บาท ประเภทถาวรกระดาษดี ส่งค่าบำรุง ๑๐ บาท (สำหรับตลอด ๕ ปี)

การส่งเงิน : ต้องส่งพร้อมกับบอกรับ เงินจำนวนน้อย โปรดส่ง ธนบัตรหนึ่งบาท ต้องลงทะเบียนซองจดหมายนั้นด้วย, อย่าส่งธนบัตรในซองจดหมายที่ส่งโดยธรรมดา. เงินจำนวนมากต้องส่งทาง ธนาคาร ในนาม นายธรรมทาส พานิช ผู้จัดการคณะธรรมทาน อำเภอไชยา เป็นผู้รับ ส่งจ่ายเงินที่ทำการธนาคาร ป. ณ. อ. ไชยา. หรือจะ ส่งเช็ค (ใบส่งจ่ายเงินของธนาคาร) ชนิดเข้าบัญชี จ่ายในนาม คณะ ธรรมทานไชยา ก็ได้ ในกรุงเทพฯและธนบุรี จะส่งเงินบอกรับได้ที่ร้าน มหามกุฏราชวิทยาลัย หน้าวัดบวรนิเวศ, สีกันามิตรสมาคม สีแยกวัดตึก, บริษัทศรีภัทร ๖๓๑ ถนนบำรุงเมือง.

ตรีมาสานุสสรณ์

ตุลาคม ๒๕๕๔

มโนปุพฺพงฺคมา ชมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา
มนสา เจ ปทุฏฺเฐน ภาสติ วา กโรติ วา
ตโต นํ ทุกฺขมเนวติ จกุกฺจ วหโต ปทํ ฯ

สิ่งทั้งปวงมีใจเป็นผู้ทำให้ทำ มีใจเป็นหัวหน้าบังคับ มีใจเป็นผู้สร้างขึ้น ถึงคนเรามีใจชั่ว จะพูดก็ตามจะทำก็ตาม เพราะฉะนั้นเป็นเหตุ ความทุกข์จักติดตามเขาเสมือนล้อตามเท้าวัวที่ลากเกวียนไป.

มณะปุรฺวํคมา ชฺรมา มณะเสรษฐา มโนมยา :
มนสา เจตุ ปฺรทุษฺเฐน ภายเต วา กโรติ วา
ตต เอน ทฺวะขมเนวติ จกฺกรมีว วหตะ ปทม ฯ

All that we are is the result of what we have thought : it is founded on our thoughts. it is made up of our thoughts. If a man speaks or acts with an evil thought, pain follows him, as the wheel follows the foot of the ox that draws the carriage.

สรรพสิ่ง มีจิตต์แล้
จิตต์ประเสริฐ จิตต์กระทำ
ผู้ใด หากจิตต์ระยำ
ดูจลื้อ เบียนโกล้ไซ้

จูงนำ
เกิดให้
แล้วกล่าว ทำญา
แต่นั้นทุกข์ตาม.

พฤศจิกายน ๒๕๘๔

มโนปุพฺพวงฺคมา ชมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา
มนสา เจ ปสนฺเนน ภาสติ วา กโรติ วา
ตโต นํ สุขมเนวติ ฉายาว อนุปายินี ฯ

สิ่งทั้งปวงมีใจเป็นผู้นำให้ทำ มีใจเป็นหัวหน้าบังคับ มีใจเป็นผู้สร้างขึ้น. ถ้าคนเรามีใจดี จะ
พูดก็ตามจะทำก็ตาม เพราะข้อนี้เป็นเหตุ ความสุขจักติดตามเขาเสมือนเงาตามตน.

มณะปุรฺววงฺคมา ชฺรฺมา มณะเศรฺษฐา มโนมยา :
มนสา เจตฺ ปฺรสนฺเนน ภายเต วา กโรติ วา
ตต เอนํ สุขมเนวติ ฉายเมวานปายินี ฯ

Things are forerun by mind, have mind as best, are compounds of mind.
If with a mind serene a man do speak or act, therefrom bliss follows him
as a shadow that does not depart.

สรรพฺลิ่ง มีจิตต์แล้ จูงนำ
จิตต์ประเสริฐฺ จิตต์กระทำ เกิดให้
ผู้ใด หากจิตต์อ่า- ไพกล่าว ทำฤ
ดุจเงา ติดตนไกล้ แต่้นสุขตาม.

ธินวากม ๒๔๘๔

อกฺโกจฺฉิ มํ อวชิ มํ อชิ นิ มํ อหาสี เม
เย จ ตํ อุปฺนยุหนฺติ เวรํ เตสํ น สมฺมตฺติ ฯ

“มันได้ค่าเรา มันได้ดีเรา มันได้ชนะเรา มันได้ลักของๆเราไป” - พวกใดเข้าไปผูกเจ็บไว้
ในใจดังนี้ ความจองล้างจองผลาญของพวกนั้น ไม่อาจสงบลงได้เลย.

อโกฺรฺสีตฺ มํ อพฺรฺสีตฺ มํ อไชยฺสีตฺ มํ อหารฺยฺสีตฺ เม
เย จ ตตฺ อุปฺนยุหนฺติ เตยฺมํ ไวริ น ศานฺยุตฺติ ฯ

“He reviled me, maltreated me, overpowered me, robbed me”; in those
who harbour such thoughts, anger never is stilled.

“มันตี มันด่า ทั้ง
มันลอบ นำทรัพย์โดย
พวกใด ครุ่นเครียดทวิ
เวรแห่ง พวกนั้นสิ้น

มันมี ชัยแล
ปลดอกปลิ้น” –
จิตต์ผูก ฉะนั้น
สงบไฉน.

มกราคม ๒๕๕๕

อกุโกลจิ มํ อวชิ มํ อชิ นิ มํ อหาสี เม
เย จ ตํ นูปนยหุนติ เวัริ เตสุปสมมติ ฯ
“มันได้ด่าเรา มันได้ตีเรา มันได้ชนะเรา มันได้ลักของๆเราไป” - พวกใดไม่เข้าไปผูกเจ็บ
ไว้ในใจคั้งนี้ ความจงล้างจงผลาญของพวกนั้นย่อมสงบได้.

อโกรสีตุ มํ อพริตุ มํ อไชยิตุ มํ อหารุยิตุ เม
เย จ ตตุ โนปนหุนติ ไวรํ เตชูปसानุยติ ฯ

“He reviled me, maltreated me, overpowered me, robbed me”; in those
who harbour no such thoughts, anger is stilled.

“มันตี มันด่า ทั้ง
มันลอบ นำทรัพย์โดย
พวกใด ไปผูกกดี
เวรแห่ง พวกนั้นสิ้น

มันมี ชัยแล
ปลดอกปลิ้น” –
โทษจิตต์ ฉะนั้น
สงบลง.

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

น หิ เวเรน เวารานิ สมมनुตีช กุทาจัน
อเวเรน จ สมมनुติ เอส รมโม สนนุตโน ฯ
ในโลกนี้ ตั้งแต่ไหนแต่ไรมา เวรทั้งหลายย่อมไม่ระงับได้ด้วยเวรเลย, แต่ว่ามันย่อมระงับ
ไปได้ด้วยความไม่จองเวร. คติธรรมนี้เป็นของเก่าไม่รู้จักตาย.

น หิ ไวเรณ ไวราณิ ศานุยนฺตีห กทาจน
อไวเรณ จ ศานุยนฺติ เอย ชฺรุมะ สนาตนะ ฯ

Verily enmities come not to end through enmity; through lovingkindness
it is that enmities come to end. This is the everlasting law.

เวรใด ในโลกนี้	นานา เวนนา
ห่อนสงบ เพราะผูกเวร	ยึดเยื้อ
หากสงบ ก็เพราะสา-	มารอดสละ เวนนอ
ธรรมนี้ มีสืบเชื้อ	แต่บรรพ์.

มีนาคม ๒๕๖๕

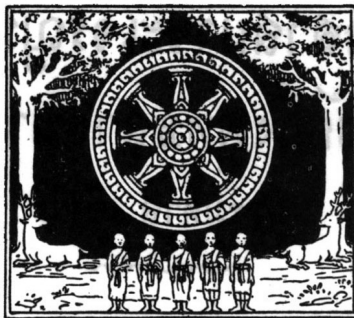
ปเร จ น วิชานนฺติ มยเมตฺถ ยมาม เส
เย จ ตตฺถ วิชานนฺติ ตโต สมมฺนฺติ เมธกา ฯ
พวกโน้น ไม่หยิ่งรู้ดอกว่า “พวกเราจะพากันฉิบหายก็เพราะเรื่องทะเลาะกันนี่เอง.” ส่วน
พวกใดหยิ่งรู้ความข้อนี้ การวิวาทย่อมระงับไป เพราะอาศัยชนพวกนั้น.

ปเร จ น วิชานนฺติ วยมตฺร ยัสฺยาม
เย จ ตตฺร วิชานนฺติ ตตะ ศานุยนฺติ เมธกา ฯ

(Some) quarrellers do not realize that in this world we must all at some time
cease to live; but there are others who do so realize, and they will settle
their quarrels.

พวกอื่น ดิ้นดาดแท้	เปล่าณา
ห่อนทราบ ว่าจักวาย	เพราะฉนี้
พวกใด หากปรีชา	รู้ลึก
ข้อพิพาท ฟังพวกนี้	หลุบไป.

พระพุทธศาสนา ภาคความรู้ทั่วไป

ดูก่อนอ่านนห้! ภิกขุ ภิกขุณี อุบาสก อุบาสิกา ไตๆ, ประพฤติ
ธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบยิ่ง ปฏิบัติตามธรรมอยู่, ผู้นั้นย่อม
ชื่อว่า สักการะ เคารพ นับถือ บูชา ตถาคต ด้วยการบูชาอันสูงสุด.

มหาปรินิพพาน. มหา. ที.

ปีที่ ๕

พฤศจิกายน ๘๔

เล่ม ๔

ขอบอกบุญ

ร่วมทำบุญกับคณะธรรมทาน
ด้วยการส่งค่าบำรุงปีใหม่ ถ่วงหน้า

แก้เลขหน้าในเล่ม ๓

หนังสือพิมพ์พุทธศาสนาเล่ม ๓ ได้จัดลำดับเลขหน้าผิดไป คือตั้งต้นด้วยหน้า ๑๓๗ ที่เรื่องพุทธศาสนาในประเทศญี่ปุ่น แล้วควรจะเป็นหน้า ๑๓๘ ไปจนจบลงที่หน้า ๒๒๘ (แทนที่จะเป็นหน้า ๑๑๘-๑๖๘) เลขหน้าของเล่ม ๔ นี้ จึงได้ตั้งต้นที่หน้า ๒๒๘ เพื่อสะดวกแก่การเย็บเล่มรวมกัน. ท่านผู้ใดจะเย็บรวมโปรดแก้เลขหน้าในเล่ม ๓ เป็น ๑๓๘-๑๖๘ ไปจนจบลงที่หน้า ๒๒๘

แก้คำผิดในเล่มนี้

หน้า	บรรทัด	คำว่า	แก้เป็น
๒๓๔	๒๒	บกงชะนิต	บางชะนิต
๒๓๔	๒๔	เข้าบังคับไว้	เข้าบังไว้
๒๓๕	๑๘	ไก่อปาก	ไก่อปากี้
๒๕๔	๕	รโฆ	ธโฆ
๒๕๖	๑๕	ยอมต่อ	ยอมจำนนต่อ
๒๕๗	๑๑	ในสิ่งนี้	ในโลกนี้
๒๕๘	๑๘	ถ้าเหตุชี้	ถ้าเหตุผลชี้
๒๗๐	๑๔	มาที่เดิม?	มาที่เดิม!
๒๗๕	๒๐	ธรรมเจริญ	ธรรมจะเจริญ
๒๘๑	๑๖	เป็นงานง	เป็นที่งานง
๒๘๒	๒๔	เช่นสิ่งโตมีปีก	เหมือนสิ่งโต, มีปีก
๓๐๐	๑๓	ต้องงามกาย	ต้องงมกาย
๓๐๑	๑๖	ตรงหน้าที่	ตรงต่อหน้าที่
๓๐๔	๕	ติดแน่นอยู่	ติดแน่นอยู่

คณะบรรณาธิการแถลง

แม้ว่าคณะบรรณาธิการนี้ จะได้มีจุดมุ่งในการป่าวประกาศพระพุทธศาสนาแนวอยู่อย่างหนึ่งก็ตาม แต่ก็มีความยินดีที่จะรับฟัง และแก้ไขให้ตรงตามความประสงค์ของท่านผู้ฟัง ผู้หวังคืออยู่เสมอ แม้จะทำได้อย่างช้าๆ เพราะเหตุจำเป็นบางอย่าง. ฉะนั้น ถ้าท่านผู้ใดมีความคิดเห็นประการใด โปรดกรุณาแจ้งไป.

นับแต่เล่มนี้ไป เราจะได้มีภาสิตประจำเดือน เดือนละบท ๓ เดือน ๓ บท ภายใต้ชื่อว่าตรีมาสานุสสรณ์. จุดประสงค์ของการทำเช่นนี้ ที่หวังอยู่เป็นส่วนใหญ่ก็คือว่า จะได้ใช้เพนบทเพ่งคิด (Meditate) ให้ครุ่นอยู่ในใจเสมอ จนตลอดเดือนนั้น ครั้นขึ้นเดือนใหม่ก็เปลี่ยนบทใหม่ต่อไป. ฉะนั้นเราจึงลงภาสิตชนิดนี้ล่วงหน้าไว้เสมอ, และได้ใช้พระพุทธภาสิตแห่งพระคัมภีร์ธัมมบท ขุททกนิกาย มีคำแปลไว้ถึง ๓ พากย์ และมีทั้งที่ประพันธ์เป็นกวีนิพนธ์ด้วย ทั้งนี้เพื่อผู้สนใจจะได้เลือกท่องจำให้ขึ้นปากไว้สักอย่างหนึ่งตามที่พอใจ. นอกนั้นใช้เป็นเครื่องเทียบเคียงก็พอแล้ว. พากย์บาลีคือของเดิม พากย์สันสกฤตใช้คำแปลของบัณฑิตราหุล สังกฤตยายนะ แห่งอินเดีย, คำแปลไทยของ อ.ป. คำโคลงของ “สิริวิลาส” ส่วนพากย์อังกฤษนั้น เลือกลงมาจากคำแปลของหลายท่าน แปลกๆกัน ตามแต่จะเห็นควร เพื่อระดับการศึกษาอันกว้างขวาง.

นอกจากนั้น เราจัดให้มี “ตรีมาสาลักขิตกาลพจน์” เป็นประจำทุกเล่ม. อันนี้ได้แก่ข้อคิดหรือแนวคิด ที่เห็นว่าเหมาะสมกับคาบ ๓ เดือนนั้นๆ.

เราขอเชิญท่านผู้ชอบคิด ลองคิดดูบ้าง. และขอเชิญผู้ชอบเขียนๆส่งไปบ้าง จะเป็นที่ยอมรับคุณ.

นับแต่ปีใหม่ที่จะถึงนี้เป็นต้นไป เราจะได้เสาะหาเรื่องราว และพุทธปรัชญาทางฝ่ายมหายานมาลงเพิ่มขึ้นอีกแพนหนึ่ง. ทั้งนี้เพราะว่าในฝ่ายมหายานนั้น มีอุดมคติต่างๆ ของพุทธศาสนา ที่ฝ่ายเถรวาทเราไม่เคยมีอยู่เป็นอันมาก. ถ้าได้ฟังไว้บ้างคงจะมีประโยชน์ยิ่งกว่าที่จะไม่ได้ฟังเสียเลย.

อีกประการหนึ่ง เรามีความจำนงเป็นอย่างยิ่ง ที่จะเปิดแพน “สามเนรสาร” ขึ้น, ซึ่งเป็นแพนที่มุ่งให้เกื้อกูลแก่สามเนรโดยจะเพาะ. สามเนรคือหน่ออ่อน ที่จะเติบโตแข็งแรงเป็นต้นกล้าในวันหน้า จึงควรได้รับการเอาใจใส่ให้มากพอกับการที่ยังเป็น “หน่ออ่อน” อยู่. ท่านผู้ใดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างใด ขอให้ติดต่อไปได้โดยไม่ต้องมีความเกรงใจ เพื่อเราจะได้จัดงานอันใหม่นี้ ให้ได้รับประโยชน์ตรงตามความเป็นจริงยิ่งขึ้น.

ท่านขุนอักษรสวรรค์ บ้านโนน อุดรธานี มีความเห็นส่งไปว่า เรื่องต่างๆที่จะนำลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ของเรา นี้ ต้องให้คณะบรรณาธิการรับรองว่าเป็นเรื่องดีและดีมากเกินไปก่อน จึงนำลง เพื่อจะได้เบาแรงแก่ผู้ที่จะเชื่อถือว่าเป็นเรื่องที่ไว้ใจได้. ข้อนี้เราขอแถลงโดยทั่วไป(ไม่เฉพาะท่านขุนผู้เจ้าของความเห็น)ว่า เป็นกรยากที่จะทำเช่นนั้นได้ คือว่าที่ว่าดีหรือไม่ดีนั้น เป็นของนานาจิตตังนัก. แม้แต่ที่จะว่าถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง นั้นก็อีกเหมือนกัน ถ้าจะเอาแต่มติของคณะบรรณาธิการนี้ฝ่ายเดียว ก็ดูออกจะเป็น “เผด็จการ” มากไปสักหน่อย น่าที่จะปล่อยให้มติส่วนใหญ่ได้แสดงออกมาบ้าง เห็นจริงเห็นชอบด้วยปัญญาของผู้ใด ผู้นั้นควรจะได้รับถือเอาตามใจของตนเอง. ถ้าได้เคยได้เห็นได้ผ่านทั้งสองฝ่าย คือทั้งฝ่ายคงามและไม่คงาม คนเราจึงจะรู้จักฝ่ายที่ตรงกับความต้องการอันแท้จริงของเราได้. แต่อย่างไรก็ตาม เราจะได้พยายามนึกถึงคำแนะนำข้อนี้ของท่านขุนไว้เสมอ.

อีกข้อหนึ่งที่ท่านขุนแนะนำว่า หนังสือของเรา “ควรมีเรื่องธรรมชั้น ต่ำๆบ้าง เพราะคนที่มีปัญญาสูงขึ้นปรมาตม์มีน้อย ธรรมชั้นต้นควร แบ่งเป็นสองพวก พวกหนึ่งให้เหมาะแก่นักเรียนชั้นประถม มัธยม เช่นนิทานในธรรมบทเรื่องมัจฉานุคุณทลี. พวกที่สองให้เหมาะแก่ชั้น อุดมศึกษา มีปัญหาธรรมและข้อปฏิบัติสูงขึ้นไปหน่อย ต่อไปจึงขึ้น ชั้นปริญญา” นั้น ได้ทำความปลาบใจให้แก่เราเป็นอย่างมาก. เราขอรับรองว่าจะพยายามทำตามนั้น, แต่ขอสารภาพไว้ล่วงหน้าว่าเราอับจนต่อปัญญา อยู่ไม่น้อย ในการที่จะกำหนดลงไปว่า เพียงไหนเป็นนักธรรมชั้นประถม ชั้นมัธยม ชั้นอุดม และชั้นปริญญา. รับรองได้ก็แต่เพียงว่า ต่อไปจะมี เรื่องที่มัน สูงต่ำ, แตกต่าง, กันให้มากๆไว้ก็แล้วกัน, คงจะมีครบชั้นได้บ้าง กระจ่าง.

ที่ท่านขุนแนะนำว่า ควรประชุมกันตกลงเรื่องศีลของพลเมืองกันเสียใหม่ เพราะรัฐบาลต้องการให้ราษฎร ทำสวนครัว กินเนื้อกินไข่ กินกับมากๆ นั้น. คณะเราเห็นว่าน่าจะยังไม่ถึงกับต้องตกลงเรื่องศีลกันใหม่ดอก ถ้าหากว่าต้องการแต่เพียงเท่านั้น. ทำสวนครัวไม่บาป. แม้จะถูกสัตว์ตาย บ้างก็ไร้เจตนา เช่นเดียวกันเราเดินเล่น ก็เหยียบสัตว์ตายอยู่แล้วเหมือนกัน แต่ไม่เจตนาก็ไม่บาป. กินเนื้อกินไข่ ไม่บาป เพราะเราซื้อของกินตาม ธรรมดาาก็ได้. ถ้าอยากกินไข่สดๆเอง ก็เลี้ยงไก่อย่าให้มีตัวผู้ผสม ก็จะได้ไข่กินโดยไม่บาป กรมวิทยาศาสตร์รับรองว่าไข่จะชนิดนี้ไม่มีชีวิต และมี คุณภาพในทางบำรุงร่างกายเท่ากับไข่ที่มีเชื้อตัวผู้ผสม, ทั้งยังเก็บไว้ได้นานกว่าไข่ที่มีชีวิตด้วยซ้ำไป. (แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า คณะบรรณา- ธิการนี้ได้เลี้ยงไก่แล้ว เพราะยังไม่เคือคร่อนถึงกับต้องเลี้ยงไก่เอง). ส่วน การกินกับมากๆ นั้นไม่บาปแน่ และไม่มีปัญหาทางศีล. แต่ถ้ากินด้วยตัณหา

จะมีโทษบางอย่างในทางธรรมหรือทางจิตต์. เรื่องอื่นของท่านขุนขอรอไว้
วันหลัง.

ในที่สุด คณะเราขอเรียนท่านทั้งหลายเพื่อกันลืมน่า บัดนี้จะถึงรอบขึ้น
ปีใหม่แล้ว ขอจงพร้อมกันอุ้มชูหนังสือพิมพ์ของเราให้ยังคงสถิตสถาวยอยู่
เพื่อประกาศศาสนธรรมของพระผู้มีพระภาคเจ้า ตามแง่ที่เราจำนงหวังสืบไป.
ทั้งขอเรียนให้เตรียมตัวช่วยหนังสือพิมพ์ของเราไว้ล่วงหน้าด้วยว่า ภัยแห่ง
สงครามก็ได้กระทบกระเทือนถึงเราด้วยเหมือนกัน คือกระดาษและของอื่น ๆ
แพง, ข้าท่านสมาชิกบางคนถูกภัยสงครามครอบงำ จนลืมนบอรับปีต่อไป
อันทำให้จำนวนสมาชิกน้อยลงบ้าง. ขอได้กรุณาตัดเดือนมิตรสหายของ
ท่าน ให้ช่วยกันทำการเพิ่มจำนวนสมาชิกให้แก่หนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นทั้งของ
เราและของท่าน ให้มากขึ้นไปด้วย เทอญ.

สวัสดิ์

ตรีมาสาถิถักจิตกาลพจน์

ออกพรรษา ๒๔๘๔

สิ่งควรคิดในคาบออกพรรษานี้ คือ ฝนแล้ง และ ภิิกษุ
เที่ยวจาริกไป! เราจงมาถือเอาคติแห่งสมัยออกพรรษาให้
ได้ตามที่ควร!

กิเลสวัตรเราเหมือนฝนวัตรเรือนที่มุงบังไม่ดี. เมื่อฤดูฝน
ผ่านพ้นไป, คนที่มีหลังคาเรือนรั่ว ย่อมหายใจโล่งไปได้คราวหนึ่ง
เพราะได้ทนการเปียกชื้นอับและมานานแล้ว. ข้อนี้ฉันใด เมื่อกิเลส
ผ่านพ้นไปบางครั้งบางคราว ด้วยอำนาจตทังคปทาน ผู้นั้นก็ย่อม
โล่งใจเยือกเย็นได้คราวหนึ่งฉันนั้น. ก็เมื่อฤดูแล้งย่อมว่างจากการ
มีฝนตกนานๆ คนเราก็ควรทำตนให้ว่างจากกิเลส แม้ด้วยอำนาจ
ตทังคปทาน ให้นานๆเหมือนฉะนั้น, จึงได้ชื่อว่าเป็นผู้“ออกพรรษา”
กะเขาด้วยคนหนึ่ง. มิฉะนั้น พรรษาของเราจะไม่ได้้ออก, หรือ
ไม่มีเวลาออก.

อาศัยสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเราอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้เกิด
ความสดดั่งเวชหรือปลงตก จนไม่เดือดร้อนเสรำโศกหรือยึดถือใน
สิ่งใดได้ชั่วคราว อันนี้เรียกว่าตทังคปทาน หรือการละกิเลสได้
ชั่วคราวด้วยสามารถแห่งสิ่งทีมากระทบนั้นๆ. ตลอดเวลาในพรรษา

เรามักพัวพันอยู่กับการศึกษา การฟังเทศน์ การสนทนาธรรม ซึ่งแม้แต่ทางวิทยุกระจายเสียงของรัฐบาล ก็ยังไม่เว้นแต่ละวัน ผิดกับสมัยนอกพรรษา. อันนี้ ย่อมทำให้เกิดปฏิกิริยาเหลือสืบมาจนกระทั่งบัดนี้ ซึ่งเพนทุนนอนสำหรับทำให้เราเป็นผู้มีความสามารถในอันที่จะยึดถือเอาประโยชน์ในทางปรมัตถธรรมได้จากทุกๆ สิ่ง ที่จะผ่านหูผ่านตาเราไปในขณะนี้. ข้อนี้เอง ย่อมทำให้เราเกิดความสดล้งเวซ หรือปลงตกในสิ่งทั้งปวงง่ายๆ ไปนานทีเดียว. และด้วยความมีความคล่องแคล่ว ความไหวตัวตื่นตัวได้ทันท่วงทีของอารมณ์ที่มากระทบเช่นนี้เอง เป็นการทำให้ “ฝน” ในจิตตสันดานของเรา แล้งเหือดแห้งไปได้สมัยหนึ่ง ตลอดเวลาที่เรายังไม่ผลอดืมตัวเป็นอย่างอื่นไป ซึ่งเมื่อใครทำให้เด็กแล้งได้เด็ดขาด ไม่เวียนกลับตกมาอีกแล้ว ผู้นั้นก็คือ อริยบุคคล หรือที่เรียกกันว่า พระอริยเจ้า.

ฝน คือกิเลสนั้น เปียกแต่ว่าร้อนและแผดเผา, เช่นเดียวกับฝนธรรมดา แม้เย็น แต่ถ้าตกไม่มีเวลาสร้าง และไม่มีเครื่องมุงเครื่องบังแล้ว ก็สามารถทำให้สิ่งที่ถูกตกทับนั้น หักยับเย็นไปได้เช่นเดียวกัน. ถ้ามากขึ้นไปอีก ก็สามารถทำให้เกิดน้ำหลากไหลนอง ท่วมท้นบ้านเรือนไร่นาพินาศสิ้นเชิงไปก็ได้. **ความรัก** หรือความกำหนัด เป็นฝนที่เย็นและเผาร้อนกันไปในตัว ให้ความผลิตเพลินและความทรमानพร้อมกันไปในตัวอย่างกลมกลืน จึงเป็นที่เข้าใจยาก ว่านี่เป็นน้ำหรือเป็นไฟ. แต่ความเป็นจริงมันเป็นน้ำที่เผาได้อย่างไฟ เช่นเดียวกับน้ำกรดบางชนิดที่เย็นเปียก แต่กัดเผาให้กร่อนไปอย่างน่ากลัวโดยไม่รู้สึกรู้หา เพราะอำนาจความงามหรือความเพลินบางอย่างเข้าบังคับไว้. **ความโกรธ** นั้น คือฝน

น้ำร้อน หรือฝนโหละหลอมละลาย ที่ภูเขาไฟระเบิดพุ่งออกมา
ที่เดียว. มีรสอร่อยก็ต่อเมื่อได้ดำไคร ตีไคร ตะไคร หรือแม่
ที่สุดแต่ตีตัวเองเสียครั้งหนึ่งก่อน. มันจึงเป็นฝนที่คุ้นเคยและ
กระทันหัน ตกรดเอาแทบไม่รู้สึกรู้สีกตัว และตอนแล้ง ก็แล้งเร็วไม่ทัน
รู้ตัวดูจกัน. ความเปียกของฝนชนิดนี้ เปียกอย่างถูกน้ำฝนโหละ
ละลายที่ภูเขาไฟพุ่งขึ้นมาั่นเอง. ส่วน **ความหลงใหล**
อันเป็นฝนชนิดที่สามนั้น ตกปรอยๆเป็นธรรมดาอยู่ทั่วไป และ
เสมอไป โดยไม่แสดงตัวอย่างปึงปึงโผงผาง จึงยากที่จะเข้าใจและ
รู้จัก จึงเป็นฝนที่คนธรรมดาถูกตรรกอยู่เนื่องจึงไม่ขาดระยะ และ
ยากที่จะหลีกเลี่ยง. เพราะเหตุนี้เอง ราคะ โทษะ โมหะ จึงคือ ฝน.

ออกพรรษาแล้ว ฝนควรจะแล้งไปคราวหนึ่ง ตามที่ธรรมชาติ
กำหนดให้. ถ้าไม่มีเวลาสร้างกันบ้างเลย ก็แปลว่าผิดกฎธรรมชาติ
ไม่ควรจะมีชีวิตอยู่ได้ เช่นเดียวกับสิ่งที่ฝืนธรรมชาติทั้งหลาย ที่ดับ
สูญไปแล้ว. ฟ้าพ่นเหย้าเรือน ควรได้รับการฝั่งให้แห้งและ
อบอุ่นสืบไป.

ส่วนการที่ฝนแล้งแล้วเที่ยวจาริกไปนั้น ก็เป็นกฎธรรมชาติ
เช่นเดียวกัน. ไก่ปากชบเขาไม่ขานขัน แยกหลับอยู่ในรูตลอดสามสี่
เดือนไม่ขึ้นมาเลย และสัตว์อีกหลายชนิดพากัน “เข้าฝน” หรือจำ
พรรษา, จนตลอดฤดูฝน. บัดนี้ได้พากันตื่นและร่าเริง. ชีวิต
ซึ่งเป็นเหมือนหยุดชงักพักผ่อนชั่วคราว ได้ลุกขึ้นก้าวเดินต่อไปอีก.
เมื่อฉะนี้แล้ว โฉนจิตตสันดานที่ว่างจากกิเลสชั่วคราวหนึ่ง จะไม่
ก้าวหน้าสืบต่อไปอีกวาระหนึ่งเล่า. การออกพรรษา จึงหมายถึงการ

ก้าวไปข้างหน้าด้วย. ความตกต่ำไม่ว่าอย่างใดๆทั้งหมด แม้ที่สุด แต่การตกต่ำทางเศรษฐกิจ ทางสุขภาพอนามัย เป็นต้น ก็ควรได้รับการกระตุ้นเตือนให้ก้าวหน้าไปในขณะนี้. ฝนชุกผ่านไปแล้ว กลักรย้อมรีนเริงบันเทิง กระโดดเข้าจับงานปลูกฝังพืชผลของตนสืบไป. ที่ซูดโซมไปเพราะถูกฝนหนัก ก็ได้รับการแก้ไขให้กลับดีขึ้นทันที. ผลไม้ฤดูหนาวกำลังอวยโชคลาภให้แก่เจ้าของผู้ขยันขันแข็งและรู้จักกาลเทศะ. นี่ก็เป็นการก้าวหน้าอันหนึ่ง. เมื่อสิ่งทั้งปวงต่างพากันจาริกก้าวหน้าอีกวาระหนึ่งเช่นนี้แล้วไซ้ไร ไฉนชั้นแห่งจิตต์ที่กำลังเดินทางไปยังจุดที่หมาย กล่าวคือความสิ้นทุกข์ จะไม่ก้าวหน้ากับเขาด้วยเล่า.

ภิกษุผู้มีได้มีหน้าที่ประจำถิ่น ย่อมจาริกไปในชนบทที่ห่างไกล และปราศจากวัดวาอาราม. ทั้งนี้ เพื่อให้ชนเหล่านั้นได้มีโอกาสบำเพ็ญกุศล ได้รับการศึกษาการสั่งสอนอบรม และอื่นๆ มิใช่เพื่อออกเบียดเบียนใครทั้งทางตรงและทางอ้อม. ชนเหล่านั้น ห่างไกลต่อความรู้และความเจริญ นำสงสาร ควรได้รับความช่วยเหลือ. ผู้อื่นนอกจากภิกษุนั้น มีภาระมากเกินไป และไม่มีน้ำใจอันเสียสละพอที่จะไปทนลำบาก เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของชนผู้อยู่ในชนบทปลายแดนเช่นนั้น. ภิกษุเท่านั้น มีเวลาว่างพอ มีความเสียสละพอ มีกำลังใจพอ และมีสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เช่นการไม่ต้องทำไร่นานากินเป็นต้น เหมาะสมมากพอที่จะทำหน้าที่อันนี้ คือหน้าที่แห่งการช่วยปกครองสถานะทั้งทางกายและทางวิญญาณ ของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ที่ยังต่ำต้อยอยู่ให้กระเตื้องขึ้น เพื่อเขาเหล่านั้นจะได้ขึ้นถึงระดับที่หมายของชาติประเทศหรือรัฐบาล และขึ้นถึงระดับแห่งภูมิธรรม ตามที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประสงค์.

ภิกษุแห่งสมัยนั้น ได้จาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่มหาชน เคยสั่งสอนประโยชน์ทั้งทางฝ่ายโลกียะและโลกุตตระ ตามภูมิตามชั้นแห่งสัตว์นั้นๆ ผู้จะรับคำสั่งสอน. ฉะนั้นจึงปรากฏว่า การหัตถกรรม กสิกรรม ศิลปะ และวัฒนธรรม เหล่านี้ เป็นพื้นฐานทั่วไปที่ภิกษุชาวอินเดียได้จาริกไปสั่งสอนเผยแพร่ให้แก่มหาชนชาว ชีเบต พะมา จีน และญี่ปุ่น จนชาวอินเดียกล่าวได้ว่า ชาติเหล่านี้เป็นเมืองขึ้น (Colony) ของเขาในทางวัฒนธรรมอยู่ไม่น้อย. แม้กาลจะล่วงมานับด้วยพันปี ปรากฏการณ์นั้นก็ยังคงสดและใหม่อยู่จนกระทั่งบัดนี้ และสดยิ่งขึ้นทุกๆคราว ที่การขุดค้นทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ได้ค้นพบหลักฐานแปลกๆใหม่ๆเพิ่มขึ้นเสมอๆ. ฉะนั้น ถ้าหากว่าการก้าวหน้าคือเกียรติแห่งความเป็นมนุษย์แล้ว มนุษย์ในสมัยนี้ควรก้าวหน้าด้วยการทำอะไรให้แปลกและใหม่ เพิ่มขึ้นบ้าง ไม่มากก็น้อย.

ฝนของท่านแล้งหรือยัง? การจาริกก้าวหน้ามีหรือยัง? นี่คือนิปัญหาแห่งสมัยอันคาบเกี่ยวกับการออกพรรษา ของพวกเราทุกคน.

พุทธทาส ภิกขุ

๑๐ ตุลาคม ๖๔

นักจาริกจีน

บ. ช. เขมาภีรต์ รวบรวม

ภิกษุชาวจีน ได้ไปสู่อินเดียเพื่อศึกษาพุทธศาสนา หรือเพื่อเหตุ
การณือย่างอื่น มีเป็นจำนวนมาก มีทั้งในสมัยที่พุทธศาสนาเพิ่งแผ่เข้าไป
ถึงประเทศจีน และในสมัยที่พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในประเทศจีนแล้ว.
ข้อนี้เป็นสิ่งที่น่าพิจารณาอยู่บ้าง ท่านเขมาภีรต์ ได้รวบรวมรายนามพร้อม
ทั้งประวัติย่อๆ ของนักจาริกคนสำคัญๆบางคน มาเพื่อประกอบการศึกษา
ของท่านที่มีความสนใจ ดังต่อไปนี้. -- คณะ บ.พ.

๑. สีห ฟาเหียน เดิมชื่อ กุง (Kung), ได้รับฉายาว่า สีหะ
เมื่อออกจากบ้าน. เมื่อพี่ชายถึงแก่กรรม บิดาได้ยกท่านถวายอุทิศให้แก่วัด.
บิดาถึงแก่กรรมเมื่ออายุ ๑๐ ปี. ต่อมามารดาถึงแก่กรรม ทำให้
ต้องกลับมาบ้านอีกคราวหนึ่ง แต่ในที่สุดก็ได้บวชอยู่วัดอย่างเดิม. คราว
หนึ่งโจรมาปล้นวัด ภิกษุพากันหนีไปหมด เหลือแต่ท่านผู้เดียวออกมารับหน้า
ได้พูดจาจนพวกโจรกลับไป ไม่ได้ปล้นเอาสิ่งใดไป, ทั้งที่ท่านยังเป็นสามเณร.
ได้บวชเป็นภิกษุเมื่ออายุ ๒๐ ปี. ท่านได้เดินทางไปอินเดียเพื่อแสวงหา
ความรู้ทางพุทธศาสนาให้ยิ่งขึ้นไป. เมื่ออยู่ในอินเดียภาคกลางประมาณ
๓ ปีแล้ว ได้ลงเรือไปลังกา ได้รับคัมภีร์เพิ่มเติมที่นั่นอีกจำนวนหนึ่ง ได้
แปลคัมภีร์ต่างๆเป็นภาษาจีน ด้วยความช่วยเหลือของภิกษุชาวอินเดียรูปหนึ่ง.

ท่านประสพอันตรายจากเรือแทบเอาชีวิตรอดไม่ได้ ๒ ครั้ง ดังที่ได้เล่าไว้ในประวัติของท่านโดยละเอียด.

ท่านผู้นี้ ได้ทำประโยชน์ให้แก่ประเทศจีนในทางศาสนาเป็นอันมาก และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันในหมู่นักประวัติศาสตร์อินเดีย เนื่องจากบันทึกการเดินทางของท่าน ให้ความรู้เกี่ยวกับอินเดียในสมัยโบราณแก่นักค้นคว้าเหล่านั้นเป็นอันมาก และโดยจะเพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา. ไปอินเดียเมื่อ ค. ศ. ๓๓๕ และถึงแก่กรรมเมื่ออายุ ๔๖ ปี.

๒. ชัง ยุน เกิดในตันฮวง หรือที่เรียกกันว่าชิเบตน้อย. ท่านถูกส่งไปอินเดียพร้อมกับภิกษุ เว่ ช่าง เพื่อรวบรวมคัมภีร์พุทธศาสนา. ท่านได้เดินทางไปกระทั่งถึง เปชวารุ (Pesbawar) ในอินเดียตอนเหนือ. ท่านกลับประเทศจีนพร้อมด้วยคัมภีร์ ทางฝ่ายมหายาน ๑๗๐ คัมภีร์.

๓. ฮวนเจียง (หรือฮวนฉ่าง). เกิดเมื่อ ค. ศ. ๖๐๓ อุปสมบทเมื่ออายุ ๒๐ ปี. ท่านกระหายอย่างแรงกล้าอยู่เสมอที่จะไปอินเดีย เนื่องจากได้อ่านเรื่องราวของฟาเหียน และอยากทำตามรอยของท่านผู้นี้. ความหวังของท่านเพิ่งสำเร็จเมื่อ ค. ศ. ๖๒๕ อันเป็นปีที่ท่านออกเดินทางจากประเทศจีน. ท่านได้รับความยากลำบากเนื่องจากการเดินทางนั้น ไม่น้อยกว่าฟาเหียน เพราะเป็นสมัยเดินเท้า และบ้านเมืองยังไม่เจริญเหมือนสมัยนี้. มีกล่าวได้คราวหนึ่งว่า ถูกพวกโจรปล้นเอาสิ่งของไปจนหมดสิ้น กระทั่งเครื่องนุ่งห่ม และข้ายังจะถูกฆ่าเสี้ยนวัคนุชาญอีกด้วย แต่เนื่องจากบุคลิกลักษณะหรือท่าทางอันสงบและสง่าของท่าน ทำให้ไม่ถูกฆ่า ถูกปล้นไปด้วยตัวเปล่า.

เมื่อได้ไปถึงอินเดียกระทั่งถึงมหาวิทยาลัยนาลันทาแล้ว ได้ศึกษาอยู่ที่นั่นหลายปี และคัดลอกคัมภีร์ทางศาสนาจำนวนมากหลาย. ต่อจากนั้นเดินทางไปสู่ภาคใต้ของอินเดีย กระทั่งลงไปถึงลังกา แล้วเดินย้อนกลับมายังอินเดียอีก และเดินทางกลับประเทศจีน โดยผ่าน กายคาร์ และไซตาน. กลับถึงประเทศจีน ค. ศ. ๖๔๕ รวมเป็นเวลาทั้งหมด ๑๖ ปี. มีสิ่งต่าง ๆ บันทึกลงหลังม้ามาด้วย ๒๒ หลังม้า เช่น พระธาตุ ๕๐๐ ชิ้น, พระพุทธรูปไม้ จันทร์ ๓ องค์, พระพุทธรูป ทอง เงิน รวม ๓ องค์, คัมภีร์ฝ่ายมหายาน ๑๒๖ คัมภีร์, และคัมภีร์พุทธศาสนาทั่วไปและอื่นๆ ๕๒๖ คัมภีร์.

ประชาชนชาติจีนได้ทำการต้อนรับท่านอย่างใหญ่หลวง. มรณภาพใน ค.ศ. ๖๖๔ เมื่ออายุได้ ๖๕ ปี. ศพท่านถูกบรรจุไว้ที่หุบเขาแห่งหนึ่ง. หอคอยแห่งหนึ่งสร้างขึ้นโดยบัญชาของจักรพรรดิจีนองค์หนึ่ง เพื่อเป็นเครื่องหมายแห่งความดีงามและเกียรติยศของท่าน. บันทึกการเดินทางของท่านให้ประโยชน์แก่นักศึกษาทางโบราณคดียิ่งกว่าของท่านฟาเหียน นับว่าเป็นผู้มีคุณแก่ผู้ศึกษาประวัติเกี่ยวกับพุทธศาสนาแห่งอินเดียในสมัยนั้น อย่างที่ละลิมเสียมิได้.

๔. ฮวน ซิน ท่านผู้นี้้ออมไปอินเดียโดยผ่านทางชิเบต เข้าทางอินเดียตอนเหนือ แล้วจึงย้อนมาทางภาคกลาง. ถูกโจรทำร้ายเจียนสิ้นชีวิตในระหว่างทางอันยาวยืดแรมเดือน เช่นเดียวกับนักจาริกก่อนๆ. อยู่ที่ชลันธูร ๔ ปี, ที่นาลันทา ๓ ปี, รู้ภาษาสันสกฤต, เมื่อเที่ยวไปยังสถานที่สำคัญต่างๆแล้ว กลับประเทศจีนผ่านเนปาลและชิเบต. การไปครั้งแรกนี้ ค.ศ. ๖๕๐.

ท่านได้ไปเป็นครั้งที่ ๒ เมื่อ ค.ศ. ๖๖๔. ครั้งนี้ได้ไป กายมีระ เรียนภาษาต่างประเทศกับโลกายตพราหมณ์ ชาวกายมีระ. ได้พบกับ ท่าน

ไอ ตูสิง ที่นาลันทา. เมื่อได้ท่องเที่ยวตามความพอใจแล้ว ก็กลับประเทศจีนอีก.

ท่านได้ไปอีกเปนครั้งที่ ๓. แต่คราวนี้ประสบเหมาะแก่ช่องทางระหว่างอินเดียกับจีนถูกปิด จึงจำอยู่ในอินเดียกระทั่งมรณะ.

๕. เตา ฮี ไปอินเดียทางซิเบต. เมื่อได้ท่องเที่ยวไปตามปฐมนิยสถานทั่วถึงแล้ว ได้อาศัยอยู่ที่นาลันทาหลายปี. ได้ลอกคัดสูตรต่างๆ และศาสตร์เปนอันมาก. มรณะที่อมรวตี เมื่ออายุ ๕๐ ปี.

๖. อารุข วรมนุ ชาวเกาหลีผู้มีฉายาเปนสันสกฤต. ไปอินเดียเมื่อ ค.ศ. ๖๓๘ อาศัยอยู่ที่มหาวิทยาลัยนาลันทา ได้ลอกคัดคัมภีร์สำคัญๆไว้บ้าง.

๗. ฮวย เนียว ชาวเกาหลีเหมือนกัน และไปพร้อมกันกับ อารุข วรมนุ คือในปี ค.ศ. ๖๓๘. ศึกษาแห่งเดียวกัน ทำกิจคล้ายกัน มรณะเมื่อมีอายุ ๖๐ ปี.

๘. พุทธิ ธิรม เปนผู้มีเกียรติ มีกำลังแข็งแรง เคยเที่ยวเตร่แทบทั่วประเทศจีน. ในที่สุดเปนภิกษุและไปอินเดีย พบกับท่าน ไอ ตูสิง ที่นาลันทา.

๕. นาง ดิน ท่านผู้นี้ไปอินเดียทางเรือ ผ่านมลายู. เรือถูกพายุ กัปตันเรือบอกให้ลงเรื่อน้อยเอาตัวรอด ไม่ยอมลง. ได้ทอ้งนามพระพุทธรเจ้าเรือยไปจนจมไปกับเรือ เป็นอันว่า ไปไม่ถึงอินเดีย.

๑๐. อาย ลอง ท่านผู้นี้ไปเพื่อนภิกษุ พักอยู่ในลังกา เมื่อได้คัมภีร์บางเรื่องตามต้องการแล้ว กลับประเทศจีนผ่านทางอินเดีย.

๑๑. ไอ ตูสิง ท่านผู้นี้มีประวัติเป็นที่สนใจของนักศึกษายิ่งกว่าผู้อื่น. อาจารย์ของท่านมรณภาพเมื่อท่านมีอายุ ๑๒ ปี เป็นเหตุให้ท่านสนใจเลิการศึกษากฎอักษรศาสตร์ หันมาศึกษาหมกมุ่นทางพุทธศาสนา. บรรพชาเป็นสามเณรเมื่ออายุ ๑๔ ปี, เกิดความอยากไปอินเดียอย่างร้อนแรงเมื่ออายุ ๑๘ ปี, และได้ไปสมหมายเมื่ออายุ ๓๗ ปี. ตลอดเวลาที่ยังไม่อาจได้ไป ได้พยายามศึกษาหาความรู้เป็นทุนไว้เสมอ. เป็นผู้เชื่อฟังและเคร่งครัดต่อคำสั่งสอนของอุปัชฌายจารย์ อย่างมีชื่อเสียง. ได้มีชื่อเสียงทางทรงวินัย และได้รับเกียรติให้แสดงปาฐกถาเกี่ยวกับวินัยเสมอๆ. (ข้ออาจเห็นได้ชัดอีกอย่างหนึ่งคือ ในบันทึกการเดินทางและการพบเห็นของท่านนั้น มีบันทึกเกี่ยวกับการปฏิบัติทางวินัยของภิกษุในอินเดีย และประเทศสหายทางอย่างถี่ถ้วนเกินประมาณ เช่นเดียวกับที่ท่านพาเขียนบันทึกเรื่องเกี่ยวกับการปาฏิหารย์ต่างๆละเอียดถี่ถ้วนเกินประมาณเหมือนกัน).

ท่านผู้นี้ ไม่เป็นแต่นักศึกษาอย่างเดียว ซ้ำยังเป็นนักปฏิบัติด้วย บางคราวเป็นนักธุดงค์จาริกไปตามถิ่นต่างๆ เพื่อหาความรู้เพิ่มเติม. คาดกันว่า ท่านได้พักอยู่ในเมือง ชางคาน แห่งแคว้น เซนสี และได้เห็นพิธีการศพ

ท่านฮวนเจียง ซึ่งกำลังทำกันในเมืองนั้น ภายใต้จักรพรรดิราชูปถัมภ์. และบางทีจะเป็นเพราะเหตุการณ์อันมีเกียรตินี้เอง ที่เร้าใจท่านให้ดิ้นรนเพื่อจะไปยังอินเดียหนักขึ้น ทั้งปรากฏว่าท่านมีความนิยมในท่านฮวนเจียง และฟาเหียนเป็นอย่างมากอยู่ก่อนแล้ว.

ครั้งแรก ท่านได้นัดแนะไว้กับเพื่อนฝูงหลายคน ที่จะไปอินเดียด้วยกัน แต่เพื่อนๆ เหล่านั้นเลิกล้มความตั้งใจเสียหมด นอกจากภิกษุหนุ่ม ฉาน ฮิง ซึ่งเป็นศิษย์ของท่าน ได้ติดตามท่านไปโดยทางเรือ และกลับเพียงสุมาตราเพราะอาพาธ. ท่านออกเดินทางทางเรือ โดยอาศัยพ่อค้าต่างประเทศ และได้รับความช่วยเหลือจากอุปฐากผู้มั่งคั่งของท่าน ใน ค.ศ. ๖๓๑. เพราะการเดินทางด้วยเรือพ่อค้า ย่อมต้องแวะตามที่ต่างๆตามแต่เจ้าของเรือจะประสงค์ ในบันทึกของท่านจึงมีเรื่องเกี่ยวกับตำบลต่างๆในเกาะทะเลใต้ กระทั่งเกาะซึ่งชาวเมืองนุ่งน้อยห่มน้อย อันปราศจากความเจริญ และผ่านสุมาตรา. หยุดอยู่ที่นครโกทาหลายเดือน จึงได้มีโอกาสโดยสารเรือต่อไปจนถึง ตามรลปติ อันเป็นเมืองท่าฝ่ายตะวันออกของอินเดีย. ที่ตามรลปติ (เมืองท่าสมัยโบราณ อยู่ใต้กัลกัตตาลงมาถึงฝั่งสมุทร) ท่านได้พบกับคณาจารย์ฝ่ายมหายานผู้หนึ่ง ซึ่งได้ร่วมทางกันเดินไปยังอินเดียภาคกลาง ซึ่งเป็นจุดที่ประสงค์ ด้วยชะบวนพ่อค้า. การบันทึกของท่านกล่าวถึงโจรตามเคย ซึ่งเป็นของธรรมดาสำหรับการเดินทางในอินเดียในสมัยนั้น. มีเล่าไว้ว่า บางคราวป่วยไข้เดินไม่ทันเพื่อน, ถูกโจรปล้นแย่งสิ่งของที่ติดตัวไป, ต้องใช้โคลนทาตัว เพราะพวกโจรหรือพวกที่ชั่วร้ายเกลียดคนผิวขาว, และอื่นๆ ในระหว่างที่ท่านท่องเที่ยวไปตามทางต่างๆ อันท่านประสงค์จะไป เช่นพุทธคยา ราชคฤห์ เวสาลี พาราณสี ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่ได้รับความลำบากยากเข็ญ จนกระทั่งไปพักอยู่ในสำนักศึกษา ที่มหาวิทยาลัยยาลันทา เป็นเวลา ๑๐ ปี.

ในปี ค.ศ. ๖๘๕ อันเป็นปีที่ ๑๑ แห่งการอยู่ในอินเดียของท่าน ได้เดินทางกลับมายังท่าเรือตามรลิตติก เพื่อกลับประเทศจีนโดยอาศัยเรือเช่นเคย. มาถึงโกคาในแถบสุมาตราแล้ว มีเรือพ่อค้านำท่านไปส่งถึงกวางตุ้ง แต่แล้วก็ติดขัดการเดินทางต่อไป ต้องติดเรือกลับมายังโกคาอีก. ใน ค.ศ. ๖๘๒ ท่านได้ส่งคัมภีร์ต่างๆที่พามาจากอินเดียไปยังประเทศจีน. ในปี ค.ศ. ๖๘๕ ท่านเองจึงได้เดินทางไปถึงชินกิง หรือชางคาน และพระราชินีแห่งนครนั้นได้จัดให้มีการรับรองท่านอย่างมโหฬาร. รวมความว่าท่านได้เที่ยวไปในต่างประเทศถึง ๒๕ ปี กลับเมืองจีนพร้อมด้วยคัมภีร์จำนวนมหาศาล พร้อมทั้งความรู้ที่ได้เห็นได้ยิน และจำลองแบบแปลนแห่ง พุทธวชิรอาสน์ (พระแท่นตรงที่พระพุทธเจ้าประทับนั่งตรัสรู้) ไปด้วย. ท่านได้แปลหนังสือต่างๆออกเป็นภาษาจีน รวม ๕๖ คัมภีร์ เป็นจำนวนหนังสือ ๒๓๐ เล่ม. มรณภาพในปี ค.ศ. ๗๑๓ อันเป็นปีที่ ๗๕ แห่งอายุของท่าน. ตลอดชีวิตของท่านเต็มไปด้วยงานอันตรากตรำ บำเพ็ญประโยชน์ จนกระทั่งวาระสุดท้ายแห่งชีวิต ซึ่งทำให้พุทธศาสนิก โดยจะเพาะฝ่ายมหายานต้องเป็นหนี้บุญคุณท่านเหลือจะคณนานับ. นักโบราณคดี ก็ได้รับประโยชน์เรื่องเกี่ยวกับภูมิประเทศตลอดทางที่ท่านผ่านไป ในสมัยนั้น อย่างละเอียด และนี่ก็ขอบคุณท่านไม่รู้วาย.

ไต้เหม็งซำจ้งฮวบเสี้ยว

ธรรมคือความจริง ไม่ว่าจะตกไปอยู่ในสำนวนโวหารของชาติใดภาษาไหน ย่อมยังมีรสเป็นอย่างเดียวกันอยู่เสมอ คือเป็นอมตรส, ถ้ายังสงสัยก็ลองอ่านดูเรื่องนี้. ไต้เหม็งซำจ้งฮวบเสี้ยว เป็นหนังสือพุทธศาสนาฝ่ายจีน แปลว่า “แสงสว่างอันใหญ่หลวง แต่เร้นลับ.” เมื่อ ๘๒ ปีมาแล้ว หนังสือเรื่องนี้มีผู้แปลออกเป็นภาษาไทย และมีผู้พิมพ์ขึ้นแจกจ่ายกันหลายครั้ง ต่อมาห่างไป คงเป็นที่รู้จักกันเฉพาะอุบาสกอุบาสิกา ที่นิยมพุทธศาสนาทางฝ่ายจีน ซึ่งก็มีไม่มากนัก. เราเห็นว่ามีความน่าสนใจ แม้สำหรับนักศึกษาหนุ่มรุ่นนี้ จึงโฆษณาซ้ำ และตัดแปลงอักษรศาสตร์บ้างเท่าที่จำเป็น เพื่อให้อ่านเข้าใจและได้รับประโยชน์ตามสมควร. -- คณะบ.พ.

ตอนที่ ๒

เจ๊ก่วนท้าวซำจิ้ว

ในคืนพระจันทร์ทรงกลดส่องสว่าง มีสำเภา ๓ ลำ. ลำเภาลำหนึ่งจอดอยู่กับที่ คนในเรือแลเห็นพระจันทร์ อยู่เหนือศีรษะตรงลำเรือของตัวเอง. ลำเภาลำหนึ่ง กำลังแล่นไปทางทิศเหนือ คนในเรือก็แลเห็นพระจันทร์อยู่เหนือศีรษะตรงลำเรือของตัวเองเหมือนกัน และพระจันทร์กำลังลอยตามเรือของตนมาให้ตรงศีรษะอยู่เสมอ. ลำเภาอีกลำหนึ่ง อยู่ห่างและกำลังแล่นไปทางทิศใต้ แต่คนในเรือลำนี้ ก็แลเห็นพระจันทร์อยู่เหนือศีรษะของตนและกำลังแล่นตามเรือเรื่อยมาเหมือนกัน. คนในเรือต่างก็ยืนย่นในเวลาเดียว

กันนั้น พระจันทร์อยู่กับเรือของตัว จนเกิดทุ่มเถียงแก่งแย่งกัน เมื่อเป็น
ดังนี้ ท่านจะตัดสินว่าคนในเรือลำไหนเป็นฝ่ายถูก ?

เพราะเหตุที่คนในเรือทั้งสาม ต่างก็พูดจริงด้วยกันทั้งนั้น ใครๆก็ต้อง
ตัดสินว่าถูกด้วยกันทั้ง ๓ ฝ่าย. ข้อนี้ฉันใด พวกเราทั้งหลายผู้เป็นนักปฏิบัติ
(เจียเต๋า) ก็ควรจะรู้จักพระคุณแห่งพระพุทธเจ้า ซึ่งส่องสว่างทั่วไป ทำนอง
เดียวกับรัศมีแห่งพระจันทร์ ซึ่งส่องเรือทั้งสามจนเกิดเป็นปัญหาทุ่มเถียงขึ้น
ฉันใดก็ฉันนั้น.

ลำเกาทั้ง ๓ ลำนั้น, ลำหนึ่งคือกามภพ(ยกไก่), ลำที่สองคือรูปภพ
(เช็กไก่), และลำที่สามคืออรูปภพ (บ้อเช็กไก่). ฉะนั้นลำเกาทั้ง ๓ ลำ
จึงได้แก่ภพทั้งสาม (ชำไก่). คนในเรือคือบัณฑิตสัตว์ที่อาศัยอยู่ในภพทั้ง
สาม. คนในเรือต่างเห็นพระจันทร์เป็นของเรือตน เช่นเดียวกับที่สัตว์ไม่ว่า
จะอยู่ในภพไหนๆ ย่อมได้รับรัศมีและรสแห่งพระธรรมของพระองค์เสมอกัน
จนคล้ายกับว่าเป็นของตนๆ. ทั้งนี้ เพราะว่าแสงสว่างแห่งพระพุทธคุณนั้น
เป็นของกลาง (ตงเต๋า).

แต่เมื่อนำแสงสว่างแห่งพระพุทธคุณ กับรัศมีพระจันทร์ มาเปรียบเทียบ
กันแล้ว ก็เท่ากับนำภูเขาหลวงมาเปรียบเทียบกับก้อนกรวดก้อนเล็ก. รัศมี
พระจันทร์มีน้ำหนักร่วมเท่าก้อนกรวด ในเมื่อแสงสว่างแห่งพระพุทธเจ้ามีน้ำหนักร่วม
เท่ากับเอาภูเขามันดามิในโลกมารวมกันเข้า ถึงกระนั้น ก็ยังไม่เท่าน้ำหนักร่วม
แห่งคุณพระรัตนตรัย (ชำป้อ). บัดนี้จะได้ไขความคุณพระรัตนตรัยต่อไป.

รัตนะที่แรก คือพุทธรัตนะ(นำบุสุคป้อ). พระพุทธะ(สุคป้อ)ได้
ค้นพบทางอันแท้จริง ซึ่งมีอยู่แล้วในโลก(เทียนลีเซี่ยซุน), ถ้าหาก

พระองค์ไม่ทรงป่าวประกาศให้แล้ว มนุษย์หรือแม่เทวดาก็ไม่อาจจะล่วงรู้
 ล่วงเห็นไปเองได้, ด้วยข้อปฏิบัติซึ่งเป็นหนทางให้สัตว์พ้นจากทุกข์ภัย
 อันตรายทั้งหลายนั้น มีอยู่ลึกซึ่งต่างๆกัน. คำป่าวประกาศของพระองค์
 นั้น จำแนกเป็น ๓ อย่างคือ การให้ทาน(ป้อซี), การสำรวมในศีล(ที่โก่),
 และการเจริญสมาธิปัญญา(เซียนเต่งตีฮุย), อันจะเป็นเครื่องมือกำจัดเสีย
 ซึ่งความมืดบอด ตัดเสียซึ่งรกชัฏอันเป็นเครื่องมัดตรึงสัตว์ ให้ติดจมอยู่ใน
 วัฏสงสารที่วนเวียน.

ข้อที่ว่าสัตว์ถูกถ่วงมัดตรึงนั้น ถูกผูกมัดด้วยสิ่งใดเล่า. วิสัชนาว่า
 มีมูลเหตุอยู่ ๓ มูล. มูลที่แรกเรียกว่า โลภะ ความละโมภอยากได้ (ทำยก),
 มูลที่สอง เรียกว่า โทษะ ความโกรธประทุษร้าย (จิ้นกุก), มูลที่สาม
 เรียกว่า โมหะ ความหลงไหล(โหวงซี). มูลเหตุทั้งสามนี้ กล่าวกันว่ามี
 กำลังแรง ครอบงำได้ไม่เลือกหน้า ชะนะคนทุกคน. แต่พระพุทธะ(ฮุดป้อ)
 นั้น ท่านเห็นว่ากิเลสทั้งสามนี้ มันข่มเหงได้ก็แต่คนที่โง่งงไม่รู้ทันเท่านั้น.
 ท่านผู้ใดทราบความจริงแจ่มแจ้งแล้ว มันจะทำอะไรท่านผู้นั้นไม่ได้เลย,
 เปรียบเหมือนแพทย์ผู้รู้จักโรคจริงๆแล้ว รู้จักประกอบตัวยาไม่ให้เกิด
 เคลื่อนได้ โรคก็ทำอะไรไม่ได้ ฉันทใดก็ฉันทนั้น.

ข้อที่มูลเหตุแห่งความชั่วร้าย ๓ ประการ จะครอบงำสัตว์ไว้ในอำนาจ
 ได้ ก็เพราะสัตว์ทั้งหลายหลงยึดถือเอาของแตกทำลาย มาเป็นตัวเราตัวเขา.
 ยังถืออยู่เพียงใด จะต้องอยู่ภายใต้ความบังคับอันชั่วร้าย ของมูลทั้งสามอยู่
 เพียงนั้น. ที่ว่าของแตกของทำลายอันสัตว์หลงเข้าไปยึดถือ นั้น คืออะไร
 เล่า. ท่านจงรู้จักว่า ของแตกทำลายนั้น คือธาตุทั้งสี่(ซีไต่) เป็นที่
 ประชุมแต่ง, เป็นที่เกิดแห่งความอยากได้ มีประการต่างๆ.

ธาตุทั้งสี่(ซีไฟต์) คือปถวิธาตุ(ตีไฟต์) ได้แก่นดินเป็นใหญ่เป็นประธาน, อาโปธาตุ(จูไฟต์) ได้แก่น้ำเป็นใหญ่เป็นประธาน, เตโชธาตุ(ฮวยไฟต์)ได้ แก่ไฟเป็นใหญ่เป็นประธาน, และวาโยธาตุ(ฮวงไฟต์) ลมเป็นใหญ่เป็น ประธาน. สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ แยกทำลายอยู่เป็นธรรมดา. ท่านทั้งหลาย จงพิจารณาหัดดูเถิด คงจะเห็นจริงแก่ใจเองว่า หมวกใดหมวกหนึ่งก็ตาม อัน เราจะห้ามปรามว่าอย่าเป็นอย่างนั้น อย่าเป็นอย่างนี้ ก็ไม่เชื่อฟังอยู่ในบังคับ แม้แต่สักหมวกเดียว.

ลองพิจารณาหัดดูเถิดว่า ธาตุทั้งสี่นี้ ถ้าท่านเห็นเป็นพวกๆต่างกัน ลอง เลือกเอามาสักธาตุหนึ่ง ตามใจชอบ ให้เป็นตัวอาตมา(อัว) แล้วที่เหลือ อีก ๓ พวก จะเป็นใครเล่า เพราะมันเป็นธาตุด้วยกัน. ถ้าจะเอาเข้ามาเป็น อาตมาหมดทั้ง ๔ ธาตุ มิเป็นหลายอาตมาไปหรือ ? ฟังรู้เถิดว่า ธาตุทั้ง สี่นี้ เป็นของแตกกระจัดกระจายเป็นธรรมดา. คนทุกวันหลงเรียกว่าฉันว่า ท่าน(ลือ,อัว), ก็เรียกไปตามภูมิแห่งอวิชา(ปุดเหมง)ของเขาเท่านั้นเอง, ช่มเหงเรียกเอาตามกำลังความหลงใหลของตน แล้วมายึดหัวเบิกบานอยู่ว่า ตัวเรานี้หมดอวิชาแล้ว.

ท่านทั้งหลายจงพิจารณาธาตุทั้งสี่ ให้เป็นแพนๆ แล้วตั้งเรียงไว้เป็น แถว หรือจะแยกกองเป็น ๔ ทิศก็ตามใจตามแต่จะถนัด แล้วกำหนดให้รู้หลัก เจงแซมัวซีโก่, หมายความว่า มนุษย์ทั้งหลายไม่ว่าหญิงชาย สัตว์ทั้ง หลายไม่ว่าผู้เมีย ใหญ่เล็กหยาบหรือประณีตก็ตาม บันดานี้ในโลกนี้ในภพ น้อยใหญ่ ล้วนกลัวต่อความตายเหมือนกัน คิดหนีร้อนไปพึ่งเย็นด้วยกันทุก จำพวก จะจำแนกลักษณะต่างๆหาจบถ้วนไม่ ไม่มีตัวเราตัวมันที่ไหน มีแต่ ธาตุทั้งสี่(ซีไฟต์)เป็นอย่างเดียวกันทั้งนั้น.

จงกำหนดประมวลยุติธรรมทั้งหลายเข้าด้วยกัน เป็นอันเดียวกัน แล้วทำการแบ่งแยกใหม่เป็นส่วนสี่กอง ให้เห็นชัดๆว่า ดินกองหนึ่ง น้ำกองหนึ่ง ไฟกองหนึ่ง ลมกองหนึ่ง. เมื่อเป็นดังนี้แล้ว ใครอยู่ที่ไหน อะไรเป็นใคร เราอยู่ที่ไหน ไหนเป็นเรา เห็นมีอยู่แต่ธาตุทั้งสี่เท่านั้น. ถ้าดับนั้น โลก โกรธ หลง (ทำจิ้นซี) จะอันตรายหายวับไปเอง. ใครโกรธใคร ใครให้โกรธ ตัวโกรธอยู่ที่ไหน อันไหนเป็นผู้รับโกรธ.

ท่านทั้งหลายพึงทราบไว้เถิดว่า พระทัยของพระองค์นั้น ขาดศูนย์จาก โลก โกรธ หลง(ตัวนทำจิ้นซี)โดยสนิท. ส่วนของพวกเรา แม้ไม่ถึง เช่นนั้น แต่ถ้าพิจารณาเห็นเป็นธาตุทั้งสี่ มีการแตกกระจัดกระจายเป็นธรรมดา แจ่มชัด ผุดขึ้นมาคราวไร โลกโกรธหลงก็รำจับไปคราวนั้น. แม้เป็น ครั้งๆคราวๆ ก็จัดว่าเป็นมหาลาภได้ครั้งหนึ่งๆ. ถ้าตายไปในขณะนั้น ย่อมพ้นจากทุกต้อยอยู่เอง, ผู้ที่ปฏิบัติได้ย่อมรู้ว่า จาย.

ขึ้นปุดขึ้นอันฮ้อมวยอ้อยก้อย. รู้จักตัวของตัวว่าไม่ใช่ตัว, ชีวิตก็ไม่ใช่ตัวแล้ว ซากเศษอันใดจะมาเป็นตัวอีกเล่า. เมื่อเห็นดังนี้ โลกก็ขาดหายไป โกรธก็ขาดหายไป หลงก็ขาดหายไป, พระทัยของพระองค์ขาดสนิท จากกิเลส ไม่มีเชื้อใยแม้แต่ปรมาณู พระองค์จึงได้นามว่า พุทโธ(ฮุดจูอ), มีการตื่นเอง ตรัสรู้เอง(จิกักก), เน่ยฮวนจือคาย เหมือนดอกบัวถึงคราวบาน ก็บานเองโดยสวัสดิ ไม่มีชอกช้ำด้วยกลีบและเกสร มีกลิ่นหอมเย็นทั่วถึงตลอดทั้งเทวดาและมนุษย์ที่ได้รับบารมีธรรมของพระองค์.

พระองค์มีศิลปะแห่งการที่จะรำจับดับภัยอันตรายนานาประการ อย่างใด พระองค์ก็ทรงบอกเล่าชี้แจงจนหมดสิ้น โดยละเอียดพิศดาร. พระองค์มี

ทรัพย์สมบัติอันเป็นอริยะเท่าใดเพียงใด ก็ป่าวประกาศแก่สัตว์ทั้งหลายโดยสิ้นเชิง ไม่มีการปิดบังอำพรางไว้ แม้แต่ข้อหนึ่งข้อใด, ทั้งนี้ด้วยอำนาจพระมหากษัตริย์(ฮวดไต้ซือปู้ย)แก่สัตว์ทั้งหลาย ซึ่งต้องท่องเที่ยวไปตามภพน้อยภพใหญ่ ตลอดอนันตจักรวาล, เหตุนี้พระองค์จึงได้นามว่า ซีจุน ซึ่งแปลได้หลายอย่างหลายประการ เช่นจะแปลว่า เลิศโลก, หลักลโลก, จอมโลก, พันโลก, เหนือโลก เหล่านี้ ได้ทั้งนั้น.

การที่ได้นามว่า ซีจุน ก็เพราะพระองค์ตัด โลภ โกรธ หลง (ทำจิ้นซี) ได้สนิท ไม่เหมือนคนสามัญ. คนเราๆ บิดากับบุตร พี่กับน้อง ย่อมเป็นที่รักใคร่เสน่หากันยิ่งกว่าคนอื่น ๆ มีทรัพย์สมบัติหรือศิลปศาสตร์ อันใด จะแบ่งปันสั่งสอนกันก็ดี ยังมีข้อปิดบังอำพราง ไม่สิ้นเชิง เพราะยังอยู่ภายใต้อำนาจความโลภ โกรธ หลง นั้นเอง.

พระพุทธองค์ได้ตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง(จื่อก๊ก) ไม่มีครุมีอาจารย์สั่งสอน ได้รับความลำบากเหลือที่จะพรรณนา ถ้าอยากจะได้โดยละเอียด จงดูหนังสือชื่อ เช็กสี่จ้วนหลิว(ปฐมสมโพธิ), ซึ่งข้อความกล่าวถึงการที่พระสิทธารถได้ตรัสแก่นุตตรสัมมาโพธิญาณ (เช็กตัดไต้ยจื่อ ออ นอ ตอ รอ ซ่าเหมียวซ่าพุถึ). เราทุกคน ได้มาพบคำสั่งสอนของพระตถาคต(ยูไหล)แล้ว. ตถาคตนั้น แปลว่าเหมือนกะยังคงอยู่ก็ได้, แปลว่ามาเหมือนกันพวกเราก็ได้, ว่าเหมือนยังอยู่ในตัวเราก็ได้, หรือว่าเหมือนอยู่จะเพาะหน้าก็ได้, เพราะพระองค์มีพระกรุณา (ไต้ซือปู้ย).

เราได้มาพบพระองค์แล้ว เท่ากับประสพมหาลาภ. เปรียบเหมือนมีเรือสำเภาลำหนึ่ง มันคงแข็งแรง พร้อมสรรพไปด้วยเครื่องอุปกรณ์ เชือก

เสา เพลา ไบ เสบียงอาหาร ตันหนนายท่ายที่มีความสามารถเฉลียวฉลาด แล้วมีผู้ร้องเชิญมาจากสำเภาลำนั้นว่า ท่านผู้เจริญจะมาไปด้วยกันเถิด จะได้พ้นแหล่งกันดารนี้ ข้ามไปสู่อู่ฝั่งสมุทรโพ้น เราจะไม่คิดค่าโดยสารแก่ท่าน แม้แต่ หุน เดียว หลี เดียวเลย. เมื่อเราท่านทั้งหลายพบเข้าดังนี้แล้ว ทำไมจะปล่อยให้ชีวิตล่วงไปเสียละหรือ จำเราจะต้องรีบลงเรือลำนี้ อย่าปล่อยให้ขณะอันสำคัญ ซึ่งนานๆจะมีสักครั้งหนึ่งนั้น ผ่านพ้นไปเสียอย่างน่าอนาถ.

จงดูเถิด ปี ฤดู เดือน คี่น วัน ล่วงผ่านพ้นไปๆ. แต่มิใช่ว่ามันผ่านพ้นไปแต่คี่นวันเท่านั้น มันสูบกินชีวิตของเราให้ร่อยหรอไปด้วย ทุกๆลมหายใจเข้าออก(เช็กเชี่ยว) คือว่า ปีเดือนวันคี่นสูบชีวิตให้เพิ่มไปข้างที่แล้วๆมามากขึ้นๆ ทุกๆลมหายใจเข้าออก, ข้างหน้าก็เหลือ้อยลงๆ ทุกๆลมหายใจเข้าออก. จงสังเวชให้มากเถิด. ในเวลาที่ยังมีกายกับใจ (ซินชิมกู่ฉวน)พร้อมมูลอยู่ จะรีบใช้มันให้เป็นประโยชน์เสียโดยเร็วเถิด.

เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เป็นลาภอันเอกอยู่ชั้นหนึ่งแล้ว. (ที่มีได้เกิดเป็นโคเปนพา), ซ้ำยังได้มาพบคำป่าวประกาศของพระตถาคต(ยูไหล)เข้าอีก ก็ต้องนับว่าเป็นมหาลาภโดยแท้จริง. เราจะปล่อยให้ลาภทั้งสองนี้เป็นหมันไปเสียแล้ว ก็นับว่าเสียที่เปล่าในชาตินี้. ตายไปแล้ว ใครจะพิพากษาตัดสินว่า เจ้าเองต้องได้รับลาภทั้งสองนี้ ในชาติหน้าอีก, ลาภทั้งสองจะไปพร้อมมูลรอกอยในชาติหน้านั้น ใครหนอจะเป็นผู้รับประกัน.

ในชาตินี้ เราได้ยื่นคำของพระตถาคต(ยูไหล) ที่เขาป่าวประกาศแล้ว พึงพิจารณาเลือกเฟ้นเอาให้ถูกต้องแบบกาย. เปรียบเหมือนเราไปเป็นข้าหลวงอยู่หัวเมือง มีผู้นำหนังสือราชการให้เป็นคำสั่ง ให้จัดทำเช่นนั้น

เช่นนี้ ว่าเป็นหนังสือของเสนาบดี(ได๋ฉินชีบี๋ดกั้งบู๋น)บ้าง เป็นพระบรมราชโองการ(ก๊กกีนจื่อปิด)บ้าง แต่เมื่อพิจารณาดูแล้ว ไม่มีตราประทับเป็นสำคัญ ให้เคลือบแคลงสงสัยอยู่ ขึ้นปฏิบัติตามก็มีแต่ความเสียหายฉนใด เราผู้ปฏิบัติศาสนาได้ฟังคำบอกว่าเป็นพุทธพจน์ แต่พิจารณาแล้ว ไม่มีหลักฐานพอ ไม่สมจริง ขึ้นประพฤติตาม ก็เป็นคนมักง่ายไป มีแต่จะเสียประโยชน์อย่างเดียว.

ต่อเมื่อหนังสือนั้น มีตราพระอักษร(จื่อปิด)ประทับ ข้าหลวงจึงเชื่อฟังโดยส่วนเดียวฉนใด ผู้ปฏิบัติศาสนาก็ฉนนั้น ต่อเมื่อพิจารณาเห็นจริงด้วยใจแล้ว จึงประพฤติตามโดยส่วนเดียว. คุณพระพุทธ(ฮุดป้อ) เป็นเหมือนตราดวงหนึ่ง เมื่อพิจารณาเห็นแล้ว ก็เชื่อได้. คุณพระธรรม(ฮวบป้อ) ก็เป็นตราดวงหนึ่ง เป็นเครื่องหมายได้เท่ากัน. คุณพระสงฆ์(เจงป้อ-ป้อิม) ก็เป็นตราอีกดวงหนึ่ง ซึ่งเชื่อฟังได้เท่ากันเหมือนกัน.

ถ้ารู้จักตราดวงที่หนึ่ง ก็รู้จักตราดวงที่สองที่สามด้วย, ถ้ารู้จักตราดวงที่สอง ก็รู้จักตราดวงที่หนึ่งและที่สามด้วย ถ้ารู้จักตราดวงที่สาม ก็รู้จักตราดวงที่หนึ่งและที่สองด้วย ทั้งนี้เพราะแก้วทั้งสาม(ห้าป้อ)นั้น รวมเนื่องเป็นดวงเดียวกัน. เราท่านทั้งหลายผู้ปฏิบัติศาสนา จงมีความกตัญญูเคารพพระพุทธรองค์(ฮุดป้อ) ซึ่งเป็นเหมือนพระเจ้าแผ่นดิน, จงประพฤติเคร่งครัดตามพระธรรม(ฮวบป้อ) ซึ่งเป็นเหมือนกฎหมายของแผ่นดิน, และเชื่อฟังยำเกรงพระสงฆ์(เจงป้อ) ซึ่งเป็นเสมือนหนึ่งเสนาบดีขุนนางผู้ใหญ่ ผู้รักษาราชการแผ่นดินเถิด จะเอาตัวรอดได้.

เราควรกลัวไว้ให้มาก ชีวิตเป็นของที่รัก จะมาแตกทำลายไปเสียโดยไร้ประโยชน์. คำสอนของพระองค์ เป็นเสมือนยาที่จะรักษาชีวิตนี้ มิให้

นำไปด้วยอำนาจวิชา(ปุดเหมง). มีท่านที่มองเห็นภัยในเรื่องนี้ แล้ว
 สละเพศฆราวาส(ซุดเกจ้อเสียน) ออกบำเพ็ญกิจในสถานที่วิเวก เป็นพระ
 ภิกษุ(ปีคิวนั้น) เป็นเจ้าเมืองรักษาเขตต์แดนของพระเจ้าแผ่นดิน คือพระ
 พุทธเจ้า. เมืองท่านนั้นข้ามขึ้นพันโลก อยู่เหนือโลกทั้งหลาย.

แม้ว่าท่านภิกษุเหล่านั้น จะเป็นเจ้าเมืองปลายเขตต์ ปลายแดนก็ตาม แต่
 ท่านมีอภินิหารมาก. เมืองท่านขึ้นแก่พระเจ้าแผ่นดิน ที่ข้ามขึ้นจากโลกได้
 แล้ว, ท่านดีกว่าพวกเราหลายร้อยเท่า ด้วยท่านอุทิศสำหรับทุกขร้อนของ
 ราษฎร ซึ่งแจ่งสั่งสอนข้อปฏิบัติต่างๆ ล้วนแต่เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ได้ยินได้
 ฟัง, พวกเราชาวเมืองทั้งหลาย จึงคุกเข่าลงคำนับ ๓ ครั้ง กราบ ๕ ครั้ง
 แล้วรับเอาโอวาทของท่านมาแนบไว้ในใจ อย่าประมาทเลย.

ความตายใกล้เข้ามาแล้ว. เราจะต้องหาเครื่องมือสิ่งใดไปเป็นเพื่อน
 ตาย เพราะทางตายนั้น นำเปลี่ยนใจยิ่งนัก. เราเกิดในที่ไกลจากเมืองหลวง
 ไม่ได้สดับพระสุรเสียงของพระเจ้าอยู่หัว ต้องอาศัยเสียงข้าหลวงของท่านที่
 ออกมาปกครองเขตต์ปลายแดน คือพระภิกษุสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ ท่านเป็น
 ผู้รักษาภฏของพระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งเป็นภฏอย่างเดียวกัน. ถ้าติดขัดด้วยเสี้ยน
 หนามหลักตอของแผ่นดินอย่างไร จงไปกราบเรียนท่าน ท่านจะได้แก้ความ
 สงสัย ขจัดปิดเป่าให้สว่างแจ่มใส พ้นจากเสี้ยนหนามแผ่นดิน กล่าวคืออวิชา.

เราทั้งหลายรู้ว่าอวิชาเป็นสัตว์ชั่วร้าย อยากจะพ้นภัย ก็ต้องเข้าไป
 สมาคมกับท่านที่สละบ้านเรือน เพราะเห็นภัยในวิภูฏสงสาร(ซุดเกจ้อเสียน).
 ท่านนั้นแปลกกับพวกเราชาวบ้าน เพราะท่านมีตำรายาพิเศษนานหนึ่ง เรียกว่า
 ทิพโอสถ(เซียนตัน) อาจารย์ทำให้หายหนาว รักษาตาให้หายบอด

และรักษาใจให้หายบ้า เปน ๓ อย่างด้วยกัน. ยานี้ เมื่อแก้โรคอย่าง
หนึ่งหายแล้ว โรคอีก ๒ อย่างก็จะพลอยหายไปเองด้วย เช่นกินแก้หูหนวก,
โรคตาบอด และโรคใจบ้า ก็จะพลอยหายไปด้วย, จึงกินอย่างเดียว ระวัง
โรคได้ทั้ง ๓ อย่าง, นำอัศจรรย์ยิ่งนัก.

(ยังมีต่อ)

เครื่องเข็ดขู

รโห รัตตส ปณฺญาณํ   ชูโม   ปณฺญาณมคฺคิโน
ราชา รณฺฐสฺส ปณฺญาณํ   ภตฺตา   ปณฺญาณมิตฺติยา.

ส. สั ๑๕/๕๓/๒๐๑.

ธงชัย อันไฟบุลยในงอนเปนอาภรณ์ แห่งรถยนต์,
ธูมา ก็ปรากฏแก่กราน   และตะเกิง ระเริงแสง;
ราชา ก็ปรากฏเปนปิ่น   นครินทร์ เขตต์แขวง
สวามีเปนศรีสวัสดิ์เสดง   ศักดิ์สง่า   แก่นารี.

กฤษณาสนนึ่ง

สจจ เว อมตา วาจา
สจจ ธาเรนติ ปณฺฑิตา,
เอเตน สจจาชเซน
ปลายนตุ อธมมิกา.

เรื่องนำของเล่มนี้

พวกไหนควรเป็นคน ?

ปุถุชนเป็นผู้เห็นแก่ตัว ตรงกันข้ามกับพระอริยเจ้า ซึ่งไม่เห็นแก่ตัว โดยฉะเพาะคือพระอรหันต์. ใครควรจะเป็นคนกันแน่. เดียวนี้เราเป็นคนกันแล้ว หรือว่าเราจักค่อยเป็นคนกัน ต่อเมื่อสูงขึ้นไปถึงขีดพระอริยเจ้า ? คำแปลที่แท้จริงของคำว่าคนนั้น เหมาะสมกับสัตว์ที่ยังมีกิเลส กำลัง พุด คิด ทำอยู่ด้วยอำนาจกิเลส, หรือว่าเหมาะสมกับสัตว์ที่ปราศจากกิเลส ? ข้าพเจ้าควรพยายามเพื่อเป็นคนหรือเพื่ออย่าให้เป็นคน, หรือว่าแม้ไม่พยายาม ข้าพเจ้าก็เป็นคนอยู่แล้ว ? ทั้งนี้ ตลอดถึงเพื่อนฝูงที่รักใคร่นับถือของข้าพเจ้าด้วย เขาเหล่านั้น ควรพยายามอย่างไร.

ถ้าปุถุชนเป็นคน พระอริยเจ้าก็ไม่ใช่คน หรือพ้นคนไปแล้ว. ถ้าจะให้พระอริยเจ้าเป็นคน ปุถุชนก็ยังไม่ใช่คน ยังไม่ถึงความเป็น

คน. ยิ่งถ้าเป็นปุถุชนที่เข้มงวดเกินไปด้วยแล้ว ก็ยิ่งไกลจากความเป็นคนมากขึ้น. แม้เราจะจัดให้พระอริยเจ้าชั้นพระอรหันต์ เป็นบุคคลที่เต็มเปี่ยมด้วยความเป็นคนแล้ว พระอริยเจ้าชั้นรองๆลงมา เช่นพระอนาคามี สกทาคามี พระโสดาบันน์ ก็คือผู้มีความเป็นคน ที่แรกเริ่มขึ้นตามลำดับเท่านั้น ปุถุชนยังเป็นผู้พร่อง หรือยังไม่ถึงขีดแห่งความเป็นคนอยู่นั่นเอง เพราะเรายอมรับกันว่า ปุถุชนนั้น แม้จะดีอย่างไร ก็ยังมี โลภะ โทษะ โมหะ เต็ม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์อยู่.

ถ้าเราชวนกันแบ่งคนออกเป็น ๒ ประเภท และให้เป็นคนเสมอกันทั้งสองประเภท คือทั้งปุถุชนและพระอริยเจ้าแล้ว เราจะต้องฝัดฝายหนึ่งแน่นอน เพราะมันตรงกันข้าม ช้ำบางที่เราจะต้องชดใช้ความเสียหาย เนื่องจากการจัดอันผิดๆนั้น อย่างน่าหวาดเสียวอีกด้วยกระมัง. ที่ข้าพเจ้ากล่าวว่าจะฝัดฝายหนึ่งแน่นอนนั้น หมายความว่ามันจะเป็นเช่นนั้นไม่ได้. ของที่ตรงกันข้าม จะดีเหมือนกัน หรือเท่ากัน ไม่ได้. อย่างที่จะได้ก็ต้องเป็นว่า ดีอย่างของเทียม และดีอย่างของแท้, ซึ่งจะทำให้เกิดมี “คนเทียม” และ “คนแท้” ขึ้น ซึ่งมีโชวิสัย. เดียวนี้พวกเรากำลังแย่งกันเป็นคนอยู่อย่างแย่งกัน ต่างก็อ้างว่าเป็นด้วยกัน ทั้งที่ตรงกันข้าม. ทั้งนี้ก็เพราะเราไม่ทราบกันว่าคุณคืออะไรนั่นเอง. คนชั้นปราชญ์ของโลก ก็ยังยอมต่อปัญหาว่าคุณคืออะไรอยู่บ่อยๆ. เราจะบัญญัติให้สิ่งที่เราเรียกว่า “คน” นี้เป็นฝ่ายสูง คือฝ่ายอริยะ หรือฝ่ายต่ำ คือปุถุชน? นี้เป็นปัญหาที่น่าจะวินิจฉัยลงไปให้เด็ดขาด.

อาจมีผู้เสนอว่า เราควรบัญญัติว่า มีคนดี คนชั่ว คนพร่อง คนเต็ม โดยให้คำว่าคนเป็นคำกลาง. ถ้าเช่นนั้น เราจะได้จุดหมายแห่งความเป็นคนแต่เพียงว่า “สัตว์สองเท้าชนิดหนึ่ง” เท่านั้น.

และนั่นไม่ใช่คำตอบของปัญหาที่ว่า อะไรเป็นจุดของความเป็นคน และพวกไหนเป็นคน, เพราะเหตุว่าถ้าถือเช่นนั้น เราก็เป็นคนอยู่ด้วยกันหมดทุกคนแล้ว, คนดีก็เป็นคน คนชั่วก็เป็นคน คนพรัองก็คน คนเต็มก็คน กระทั่งคนบ้าก็เป็นคน, จะต้องไปพยายามค้นหาเพื่อพยายามทำตนให้เป็นคนทำไมกันอีก และไม่มีประโยชน์แก่การศึกษาทางปรัชญาแต่อย่างใด. ข้าปัญหายุ่งยากยิ่งจะตามมาอีก เช่นอย่างไรเรียกว่าดี อย่างไรเรียกว่าชั่ว. เมื่อเราพูดกันว่า “ความรู้” เช่นนี้ เราต้องหมายความตรงกันหมดว่า รู้ฝ่ายข้างดี. แต่ปัญหาก็ยังมีอีกว่า ถึงขีดไหนจึงจะเรียกว่าดี. ถ้าจะให้เป้นดีมากดิน้อยก็น่ากลัวว่าในสิ่งนี้จะไม่มีสิ่งชั่ว เพราะทุกอย่างอย่างย่อมมีอะไรดีอย่างน้อยก็ชนิดหนึ่งเสมอ. ของที่โลกสมมติกันว่าชั่ว มันก็มีดีอย่างใดอย่างหนึ่ง อย่างน้อยที่สุด ก็ตรงที่มันมีคุณสมบัติ สำหรับให้เราศึกษาหาคุณค่าเทียบ ให้รู้จักสิ่งที่ตรงกันข้ามกับมัน คือสิ่งที่ดี. ความผิดก็เป็นครูเท่ากับความถูก.

ถ้าจะให้ คำว่าคน เป็นฝ่ายต่ำ พระอรหันต์ก็ไม่ใช่คน, ถ้าให้คนเป็นฝ่ายสูง คือฝ่ายอริยะ เดียวนี้พวกเราปุถุชนก็ยังไม่ใช่คน หรืออย่างดีที่สุด ก็เป็นเพียง “คนโดยสมมติ” เช่นเดียวกับที่เรามีสงฆ์สมมติ หรือสมมติสงฆ์เป็นต้น ซึ่งที่แท้ก็ยังมีไม่ใช่คนหรือสงฆ์จริงๆ อยู่นั่นเอง เพราะต้องจัดโดยอนุโลมหรือสมมติให้. หรือเราจะเดินสายกลาง คือให้คนอยู่ในระหว่างดีระหว่างชั่วเสียที จะดีกรรมัง แต่เราก็ไม่รู้อีกนั่นแหละว่า ตรงไหนมันเป็นจุดกลาง ระหว่างดีกับชั่ว ระหว่างสูงกับต่ำ.

ถ้าคำว่า คน มาจากคำว่า “ชน” ซึ่งแปลว่าผู้เกิดมา, สัตว์ทุกชนิดกระทั่งแมว ก็จะกลายเป็นคนไปหมด เราจะจับจุดสำคัญของ

คำว่าคนไม่ได้เอาเสียเลย. ถ้าจะให้คำว่าคนมาจากคำว่า “มนุษย์” บัญญัติคำแปลโดยจะเฉพาะว่าสัตว์มีใจสูง, เช่นนี้ เราพอจะได้เค้าเงื่อนและเหตุผลที่ว่า คำว่าคนควรจะเป็นฝ่ายสูงหรือฝ่ายต่ำ, และทั้งยังจะได้ช่วยกระตุ้นให้เราตะลึงตะลัน ทำตนให้เป็นคนเสียโดยเร็วด้วย. “สัตว์ที่มีใจสูง” หมายความว่าใจสูง จนของสกปรกทั้งหลายกระโดดกระเด็นขึ้นไปเป็นอันไม่ได้. ต้นไม้ที่สูงจริง คว้าวัวก็ไม่อาจทำโคลนเลนให้เปื้อนใบหรือยอดของมันได้. โคลนเป็นของสกปรก แต่สัตว์เหล่านั้นไม่รู้สึกรู้ว่าสกปรก เพราะมันเคยชินกันมาแต่กำเนิด. คนเราเห็นว่าโคลนเป็นของสกปรก แต่ถ้าเคยลงไปนอนอยู่จนชิน ก็หายรู้สึกเช่นนั้น เช่นเดียวกับหนอนในพริก ไม่เคยรู้สึกว่าเป็นของเผ็ดร้อนนั่นเอง. มนุษย์เราอนจมอยู่ในกิเลส หรือธรรมชาติฝ่ายต่ำจนชิน เหมือนควายชินต่อการนอนปลัก จึงไม่เห็นเป็นของสกปรกหรือต่ำ. หรือมีจิตต์อันต่ำ เมื่อมาพูดกันถึงเรื่องทำให้สูง ก็เลยไม่ทราบว่าจะสูงไปทางไหน. บางทีจะเป็นเพราะข้อนี้เองกรรมมัง ที่ทำให้ปุถุชนรู้สึกทระนงอยู่ในใจว่า เราก็คือเป็นคน เท่าๆกับที่พระอรหันต์ท่านเป็นกัน จะมีแปลกกันบ้าง ก็แต่ผลความเล็กน้อยอื่นๆ ซึ่งมีไข่แก่นสารของความเป็นคน. ถ้าเหตุชี้ไปในทำนองที่กล่าวมาแล้ว. การที่จะให้คำว่าคน เป็นคำกลาง น่าจะไม่ถูกเป็นแน่อน, การให้คำว่าคน เป็นความหมายของฝ่ายสูงนั้นควรจะถูก.

สมมติว่า เราสามารถถวาล้างกิเลสทั้งหลาย ออกไปจากใจเรา ได้หมดแล้ว ลองถามตัวเองดูว่า มันมีความสูงอะไรเกิดขึ้นหรือไม่, และเดี๋ยวนี้เราสูงขึ้นมา จนโคลนเหล่านั้นกระเด็นขึ้นมาเปื้อนเราไม่

ถึง จริงๆหรือไม่. เราอาจกล่าวด้วยความซื่อตรงต่อตัวเอง ว่าเรา
เป็นคน หรือเราไม่เป็นคน.

เราลองช่วยกันคิดดูทีหรือว่า เราคงจะตอบว่าอะไรกัน ?

เด็กเล็กๆ ก็เคยคิดว่าตัวเองเป็นผู้ใหญ่เสมอ คิดว่ารู้อะไร
หรือตัดสินใจอะไรถูกต้องแล้วเสมอ เรื่อยๆมาพร้อมกับที่ตนเติบโตขึ้น
มาเรื่อยๆ. เราเคยเป็นเด็กกันมาแล้วทุกคน เราารู้สึกว่าเราเป็น
ผู้ใหญ่กันจริงๆนั้น เมื่อไรเล่า, หรือว่าจนเราตาย เราก็กังไม่เคยพบ
กันเข้ากับความเป็นผู้ใหญ่ เพราะเรายังทำอะไรผิดพลาดอยู่นั่นเอง.
ทำไมจึงมีเสียงว่า บางคนอายุมากแล้ว ก็ยังไม่เป็นผู้ใหญ่ คือยังเป็น
เด็ก. จุดหมายของความเป็นผู้ใหญ่(มิใช่เด็ก) อยู่ที่อะไรกันเล่า.
เมื่อเราสมบูรณ์ด้วยกำลังกาย ความรู้ ปัญญา เต็มที่แล้ว, เราเคย
รู้สึกกันว่าเราเป็นผู้ใหญ่ หรือว่าเราเคยผู้ใหญ่จนกลายเป็นไม่ใช่ผู้
ใหญ่ ไปเสียแล้ว ? นี่เป็นปัญหาจำเป็น. ข้อนี้เอง ถ้าเราคิด
ออก ก็อาจทำให้เราหยั่งทราบได้ทันทีว่า เราจะตอบว่าอย่างไร ใน
เมื่อเราถูกถามว่า ถ้ากวาดกิเลสออกไปได้หมดแล้ว เราเป็นคนหรือ
ว่ามีโชค, หรือว่าคนก็มีโชค มีโชคคนก็มีโชค.

ข้าพเจ้าไม่หาญพอที่จะแสดงความคิดเห็นอันใดอีก นอกจากว่า
ตามธรรมชาติ คนเราไม่น่าจะเป็นไปได้ ในข้อที่ว่าเราเป็นอะไรอื่น
ซึ่งเลยจากความเป็น“ผู้ใหญ่”ไปเสียแล้ว. ในแง่นี้ ความรู้สึก
ของเราจะไปสิ้นสุดลงแต่ความเป็นผู้ใหญ่ เพราะถ้าเลยกว่านั้นขึ้นไป
เราก็กังไม่รู้ว่าเป็นอะไร. ฉะนั้น ในปัญหาเรื่องความเป็นคนก็เช่น
เดียวกัน คือถ้าเราพอใจในความเป็นคน ความสูงไปได้ถึงไหน
ความเป็นคนตามความรู้สึกในใจเรา ก็คงไม่หยุดลงเพียงนั้น.

และนี่แล คือคำตอบ หรืออย่างน้อยที่สุดก็เป็นคำตอบ ของ ปัญหาที่ว่า เกียรติของความเป็นคนนั้น น่าจะได้แก่บุคคลประเภท แรก หรือประเภทหลัง ในบันดาบุคคลสองประเภทที่กล่าวมาแล้ว ข้างต้น คือปุถุชน หรือพระอริยเจ้า.

“ธรรมโยธ”

๑ ตุลาคม ๒๔๘๔

ทรัพย์

ของหมั่น ! หมั่น ! หมั่น ! ท่วมกันเถิด
อุปถัมภ์ บ้านเมือง ให้เรืองนาม
คนมีทรัพย์ แก่เฒ่า ก็เบาจิตต์
เช่นฟันหัก ใสใหม่ พอใช้การ
เดินไม่ไหว ไร่รด หมดลำบาก
ทั้งหลายลูก ผูกใจ เวียนไปมา

คงจักเกิด เศรษฐี ทวีหลาม
ประสพความ ไพบุลย์ พูนสราญ
ทรัพย์เปลืองปลิด ทุกข์คลาย หลายสถาน
เมื่ออยากอ่าน หนังสือ ชื้อแวนตา
ถึงโรครมาก หามมอ พอรักษา
คงหลับตา นอนตาย สบายเอย.

ของ พระยาอุปกิตฯ

ความดี ความชั่ว

ประเสริฐ ทรัพย์สุนทร

ในสากลจักรวาลนี้ ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเป็นไปตามกฎอันแน่นอน. ในเวลา ๑ วันโลกจะหมุนรอบตัวเอง ดาวพระเคราะห์ทุกดวงจะต้องโคจรไปตามวิถีของมัน มิฉะนั้นจะเกิดชนกันแตกทะลายไปหมด. เร็วเราหายใจเอาแก๊สออกซิเจนเข้าสู่ปอด จะเกิดการเผาไหม้ (Combustion) ขึ้นแก่โลหิต ซึ่งจะปรากฏเป็นกำลังงานสำหรับพยุงร่างกายให้คงมีชีวิตรอยู่ ถ้าในร่างกายยังมีโลหิตอยู่และมีการหายใจอยู่แล้ว ผลจะปรากฏเป็นเช่นนี้เสมอ จะเป็นอื่นไปไม่ได้เป็นอันขาด ด้วยเหตุนี้ นักวิทยาศาสตร์ จึงสามารถวางกฎเกณฑ์ต่างๆขึ้นได้เท่าที่สามารถจะค้นพบ เช่นกฎของกิริยา (Action) และปฏิกิริยา (Re-Action) เป็นต้น.

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็คือผู้ที่ค้นคว้าหากฎเกณฑ์ของธรรมชาติ เช่นเดียวกับนักวิทยาศาสตร์ในสมัยนี้เหมือนกัน ต่างกันแต่ว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ค้นคว้าหากฎเกณฑ์ของธรรมชาติ จะเพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับความดีความชั่วเป็นส่วนสำคัญ มนุษย์จะสามารถรู้แจ้งเห็นจริงในกฎเกณฑ์ของธรรมชาติอย่างอื่นมากมายสักเพียงใดก็ตาม แต่ถ้ายังไม่เข้าใจเรื่องธรรมชาติของความดีความชั่วแล้ว ก็จะนำโลกไปสู่ความยุ่งยากรำไป ดังจะเห็นได้จากมหาสงคราม ซึ่งกำลังกระทำกันอยู่อย่างโหดร้าย ในสมัยที่มนุษย์เพียบพร้อมอยู่ด้วยความรู้ทางวิทยาศาสตร์นี้เอง เมื่อใดมนุษย์ได้รู้แจ้งถึงกฎของ

ธรรมชาติแห่งความคิดความชั่ว เมื่อนั้นแหละ โลกจึงจะหมุนเข้าสู่ความสันติสุขอันถาวรได้ เพราะฉะนั้นถ้าเราจะยกย่องนักวิทยาศาสตร์กันแล้ว พระพุทธเจ้าในฐานะเป็นผู้เผยแผ่กฎความจริงแห่งความดีและชั่ว จึงควรได้ชื่อว่าเป็นยอดแห่งนักวิทยาศาสตร์ของโลก สมควรที่เราทั้งหลายผู้นับถือพระพุทธศาสนาจะพากันภูมิใจ.

กฎเกณฑ์แห่งความคิดความชั่ว ที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนนั้น เราทั้งหลายคงจะชินหูกันอยู่แล้ว คือกฎที่ว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ากฎแห่งกรรมนั่นเอง กฎอันนี้ย่อมแน่นอนตายตัว เช่นเดียวกับกฎอื่นๆ เมื่อทำชั่วลงไปแล้ว จะปรากฏผลดีไปไม่ได้เป็นอันขาด และเมื่อทำความดีลงไป ก็จะไม่ปรากฏเป็นผลชั่วไปไม่ได้เช่นเดียวกัน อันกฎแห่งความคิดความชั่วก็มิได้อยู่เพียงเท่านั้น คุณไม่น่าจะลึกลับซึ่งยากเย็นในการค้นคว้าอะไรเลย แต่แม้ในสมัยปัจจุบัน ซึ่งมนุษย์เต็มไปด้วยความรู้สารพัดอย่าง ก็ดูเหมือนจะมีน้อยคนเต็มที ที่จะเข้าใจว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว และเพราะเหตุที่ไม่เข้าใจหรือไม่รู้นี่เอง เขาจึงไม่ยอมเชื่อว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ยังผลให้ชาวโลกคงกระทำให้ความชั่วแต่มุ่งหมายผลคืออยู่ร่ำไป.

การกระทำทุกอย่างไม่ว่าดีหรือชั่ว จะต้องมียผลตอบแทนเสมอไป คือเมื่อมี (Action) แล้วก็ต้องมี (Re-Action) ข้อนี้นี้ แม้แต่นักวิทยาศาสตร์ ในสมัยปัจจุบัน ก็ยอมรับว่าเป็นความจริง แต่การที่คนไม่เชื่อว่าการกระทำจะมีผลก็เพราะว่าเป็นสิ่งที่มองเห็นได้ยาก หรือบางอย่างอาจมองไม่เห็นเลยก็ได้ เปรียบอย่างว่าเราฆ่ามดตายตัวหนึ่ง เราไม่อาจมองเห็นว่าจะได้รับผลตอบแทนอย่างไร แต่สิ่งที่ละเอียดลึกลับซึ่งทั้งหลายนั้น เราไม่ควรเข้าใจเองง่ายๆว่าไม่มี ความจริงสิ่งที่มองไม่เห็น มักมีอำนาจยิ่งกว่าสิ่งที่มองเห็นได้ด้วยตาแทบทั้งนั้น (The invisible is more powerful than the visible) เช่นไฟฟ้าที่พารากรางให้เล่นไปได้ เราก็ไม่อาจมองเห็นตัวมันเลย จิตต์ใจที่มีอำนาจ

เหนือสกลกายของเรานี้ เราก็ไม่อาจมองเห็นได้ด้วยตา ฉะนั้นวิสัยผู้ฉลาดจึงยอมนิยมนับคว่ำสิ่งต่างๆ ให้ลึกลงไป ไม่ถือเอาแต่เพียงที่รู้สึกได้ด้วยประสาทธรรมตาเท่านั้น อย่างว่าแต่กฎของความดีความชั่วจะมองเห็นได้ยากเลย แม้แต่กฎเกณฑ์ของฝ่ายวัตถุก็ยังเห็นได้ยากเสียแล้ว เราฟังวิทยุอยู่ทุกวัน แต่ก็ไม่สามารถมองเห็นคลื่นวิทยุ ถ้า Clark Maxwell Rudolf Herz และ Marconi ไม่เกิดขึ้น เราก็ไม่อาจรู้ว่าคลื่นวิทยุมีอยู่และมีอำนาจมากมายถึงเพียงนั้น แม้ในสมัยแห่งวิทยุนี้เอง ถ้าเราจะเอาเรื่องคลื่นวิทยุไปอธิบายให้ผู้ที่ย่อนความรู้ฟัง ก็ยากที่จะให้เขาเชื่อถือหรือเข้าใจได้ว่า คลื่นวิทยุมีอยู่ และมีลักษณะเป็นอย่างไร ฉันทใดก็ดี ถ้าหากพระพุทธรเจ้าไม่อุบัติขึ้นในโลก ชาวโลกก็คงไม่มีโอกาสจะรู้ว่า กฎเกณฑ์แห่งความดีความชั่วนั้นเป็นอย่างไร จริงอยู่ ในสมัยก่อนพุทธกาลก็เคยมีคณาจารย์เจ้าลัทธิต่างๆ ได้ค้นคว้าและเผยแผ่กฎแห่งกรรมมาแล้ว แต่ก็ไม่ถูกต้องแท้จริงอย่างที่พระพุทธรเจ้าทรงค้นพบ แต่ถึงแม้พระพุทธรเจ้าจะได้ทรงสั่งสอนเช่นนี้แล้วก็ดี มนุษย์ก็ยังคอยมตลงเป็นคนโง่เขลา ไม่ยอมทำความเข้าใจในเรื่องความดีความชั่วอยู่นั่นเอง.

บรรดากฎต่างๆ ในทางวิทยาศาสตร์ ก่อนที่เราจะเชื่อถือลงไปได้ ก็จำเป็นที่จะต้องเห็นจริงด้วยตนเองเสียก่อน และวิทยาศาสตร์ย่อมจะพิสูจน์ให้เราเห็นความจริงได้เสมอ หากข้อไหนไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นได้ เราก็เชื่อถือไม่ได้ด้วยตนเอง ดังนี้จึงจะเป็นความเชื่อซึ่งประกอบด้วยเหตุผล ฉันทใดก็ดี กฎแห่งความดีความชั่วก็จำเป็นต้องพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ เราจึงจะยอมตัวลงเชื่อถือ และการพิสูจน์ในเรื่องนี้ ทุกคนย่อมมีโอกาสจะทำให้เห็นจริงได้ด้วยตนเอง ซึ่งต่างกับที่ถ้าใครจะมาบอกเราว่า บนสวรรค์มีพระเจ้าผู้สร้างสถิตย์อยู่ แต่เราก็ไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นได้ด้วยตนเองเลย.

ข้อยากในการพิสูจน์ กฎแห่งความดีความชั่วก็คือว่า ทั้งๆที่มนุษย์ได้รับภัยพิบัติเพราะผลแห่งการกระทำความชั่วอยู่ มนุษย์ก็ยังคงยืนยันว่าตนเองมีได้ กระทำความชั่ว เช่นในสมัยปัจจุบันนี้ คนทั้งหลายก็ยอมรับกันอยู่ว่าต่างกำลังตกอยู่ในกลียุคอันร้ายกาจ แต่คนทั้งหลายเหล่านั้นก็คงรู้ลึกว่า ตัวเองกระทำมาดีอยู่เสมอ แม้แต่ได้ควบคุมกันเข้าประหัตประหารกันประดุจฝูงสัตว์ร้าย ก็ไม่มีใครเลยจะยอมรับว่า ตนได้ประกอบกรรมอันชั่วช้าลงไปแล้ว ความทุกข์ความสุขเป็นอย่างไรมนุษย์รู้จักกันดี แต่การกระทำชั่วและดีอย่างไหนนั้น มนุษย์หารู้จักกันไม่ เมื่อเป็นเช่นนี้เขาก็ย่อมจะมองไม่เห็นกฎเกณฑ์แห่งความดีความช่วนั้นเอง มนุษย์จึงมีความรู้ในเรื่องความดีความชั่วเพียงแต่ไม่ต่างกับเด็กๆ ซึ่งมีความรู้นั้นก็คือเสียงวิหุ แต่หาไม่รู้ว่ามีมันดั่งขึ้นได้ เพราะอะไร.

สำหรับเราเหล่าพุทธมามกชน คงจะรู้จักกันอยู่แล้วว่าความดีความช่วนั้นคืออย่างไร ถ้าจะกล่าวว่ ความโลภ ความโกรธ และความหลง เป็นความชั่วก็คงไม่มีใครเถียง ทำนองเดียวกับที่จะกล่าวว่ความ ไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง เป็นความดี ก็ย่อมจะยอมรับรองกันอยู่ แต่สำหรับผู้ที่ไม่มี ความเชื่อถือ เราจะไปบอกกับเขาเช่นนั้นหาได้ไม่ เขาย่อมจะมองไม่เห็นว่ ความโลภจะชั่วร้ายไปอย่างไร นี่แหละการที่จะให้มนุษย์โดยทั่วไปมีความรู้เห็นในเรื่องความดีความช่วนั้นจึงมิใช่ของง่ายเลย แต่อย่างไรก็ดี สำหรับผู้ที่มุ่งหมายจะรู้แจ้งเห็นจริงในกฎแห่งความดีความช่วนั้นแล้ว ก็ต้องพยายามศึกษาให้รู้เสียให้ได้ว่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นความชั่ว และความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง เป็นความดี อันความชั่วและความดีทั้งหลายย่อมประมวลลงในลักษณะตรงกันข้ามทั้ง ๖ ประการดังกล่าวมานี้.

เมื่อได้รู้จักลักษณะของความดีและความช่วนั้นแล้ว ต่อจากนั้นก็จงลง พิสูจน์ด้วยตนเอง กล่าวคือถ้าต้องการความสุข ก็จงลงกระทำความดีไปดู

และถ้าไม่เชื่อว่าความชั่วจะให้ผลเป็นทุกข์ ก็จงลองกระทำความชั่วดูเถิด ผลแห่งการกระทำนั้นแหละจะแสดงให้เห็นจริงอย่างแจ่มแจ้ง แต่การพิสูจน์นั้นจะต้องกระทำลงไปอย่างจริงจังโดยถูกต้อง อย่าให้กลายเป็นการหลอกลวงตัวเองไปเสีย สำหรับผู้ที่ยังคงถือรั้วว่าความทุกข์เป็นของคืออยู่แล้ว ก็หมดหนทางที่จะทำความเข้าใจกันได้ในเรื่องนี้.

มีบางคนมักกล่าวว่า แม้ได้กระทำความดีอย่างมากมายมาแล้ว ก็ไม่เห็นจะได้รับผลดี แต่กลับได้รับผลร้ายเป็นความทุกข์ยากอยู่เสมอ ข้อนี้ผู้เขียนขอยืนยันว่า ผู้นั้นยังมีได้กระทำความดีอย่างแท้จริง ถ้าได้กระทำความดีอย่างแท้จริงแล้ว จะได้รับผลร้ายไปไม่ได้เลย สมมติว่าเราต้องประสบภัยพิบัติสักอย่างหนึ่ง แต่ถ้าเราเป็นผู้ปราศจากความโลภโกรธหลง หรือมีความโลภโกรธหลงแต่เพียงเบาบางแล้ว ภัยพิบัติอันนั้นจะทำอะไรแก่เราได้ เพราะผู้ที่ปราศจากความโลภโกรธหลง ย่อมจะเข้าใจอยู่เสมอว่า สิ่งทั้งหลายย่อมมีลักษณะไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ความเข้าใจเช่นนี้จะช่วยให้จิตใจบริสุทธิ์และเข้มแข็ง อยู่เหนือความหมุนเวียนแปรของธรรมชาติ เมื่อสิ่งใดไม่เป็นไปตามความคาดหวัง ก็ใช้เหตุที่จะทำให้เกิดความเดือดร้อนขึ้นได้ คงมีความสุขเป็นปกติอยู่เสมอ นี่แหละ คือผลแห่งการกระทำความดี.

อีกประการหนึ่งจำเป็นจะต้องเข้าใจว่า กฎแห่งกรรมนั้นย่อมมีความลึกลับสลับซับซ้อนอยู่มากมาย ความเป็นไปได้ของชีวิตก็คือผลแห่งการกระทำที่ต่อเนื่องเป็นลูกโซ่อันยืดยาว จนไม่รู้ว่าจะได้ตั้งต้นตั้งแต่เมื่อใด ความสุขความทุกข์ที่เราได้รับอยู่ในบัดนี้ อาจเป็นผลของกรรมที่ได้ประกอบไว้ในอดีตอันแสนไกล ไกลจนไม่รู้ว่าจะชาติมาแล้ว และการกระทำในบัดนี้ก็จะอาจจะให้ผลในอนาคตอันแสนไกลเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เพราะว่าการกระทำต่างๆไม่จำเป็นต้องให้ผลโดยครบถ้วนทันตาเห็นเสมอไป แต่เป็นของแนบเนียนที่สุดว่า

จะต้องให้ผล ใครที่ทำความชั่วลงไปอย่างหวังเลยว่าจะไม่ได้รับผลร้าย ผู้ที่ได้รับโชคร้ายอยู่เสมอ นั่นไม่ควรลงโทษว่าโลกนี้ไร้ความยุติธรรม สิ่งทั้งหลายย่อมเป็นไปตามกฎ เมื่อได้ทำชั่วมาแล้วก็ต้องยอมรับผลชั่วไป แล้วจะต้องการความยุติธรรมอะไรให้ยิ่งไปกว่านี้อีกเล่า ผู้อื่นที่เขาได้รับความสุขนั้น มิใช่เขาได้รับมาเฉยๆ เขาต้องได้ประกอบความดีมาแล้วโดยไม่ต้องสงสัย แต่การที่จะมองเห็นได้ว่าผลดีผลร้ายที่ได้รับอยู่ จะเป็นผลของกรรมที่ได้ทำมาแต่เมื่อใดนั้น ออกจะเป็นของยาก แต่ก็ไม่เกินวิสัยมนุษย์ผู้ใดมีความพากเพียรอบรมจิตต์ จนบังเกิดบุพเพนิวาสานุสติญาณขึ้นแล้ว ก็จะสามารถมองเห็นว่า ในสมัยใดตนได้มีชีวิตอย่างไร ได้กระทำความอันใดไว้ และกรรมนั้นจะให้ผลเป็นอย่างไร ตลอดจนผลที่ได้รับอยู่ในบัดนี้ ก็จะรู้ว่าเนื่องจากกรรมครั้งใด เมื่อเป็นเช่นนี้ ความสงสัยในเรื่องความดีความชั่วก็จะหมดไปอย่างเด็ดขาด สำหรับข้อนี้ เราจำต้องมีความรู้เพียงพอที่จะมองเห็นว่า อันดวงจิตต์ของมนุษย์นั้นย่อมอยู่ในวิสัยที่จะฝึกฝนอบรม ให้มีความสามารถทำอะไรได้ทุกอย่าง ตลอดจนให้บังเกิดญาณต่างๆ อันเปรียบประดุจของทิพย์นั้น.

แต่อย่างไรก็ตาม อดีตและอนาคตย่อมไม่สำคัญเท่าปัจจุบัน เราควรรู้สึกที่กำลังมีชีวิตอยู่ในโลกแห่งปัจจุบัน ซึ่งถ้าหากเราได้กระทำความดีในปัจจุบันให้ถูกต้องบริบูรณ์อยู่เสมอแล้ว ผลดีจะปรากฏทันตาเห็นในปัจจุบันนี้เสมอ เพราะว่าคุณดีความร้ายอันเป็นผลของกรรมในอดีต จะไม่มีอำนาจเหนือจิตใจของผู้กระทำความดีอย่างแท้จริงได้เลย ไม่ว่าสมัยใดๆ เพราะฉะนั้นขอให้เราทั้งหลายจงตั้งหน้ากระทำความดีให้ถึงที่สุดอยู่เสมอเถิด ผู้ใดกระทำดีย่อมได้ชื่อว่า เป็นสาวกที่แท้จริง จักได้เป็นนิมิตที่แสดงให้ชาวโลกทั้งหลายได้เห็น ว่า พระบรมศาสดาของเราเป็นผู้ประเสริฐแท้.

สวัสดิ์!

บนยอดเขา(ต่อ)

โดย

นายร้อยเอก ฮ. น. ม. หารุดี

ตอนที่ ๒

“คุณพ่อขอรับ, ผมได้กลับมาอีก เพราะผมประสงค์จะศึกษาต่อไป. ในช่วงระยะเวลาสองสามสัปดาห์ที่แล้วมานี้ ผมคิดได้เป็นอย่างดี ในสิ่งซึ่งคุณพ่อได้บอกให้ เมื่อจากกันคราวก่อน.”

“ดีแล้วลูกเอ๋ย, พ่อก็ยินดีที่จะได้พบเจ้าอีก. แต่จงเล่าให้พ่อฟังหน่อยเถอะว่า การคิดของเจ้าได้ผลเป็นอย่างไรบ้าง?”

ข้าพเจ้าล้งเล. แล้วข้าพเจ้าได้ตอบท่านว่า “มันเป็นกรยากที่จะสรุปกล่าวออกมา เป็นคำพูดเพียงสองคำ, แต่ผมรู้สึกที่ผมเริ่มค้นพบทางใหม่ในโลกแห่งความคิดแล้ว ซึ่งผมรู้สึกว่า กล้ามเนื้อและข้อต่ออันตึงเครียดแห่งจิตใจของผม ได้หย่อนคลายลง, และรู้สึกว่า ผมเป็นคนเจ้าทวิญญู้น้อยลง เชื่อว่าตัวเองเป็นฝ่ายถูกน้อยลง.”

ท่านผู้เฒ่ายิ้มละมัย. และแล้วท่านได้กล่าวขึ้นว่า “ทุกๆสิ่งเป็นไปได้มาก, แต่เจ้าจงระลึกไว้เสมอว่า ธรรมชาติของพระพุทธรเจ้าย่อมต้องการให้ความจริงประจักษ์ออกมาเสมอ, ฉะนั้นการยอมจำนนที่เท็จ ก็เป็นของผิด เช่นเดียวกับการถือรั้นที่เท็จเหมือนกัน. เมื่อเจ้าได้ศึกษาเรื่องนี้ และได้

เฟ่งสมาธิมากพอควร เจ้าได้เห็นแจ้งในความจริงประจักษ์ชัดแล้ว, เจ้าจะต้องเป็นฝ่ายผิด ในการที่ยังขึ้นมาสร้างทำเป็นสงสัยอยู่อีก.”

“คุณพ่อขอรับ, มันเปนของง่ายสำหรับคุณพ่อ, เพราะคุณพ่อได้ก้าวไปในทางนั้นไกลมากแล้ว, แต่สำหรับผมยังมีปัญหาที่ยุ่งยาก, ยังมีความสงสัย, และมีความลำบากยากใจมากมายเหลือเกิน.”

“ลูกเอ๊ย, เจ้าควรจัดปัญหายุ่งยากของเจ้าไว้เปนพวกๆ. ปัญหาส่วนมาก เปนปัญหาซึ่งเจ้าไม่สามารถจะเข้าใจได้, ฉะนั้นจงอย่าไปเสียเวลากะมันเลย. ส่วนปัญหาอื่น ๆ นั้น ก็เป็นเพียงเรื่องเล็กน้อยๆ ทั้งไม่สลักสำคัญแท้จริงอย่างไร, ดังนั้นจงทิ้งไว้ส่วนหนึ่งก่อน, ที่นี้ปัญหาที่เหลืออยู่สำหรับจะต้องขบคิดนั้น คงมีไม่มากนัก. เจ้าจงเลือกมาสักข้อหนึ่ง และเก็บข้ออื่นๆไว้ก่อน แล้วเจ้าจงบอกให้พ่อรู้ เพื่อว่าพ่อจะสามารถช่วยเจ้าได้อย่างไรบ้างกระมังที่เกี่ยวกับปัญหาข้อนี้.”

ข้าพเจ้านั่งคิดอยู่อย่างเงียบกริบ. ปัญหาเรื่อง “ปฐมเหตุ” และปัญหาอื่นๆซึ่งคล้ายๆกัน ก็ได้ปรากฏขึ้นในใจของข้าพเจ้า ออกมาเป็นปัญหาพวกแรก, และปัญหาเรื่องความเดือดร้อนของข้าพเจ้า ที่เกี่ยวกับเรื่องรายได้ตกต่ำ และสุขภาพไม่สมบูรณ์นั้น ในเมื่อถูกนำเข้ามาเปรียบเทียบกับปัญหาอันสำคัญอย่างแท้จริงนั้นแล้ว ปรากฏว่ามันได้หมดความสำคัญลงไปมาก และจางหายจนกระทั่งไม่เป็นปัญหาอะไรเลย.

“มีปัญหายุ่งข้อหนึ่งขอรับ, คุณพ่อ, คือผมเคยได้ยินมาบ่อยๆถึงเรื่อง “ศาสนาแห่งปัญญา” (Wisdom Religion) ซึ่งมีอยู่ในอดีตกาลอันมืดมัว, และเป็นศาสนาซึ่งศาสนาทั้งหมดของพวกเราในทุกวันนี้ เป็นเพียงทรากของศาสนานั้น ที่เหลืออยู่อย่างเลวๆเท่านั้น, ศาสนาที่วานั้น เคยมีอยู่จริงหรือครับ คุณพ่อ,”

“พ่อไม่มีเหตุผลอันใดที่จะคิดเช่นนั้น, แต่ความจริงพ่อก็ไม่สามารถจะพิสูจน์ให้เห็นได้ว่า ศาสนาที่ว่านั้นไม่มี. เจ้าจงอ่านพระบาลีเทววิษุวัต^๑ คุณเถิด ซึ่งในบาลีพระสูตรนั้น มีกล่าวถึงเรื่องพรหม, และพระพุทธรูปก็ได้ทรงตั้งคำถามไว้ว่า, “มีพราหมณ์พวกไหนเคยเห็นพรหมบ้างไหม ? หรือพราหมณ์เหล่านั้นเคยรู้จักผู้ใด ซึ่งเคยเห็นพรหมมาแล้ว ? หรือเคยได้ยินคำบอกเล่ามาจากผู้ใด ? พราหมณ์เหล่านั้นจะสอนวิธีที่จะเข้าถึงพรหม ซึ่งเขาเองก็ไม่เคยรู้จักได้อย่างไร ?” จงใช้การพิสูจน์อย่างเดียวกันนี้ พิสูจน์เรื่องศาสนาแห่งปัญญาคุณเถิด. มีใครผู้ซึ่งพูดถึงศาสนานั้น ได้เคยเข้าไปนมัสการในวิหารแห่งศาสนานั้นมาบ้าง ? หรือเคยอ่านพระคัมภีร์อันศักดิ์สิทธิ์ของศาสนานั้นมาบ้าง ? เขาเหล่านั้นรู้จักใครบ้าง ซึ่งเคยทำเช่นนั้นมาแล้ว ? เขาสามารถบอกคำสอนของศาสนานั้นแก่เจ้าได้ไหม ?”

“ไม่มีเลยครับ คุณพ่อ. ไม่มีใครเคยบอกเรื่องอันแน่นอนใดๆ ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องนั้นแก่ผมเลย; แต่หลายครั้งหลายหนมาแล้ว ที่ผมเคยได้รับคำบอกเล่าว่า ศาสนาทุกศาสนาเป็นเพียงมุมเหลี่ยมเล็กๆ ที่มีสี่เหลี่ยมต่างๆ กัน ของ “ลัทธิธรรม” เท่านั้น. เพราะฉะนั้นผมจึงเข้าใจว่า ถ้าหากเป็นดังนั้นจริงแล้ว ศาสนาทุกศาสนาย่อมจะนำพวกเราไปสู่จุดหมายแห่งเดียวกัน.”

“ลูกเอ๊ย, มันมีส่วนคืออยู่ในศาสนาที่สำคัญๆ ของโลกด้วยกันทุกศาสนา, แต่ส่วนดีส่วนนั้นๆ ได้ถูกปกปิดเสียด้วยลัทธิที่เลอะเลือนผิดๆ และลัทธิถือปัจเจกภายนอก เช่นถือโชคกลางเป็นต้น ไม่มากก็น้อย. สิ่งที่เราจะพึงกระทำก็คือการพิจารณาความสำคัญอันเกี่ยวกับคำสอนที่แตกต่างกัน, แล้วเลือกถือเอาแต่ส่วนที่ดีที่สุด, กล่าวคือทางที่สั้นและตรงที่สุด ที่จะนำเข้าถึงความจริงอันเด็ดขาด. ผู้ที่ถือลัทธิถือปัจเจกภายนอก เช่นโชคกลางเป็นสรณะไว้ในฐานะเป็นความรอดพ้น โดยพึ่งผู้อื่นนอกจากตัวของตัวนั้น เป็นผู้ที่อยู่ในสถานะเช่น

๑. สูตรที่ ๑๓ สี่ลักขณธรรม ทิฆนิกาย.

เดียวกับบุคคลผู้มีกำลังก้าวขึ้นบันไดเลื่อน ซึ่งมันกำลังเลื่อนลง. เขาอาจจะไปถึงจุดหมายของเขาเช่นเดียวกัน แต่เป็นการหมดเปลืองกำลังแรงอย่างมากมาย ซึ่งที่ถูกต้องควรจะประหยัดไว้ได้โดยการเลือกทางที่ถูกต้อง. คือทาง “พุทธธรรม.”

“คุณพ่อขอรับ, แต่เขาอาจจะขึ้นไม่สำเร็จได้เลย เว้นแต่ผู้นั้นจะเป็นผู้แข็งแรงผิดธรรมดาเท่านั้น. แล้วจะเป็นอย่างไรบ้าง?”

“สมมติว่าเขาอยากจะทำขึ้นให้ได้จริงๆแล้ว เขาควรจะพยายามต่อไป, และในตอนท้ายเขาอาจจะรู้ได้จากความผิดพลาดของเขานั้นเอง ว่าเขาได้เดินมาในทางที่ผิดเสียแล้ว (ผิดเป็นครู.) แล้วโดยการใช้สติปัญญาของเขเอง เขาก็อาจจะพบทางที่ถูกต้องของเขาได้เอง. จงมองดูรอบๆตัวเจ้าซี! มันไม่เป็นการประจักษ์ชัดดอกหรือว่า บุคคลส่วนมากเป็นผู้ที่ถูกผูกติดอยู่กับ “วงล้อ” ซึ่งกำลังหมุนไปรอบๆ, คล้ายกับว่าเขาก้าวไปที่ละน้อยๆเสมอ, แต่อนิจจัง! มันกำลังหมุนกลับมาที่เดิม?”

“คุณพ่อครับ, คุณพ่อหมายความว่าผู้ประพฤติตามลัทธิเช่นนั้น ชื่อว่ากำลังดำเนินไปในทางที่ผิดอย่างไม่มีทางแก้ เช่นนั้นหรือ?”

“เปล่าเลย. ผู้ซึ่งครองชีวิตอยู่ในคลองแห่งศีลนั้น ชื่อว่าดำเนินอยู่ในหนทางนั้นในตัวแล้ว (Ipso Facto). แต่ความต่างกันนั้น คือสิ่งซึ่งทอดอยู่ระหว่างคนๆหนึ่ง ซึ่งรู้ว่าเขากำลังไปทางไหน, รู้ว่าทำไมเขาจึงไปทางนั้น, ซึ่งทางของเขามีปรากฏอยู่ในแผนที่, และทั้งมีหลักปักหมุดไว้, กับบุคคลอีกคนหนึ่ง ซึ่งไม่รู้อะไรเลย, แต่ได้ไปพบทางสายเดียวกันนั้น โดยบังเอิน แล้วไม่รู้ว่าทางนั้นไปทางไหน หรือเขาควรจะไปทางไหน (เหนือหรือใต้).”

“แต่อะไรเล่าที่จะเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้ซึ่งกำลังเดินไปทางใต้, ในเมื่อเขาควรจะไปทางเหนือ, โดยความเข้าใจผิด?”

“ลูกเอ๊ย, พ่อคิดว่าถ้าเราลองสมมติให้กรุงเทพพระมหานคร เป็นจุดหมายของทุกคนซึ่งอยู่ในประเทศไทย, แล้วคนที่รู้จักถนนหนทางดี จะไปถึงก่อนใครๆ แต่ถ้าคนบางคนเดินไป, และเดินไปไม่หยุด นานเพียงพอ, เขาจะต้องไปถึงกรุงเทพฯ ได้เหมือนกัน ไม่เร็วกี่ชั่วโมงหนึ่งเปนนั่น, ไม่ว่าเขาจะผ่านเข้ามาทางจังหวัดจันทบุรี, ทางจังหวัดปราจีนบุรี, ทางจังหวัดพิษณุโลก, ทางจังหวัดกาญจนบุรี, หรือทางจังหวัดราชบุรีก็ตาม !” พระธรรมของพระผู้มีพระภาคเจ้า ย่อมเป็นมรรคาที่ตรง, ส่วนศาสนาอื่นเป็นทางอ้อมค้อม กว้างไปจากทางตรงไม่มากก็น้อย เกือบทุกศาสนา.”

“แน่นอนหรือครับ, คุณพ่อ, ที่คนส่วนมากต่างจะได้รับความพอใจอย่างยิ่ง และความอุ່ใจอย่างใหญ่หลวง จากศาสนาต่างๆ ของเขาเหล่านั้น?”

“ถูกละ เป็นต้น. เด็กๆ ย่อมได้รับความเพลิดเพลินอย่างยิ่ง จากนิทานชนิดเทพนิยายต่างๆ และได้รับความอุ່ใจถึงที่สุด ในการที่เชื่อว่าการดาของเขาสามารถป้องกันเขา ให้พ้นจากอันตรายใดๆ ทั้งสิ้น. แต่ว่านิทานและความคิดชนิดนี้ ย่อมใช้ไม่ได้สำหรับคนที่โตเป็นหนุ่มแล้ว.”

“คุณพ่อกำลังพูดถึงมติเรื่อง การรอดพ้นโดยต้องพึ่งพาอาศัยสิ่งอื่น หรือผู้อื่นนอกจากตน เช่นลัทธิถือโชคกลาง, แต่ว่ามิใช่เป็นคำสอนเรื่องความดีที่นอกกลุ่มนอกรทาง, เพราะมันเป็นของมีอยู่ในศาสนา ซึ่งแพร่ออกไปกว้างขวางศาสนาหนึ่ง, ทั้งปรากฏว่ามีอยู่ในพุทธศาสนาฝ่ายมหายานอีกด้วยกระนั้นหรือขอรับ?”

“ถูกแล้ว, บันดาพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย ถูกลบถือโดยคนบางพวกให้เป็นผู้สามารถใช้คุณธรรมอันมหัศจรรย์ของท่าน เพื่อการรอดพ้นของมวลสัตว์เหล่านั้น ซึ่งกำลังทนทุกข์อยู่ในโลกอันต่ำต้อยนี้ หรือโลกอื่นใดก็ตาม.

---

๑. อุทาหรณ์อันนี้ผู้แปลได้เปลี่ยนมาเป็นลักษณะแห่งภูมิประเทศ แห่งประเทศไทย, เพื่อประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านบางคน. - ผู้แปล.

ข้อนี้ ย่อมเป็นการขัดแย้งกันอย่างแรงกับกฎแห่งกรรม ซึ่งตามความจริง เป็นกฎที่ครอบงำอยู่เหนือสิ่งทั้งปวงทั่วสากลโลก, ซึ่งไม่มีและไม้อาจจะมีการยกเว้นแต่อย่างใดเลย.”

“เมื่อผมได้โต้เถียงกับเขาในทำนองนั้น ผมเคยถูกเขาพิสูจน์ทั้บลงมา ว่า ผมยังไม่มีหัวสมองสูงพอ ที่จะเข้าใจในเรื่อง “ความเหมือนกันของ สิ่งที่ตรงกันข้าม- (Identity of Opposite).”

ท่านผู้เฒ่าผู้แก่เรียนได้ ยิ้มละมัยอย่างสุภาพ. ท่านได้ตอบว่า “คำศักดิ์สิทธิ์สั้นๆ” วลีหนึ่ง^๑ ย่อมครอบคลุมความคิดอันละเอียดไว้ทั้ง กลุ่ม. “ความเหมือนกันของสิ่งที่ตรงกันข้าม” ย่อมเป็นสิ่งที่ถูกต้อง สำหรับท่านผู้เป็นพระอรหันต์ หรือท่านผู้มีภูมิธรรมอันสูงยิ่งเท่านั้น แต่ไม่ เป็นความจริงสำหรับในชีวิตนี้ของคนธรรมดา และคนโง่เขลาที่อกันนั้น เว้น แต่ในบุคคลพิเศษ ซึ่งความเมาในศาสนาจนถึงขีดสุด ได้มากมายเป็นความ ไม่บ้าคลั่งในศาสนาอย่างสูงสุดไปเท่านั้น”

“คุณพ่อบอกความว่าอย่างไร ?”

“บุคคลผู้ที่ยึดถือในหลักความจริง ทางศาสนาของเขาอย่างแน่นแฟ้น ถึงกับหาทางที่จะล้างผลาญผู้อื่น ซึ่งถือต่างออกไปจากเขา นั้น, ชื่อว่าเป็น ผู้ขาดเสียแล้ว จากความเป็นผู้มีคุณธรรมทางศาสนา ตามความหมายอัน แท้จริงของคำๆนั้น.”

“อันตรายนี มีได้มีอยู่แม้ในหมู่พวกผู้ปฏิบัติธรรมนี้ดอกหรือ.”

“มันมีอยู่จริง. ไม่มีมนุษย์คนใดที่สามารถผ่านความโง่, ความหลง, และความเขลาอย่างทารกโดยสิ้นเชิงไปได้เลย. แต่ไม่มีพุทธบริษัทที่แท้จริง ซึ่งประกอบไปด้วยความคิดคนใด จะเป็นผู้ถือรั้นเช่นนั้นได้.”

---

๑. คือคำว่า “ความเหมือนกันของสิ่งที่ตรงกันข้าม” ‘Identity of Opposites.’

“คุณพ่อขอรับ, ก็คุณพ่อเองเล่า มิได้ยึดถืออยู่อย่างหนึ่ง ในมติดิบา
อย่างที่ตั้งอกันอยู่ โดยมากในหมู่สงฆ์ เช่นมติดของพวกนิกาย“แดนบริสุทธิ์”
(Pure Land Sect) ดอกหรือ?”

“เปล่าเลย, ฉันเป็นผู้วางลัทธินั้นอย่างเต็มที่ ในเมื่อฉันรู้ว่าการทำเช่น
นั้น มันเป็นการห่างไกลออกไปจากแนวธรรม. แม้ฉันมีอำนาจ ฉันก็ไม่
ประสงค์จะบังคับใครให้รับเอาธรรม. และยิ่งไปกว่านั้นก็คือไม่ประสงค์จะ
ล้างผลาญใครโดยทางใดทางหนึ่ง แม้ฉันอาจจะให้เขาได้รับประโยชน์โดย
การกระทำเช่นนั้นก็ตาม. ทุกคนต้องมีการกระทำของเขาเอง, เพื่อเขาเอง,
ให้ดีที่สุดเท่าที่เขาจะทำได้. ตัวอย่างเช่นฉันไม่ได้หวังให้เจ้ายอมรับเอาสิ่ง
ที่ฉันบอกให้นี้ ในฐานะเป็นสิ่งบังคับ, ต้องการแต่ให้เจ้าคิด และตัดสินใจเอา
เองเท่านั้น. หน้าที่ส่วนของฉันเป็นอันว่าฉันได้กระทำเสร็จแล้ว ตั้งแต่เมื่อ
ฉันได้ ชี้แจงให้เจ้าเห็นความจริง มากพอเท่าที่ฉันเห็นว่า เจ้าจะรับเอาได้.”

“ผมยังคงอยู่ในเรื่อง “ความเหมือนกันของสิ่งที่ตรงกันข้าม”
ขอรับ. คุณพ่อจะช่วยชี้แจงให้แจ่มแจ้งขึ้นกว่านี้ได้ไหมครับ?”

“ศาสนาแทบทุกศาสนาย่อมตั้งอยู่ได้ด้วยศรัทธา, กล่าวคือความเชื่อ
อย่างหลับหูหลับตา ในหลักลัทธิอันใดอันหนึ่ง ซึ่งไม่มีใครอาจจะขยายให้
แจ่มแจ้งได้. ส่วนฝ่ายที่ตรงกันข้าม คือพวกที่ไม่ยอมนับถือพระпенเจ้า,
ไม่ยอมรับฟังอะไรๆที่เป็นของใหม่ต่อเขา, และตั้งปณิธานที่จะมองดูอะไรให้
นอกออกไปจากแนวแคบๆของเขา ซึ่งเขาสมัครจะเรียกมันว่าเหตุผล. ทั้ง
สองพวกนี้เป็นพวกที่ตรงกันข้าม, บอดมิดทั้งสองพวก, คือเชื่องมกายพวก
หนึ่ง, และอีกพวกหนึ่งไม่ยอมเชื่อเสียเลยทีเดียว. ถึงแม้ว่ามันจะตรงกัน
ข้ามก็จริง แต่ทว่าผลในอนาคตย่อมเป็นอย่างเดียวกัน, และทั้งสองพวกเหมือน
กันในความระมัดระวังลัทธิของตนจัดเก็บไป จนเป็นเครื่องปิดบังจิตใจของ
เขา จากความคิดอันใหม่ๆทั้งหลายเสียสิ้น. พระธรรมเปนมรรคาสาย

กลาง, ไม่เอียงไปในทางสุดโต่งฝ่ายข้างไหน, และทั้งไม่มีความตรงกันข้าม; จึงเป็นสิ่งประเสริฐไม่มีสิ่งใดเปรียบปาน. สำหรับความมุ่งหมายของเราทั้งหมดในโลกนี้แล้ว พระธรรมจักเป็น **บรมัตถ์**. และเมื่อเป็นกำลัง ก็เป็นกำลังอันเอก, พระธรรมเป็นพระพุทธรพจน์ ซึ่งเป็นความจริงอันเด็ดขาด, เป็นสิ่งสูงสุดซึ่งเราอาจลู่ถึงได้ที่นี้ ในโลกแห่งสังสารวัฏฏ์นี้เอง.”

“คุณพ่อ จะเห็นว่าธรรมะตั้งอยู่บนเหตุผล หรือบนความเชื่อ, หรือว่าตั้งอยู่บนสิ่งทั้งสองอย่าง คือทั้งเหตุผลและความเชื่อ ?”

“ตั้งอยู่บนเหตุผลซิ. ท่านพระอานนท เกาสลยายนะ ได้อธิบายไว้อย่างดีเลิศแล้ว เมื่อเร็ว ๆ นี้ว่า : “สิ่งๆหนึ่งซึ่งเราต้องระลึกไว้เสมอ. แม้ว่าพุทธศาสนาในฐานะเป็นหลักปรัชญาะบอบหนึ่ง จะได้ยอมรับความจำเป็นในการไปเหนือเหตุผลก็ตาม, ในขณะที่เดียวกันนี้ย่อมต้องการไม่ให้เราลืมว่า เราต้องไม่ไปอย่างดันทูลงต่อเหตุผล. การไปเหนือเหตุผลเป็นสิ่งๆหนึ่ง; ส่วนการไปอย่างดันทูลงต่อเหตุผลก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งต่างหาก. การไปเหนือตรรก (Logic) เป็นสิ่งซึ่งพอจะเข้าใจกันได้ : แต่การเป็นมาโดยไม่เข้าทางแห่งตรรก (Illogical) นั้นเป็นสิ่งซึ่งไม่อาจจะเข้าใจได้.” ที่นี้เอง เจ้าจะพบคุณสมบัติอันเป็นหลักฐานสำคัญลักษณะหนึ่ง ซึ่งทำพระธรรมให้เป็นศาสนาอันหนึ่ง ซึ่งต่างจากศาสนาทั้งหลาย. ถ้าเจ้าได้พบกับพวกซึ่งมีความเชื่อใน “ศาสนาแห่งปัญญา” อันกล่าวกันว่าศาสนาต่างๆทุกวันนี้ ได้แตกแยกออกมาอย่างเลวๆ จากศาสนานั้นแล้ว เจ้าอย่าได้ไปโต้แย้งเขาเลย, แต่จงชี้ให้เห็นว่า “ศาสนาแห่งปัญญาอันเอก” ซึ่งเรามีความรู้อันแท้จริงหลายประการนั้น คือธรรมะของพระตถาคตนี้เอง. ส่วนศาสนาอื่นๆอาจเป็นเพียงมุ่มส่วนน้อยๆของลัทธิธรรม; แต่มันเป็นหน้าที่สำหรับพวกเราที่ควรพึงจะเพาะต่อลักษณะของ

ควมฉวี ซึ่งส่องแสงเกือบทั้งหมดออกมา. และอย่าไปเสียเวลากับมุมส่วนน้อยๆ เหล่านั้น ซึ่งถูกอวิชาปคบังอยู่ และถูกมิจฉาทิฏฐิกับลัทธิถือโชคกลางห่อหุ้มอยู่.”

“คุณพ่อขอรับ, พุทธศาสนามีลัทธินิกายอยู่เป็นอันมาก. ผมจะเลือกเอาสักอย่างหนึ่งได้อย่างไร ?”

“ตามที่พ่อเข้าใจนั้น คำว่า **“พุทธศาสนา”** หมายถึงพระธรรมของพระพุทธเจ้า. สำหรับฉัน ไม่ได้หมายถึงธรรมะที่ถูกเปลี่ยนแปลง, ถูกขยายออกให้เจือ, และถูกทำให้บิดจนเสียรูปเสียแล้ว โดยบุคคลอื่นใด. เพราะฉะนั้นเมื่อนับบอกให้เข้าศึกษาพุทธศาสนา ฉันหมายถึงลัทธิเถรวาทซึ่งเป็นโอวาทของพระพุทธเจ้าโดยตรง.”

“ถ้าดังนั้น คุณพ่อก็แนะนำว่าสิ่งซึ่งปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก เป็นคำสอนของพระศักยะมุนีทั้งหมดคณะศรีรับ ?”

“เปล่าเลย. มีข้อความที่ผิดๆ ซึ่งอาจจะพบได้ในพระไตรปิฎกอยู่มากมาย. แต่โดยอาศัยการศึกษา, และที่ดียิ่งไปกว่านั้น ก็โดยอาศัยฟังสมาธิ, เจ้าอาจจะสามารถรู้จักเลือกคัดเอาของจริง ออกจากของปลอมได้. ไม่มีใครอื่นใดที่ไหนอีก ที่จะสามารถให้ความรู้เรื่องนี้แก่เจ้าได้, เพราะเป็นความรู้ซึ่งเจ้าอาจจะลู่ถึงได้โดยทางความพยายามของเจ้าเองเท่านั้น.”

“ถ้าดังนั้นคุณพ่อก็ไม่เชื่อในความเจริญงอกงามของศาสนานะศรีรับ ?”

“สังฆธรรมะเจริญงอกงามได้อย่างไรกันนะ ? ปริมาณแห่งปัญญาของเราสำหรับจะรู้ธรรมะนั้น เจริญงอกงามได้จริง. แต่ธรรมะของพระตลาคตเป็นสังฆธรรมอันสูงสุด ซึ่งได้ปรากฏแก่มนุษย์, เป็นสิ่งสูงสุดที่เขาสสามารถเข้าใจแจ่มแจ้งได้. เมื่อเป็นสิ่งสูงสุดเสียแล้ว การเปลี่ยนแปลงใดๆ ก็มีเฉพาะแต่สิ่งที่ต่ำกว่าเท่านั้น. มนุษย์ผู้ที่ได้สมัญญาว่าเป็นผู้เปลี่ยนแปลงพระธรรมได้นั้น จะต้องเป็นผู้รู้อะไรๆ ยิ่งกว่าพระพุทธเจ้าเอง.”

....

....

....

เมื่อข้าพเจ้าลงมาจากภูเขา คำพูดครั้งสุดท้ายของท่านผู้เฒ่าผู้คงแก่เรียน เต็มเปี่ยมอยู่ในใจของข้าพเจ้า. ท่านได้กล่าวว่า “จงคิดสิ่งที่คุณได้บอกให้, แต่จงระลึกไว้ให้ได้ว่าคำพูดทุกคำเป็นเพียงเครื่องหมายเท่านั้น. และเบื้องหลังแห่งความหมายเหล่านั้น มีความหมายอันลึกซึ้ง ซึ่งใจของเจ้าจะต้องเข้าใจถึง. นี่เป็นก้าวแรกในการเดินทางไปสู่อิสรภาพของเจ้า. สำหรับก้าวที่สอง เจ้าจะต้องศึกษาการคิดโดยไม่ต้องอาศัยคำพูด, และดังนั้นเจ้าจะขึ้นถึงสัจธรรมอันสูงยิ่งขึ้นไปกว่าที่ภาษาพูด ซึ่งเป็นเสมือนโซ่ตรวน^๑ จะอำนวยให้ได้. และก้าวที่สามคือ การรู้สัจธรรมโดยไม่ต้องอาศัยอะไรๆ หมด แม้กระทั่งความคิด . . . . . และนี่แหละ คือที่สุดของการเดินทางอันยืดยาว . . . . . เพื่อเป็นตัวสัจธรรม เสียเอง.”

เมื่อได้หยุดคิดหนึ่งแล้ว ท่านได้กล่าวต่อไปว่า : “พอรู้ดี. เจ้าคงจะไม่เข้าใจความหมายได้ทั้งหมด ที่ฉันหมายถึงในคำพูดสองสามคำตอนท้ายนี้. แต่ช่างเถอะไม่เป็นไร !

“ทางอยู่นั้นแล้ว, เจ้าจงเดินไปเถิด !”

---

๑. หมายความว่า คนเราติดในคำพูด ติดในชื่อธรรมซึ่งเป็นคำพูดแน่นแฟ้น วางไม่ได้ จนไม่ได้รู้จักกับ “ตัวธรรมจริง” ซึ่งมีใช่เป็นเพียงคำพูด, จึงได้เรียกคำพูดว่าเป็นโซ่ตรวน.

อริยสัจสี่ประการ คือ วิชาสำหรับชีวิตมนุษย์

การครองชีวิตชอบ

ธรรมทาส พานิช

ความเพลิดเพลิมัวมาในการครองชีวิต เป็นเหตุให้มนุษย์ไม่รู้จักความพอดี ไม่รู้จักประมาณในการครองชีพในด้านต่างๆ. การปรุงแต่งและแสวงสิ่งต่างๆให้เลิศยิ่งขึ้นไปอีก การแข่งขันความเลิศความยิ่งกว่าในทางที่ผิดและเป็นภัยแก่ชีวิต ได้ส่งใจของมนุษย์ให้สูงขึ้นพ้นระดับความพอดี, จนมนุษย์ได้รับความทุกข์ความยุ่งยากจากสิ่งที่ตนก่อขึ้นเอง แล้วกลับไม่รู้ว่าความทุกข์ความยุ่งยากเหล่านั้นเกิดขึ้นจากอะไร, ไม่รู้ว่าจะดับความยุ่งยากนั้นได้อย่างไร.

ในการดำเนินชีวิตตามวิถีอันประเสริฐของพระพุทธเจ้า พระองค์ได้สอนไว้ว่า “จงครองชีวิตชอบ จงครองชีวิต(ในด้านต่างๆทุกๆด้าน)อย่าให้เป็นที่เดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น.”

อริยบุคคลที่เป็นบรรพชิต ผู้ดำเนินชีวิตตามอย่างพระพุทธเจ้าท่านั้น ครองชีวิตอยู่อย่างง่ายๆและตามธรรมชาติ มีความต้องการเท่าที่จำเป็นสำหรับร่างกาย และอวัยวะต่างๆ. เครื่องนุ่งห่มใช้เศษผ้าที่ชาวบ้านเขาทิ้ง, อาหาร เทียวขอทานเขาตามแต่จะได้ในมือหนึ่งๆ, ที่นั่งนอน ที่เหมาะที่สุดคือโคนไม้, ยารักษาโรคคือมูลรณเภา.

พระพุทธเจ้าเมื่อยังเป็นพระสิทธัตถะ อยู่ในกรุงกบิลพัสดุ์ ทรงครองชีวิตอย่างฟุ่มเฟือย แวดล้อมไปด้วยเครื่องบำรุงบำเรอด้วยประการต่างๆ แต่พระองค์ได้ทรงพิจารณาเห็นโทษของความมัวเมาเพลิดเพลินเหล่านั้น. เมื่อออกบวชแล้ว พระองค์ได้ครองชีพอย่างง่ายๆ เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ชาวโลก เพื่อแสดงให้ชาวโลกเห็นว่า การครองชีวิตอย่างง่ายๆ มีความต้องการน้อยนั้นมีประโยชน์ นำความสุขมาสู่ทั้งทางกายและทางใจ ได้ดีกว่าการครองชีวิตที่หรูหราฟุ่มเฟือย. พระองค์ทรงยกย่องนักบวชผู้เคร่งครัดในการครองชีวิตอย่างง่ายๆ และแนะนำให้ชาวโลกปฏิบัติตาม, ผู้ที่เข้ามาบวชตามพระองค์ ย่อมเลิกความหรูหราฟุ่มเฟือยเสีย และครองชีวิตตามอย่างพระองค์ด้วยความสมัครใจ ไม่มีการถูกบังคับประการใด. ในเมื่อพระบิดาทราบว่าพระพุทธเจ้าเที่ยวขออาหารจากชาวบ้าน พระองค์ได้ทรงต่อว่า ว่าการเที่ยวขออาหารเช่นนี้ เป็นที่เสื่อมเสียชื่อเสียงและเกียรติยศของตระกูล ขอให้พระองค์ทรงงดเสีย. พระพุทธเจ้าตอบว่า การเที่ยววิณฑบาตรขออาหารเขาเลี้ยงชีพนี้ เป็นประเพณีของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เป็นอริยมรรคตกทอดมาสู่พระองค์ จากพระพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ พระองค์ต้องปฏิบัติไปตามประเพณีของพระองค์เอง.

การครองชีพอย่างง่ายๆ ไม่เป็นที่หมกเปื้อน มีรายจ่ายน้อย. สำหรับบรรพชิตไม่เป็นที่รบกวนชาวบ้านเขาอย่างมากมาย ชาวบ้านครอบครัวหนึ่งสามารถอุปฐากพระได้หลายองค์. สำหรับฆราวาสที่ครองชีพอย่างง่ายๆ จะมีข้าวของเหลือเฟือพอแจกจ่ายให้ผู้อื่นเสมอ, ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องทุจริตต่อหน้าที่ หรือคคโกงเอาเปรียบผู้อื่น เพราะตนต้องการน้อยเหลือเกิน. เมื่อไปในที่กันดาร หรือเกิดศึกสงครามมีการขาดแคลน จะไม่ต้องเดือดร้อนใจ เพราะสิ่งที่ร่างกายต้องการอย่างจำเป็น คืออาหารอิมหนึ่ง น้ำเย็น พื้นดินสำหรับนั่งนอนนั้น หาได้ทั่วไป ไม่ยากนัก.

ถ้าหากมนุษย์ทั่วโลกมีความต้องการน้อย มีความต้องการเท่าที่จำเป็น สำหรับร่างกายโดยจะเพาะแล้ว การรบกวนแย่งชิงกัน การเบียดเบียนเอารัดเอาเปรียบกัน จะไม่เกิดขึ้นในโลกนี้ ดังที่ได้เกิดมีและกำลังเกิดอยู่. ความกลัวล่วงหน้าว่าจะเกิดการสงคราม ตนจะได้รับความสะดวกลำบาก ก็จะไม่มาทำให้นอนไม่หลับ ตั้งแต่สงครามยังไม่เกิด. ในโลกอันสุขสงบ จะมีแต่การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ต่างคนนอนใจได้ว่าตนมีความต้องการน้อย ธรรมชาติเท่าที่กันไปในโลกจะไม่อาจนำความทุกข์มาสู่ตนได้แต่อย่างใดเลย.

ประเทศที่นับว่าเจริญ มีวัฒนธรรมสูง หลายประเทศในโลกนี้ ได้ปล่อยให้การครองชีพของประชาชน เป็นไปอย่างหรูหราฟุ่มเฟือยมาก, แล้วใช้อำนาจเข้าปกครองประเทศที่อ่อนแอ ยื้อแย่งเอาผลประโยชน์มาใช้ภายในประเทศของตน มาบำรุงพวกของตน โดยไม่เหลียวดูความยากจนของเพื่อนร่วมโลก. เมื่อมีความต้องการมากเกินไปจนเกินพอดี ก็มองเห็นแต่แก่ตนข้างเดียว จึงได้ประสพ “หายนธรรม” คือต่างพุ่งเข้าทำลายกันและกันให้พินาศไป โดยไม่มีการยับยั้งชั่งใจ.

ประชาชาติบางชาติที่หรูหราฟุ่มเฟือยเสียจนเกินพอดี เมื่อประสพสถานะสงครามเข้า ไม่อาจ “นอนกลางพื้นดิน กินกลางหญ้า” ไม่อาจสละความเห็นแก่ตัวเพื่อส่วนรวม ไม่อาจสละความหรูหราฟุ่มเฟือยแม้ในขณะเผชิญเคราะห์กรรม ได้รับผลคือความพินาศย่อยยับ โดยไม่มีใครคาดคิดว่าจะเป็นไปได้. “วัฒนธรรมที่มองกันเพียงที่รูปภายนอก และความหรูหราฟุ่มเฟือยนั้น กลายเป็น “หายนธรรม” ไปได้ในพริบตาเดียว.”

ประชาชาติที่มักน้อยสันโดษ ย่อมมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่ต้องการรุกรานผู้อื่น เพราะตนมีความต้องการน้อย. แต่ในยามคับขัน เขาสามารถนอนกลางดินกินกลางหญ้า สละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวมได้ ด้วยน้ำใจอันเด็ดเดี่ยวสามารถฟันฝ่าอุปสรรคไปได้ที่น่าสรรเสริญ. ประชาชาติชนิดนี้มีส่วนในการดำรงสันติสุขไว้ในโลก.

การครองชีพอย่างง่ายๆ เชียงฉี นักปราชญ์ พระอริยบุคคล พระอรหันต์ทั้งหลายนั้น เป็นวัฒนธรรม ที่รุ่งเรืองและถาวรอยู่กับโลก ส่วนความหรูหราฟุ่มเฟือยนั้น เจริญงอกงามชั่วคราว เช่นกับเปลวเพลิงที่ลุกโพลงเผาไหม้ตัวเองแล้วดับมอดไป.

การครองชีพอย่างง่าย ๆ มีหัวข้อสำคัญที่ควรจะกล่าวถึง ดังต่อไปนี้

๑. การแต่งกาย

การไม่รู้จักรัประมาณในการแต่งกาย จะพบได้คาดคั้นไป เสื้อผ้าสวมครั้งเดียวแล้วทิ้ง ซื้อเครื่องแต่งกายชุดหนึ่งด้วยราคายอดขายได้ของตนทั้งเดือน เป็นการหมดเปลืองอย่างมาก ดูเหมือนกับว่าการแต่งกายของมนุษย์เรา แต่งกันเพื่อเล่นสนุก เพื่อการเหยียดชั้นบุคคล สิ่งที่บุคคลชั้นต่ำทำได้ บุคคลชั้นสูงจะไม่ยอมทำ ด้วยเกรงว่าจะเป็นชั้นต่ำไปด้วย เพื่ออวดความมั่งมีและความสามารถ ในการหาเครื่องแต่งกายได้แปลกกว่าผู้อื่น บางคนถึงกับไม่กล้าสวมเสื้อผ้าชุดใดมากกว่าครั้งหนึ่ง ด้วยกลัวว่าผู้อื่นเห็นจะจำได้ว่า ชุดนั้นๆตนเคยสวมแล้ว เราจะเรียกความกลัวชนิดนี้ว่า ความ“ผิปกติ”ได้หรือไม่. การสวมเสื้อผ้าซึ่งควรจะทำให้ความสุขแก่ผู้สวม กลับนำความทุกข์คือความกลัวในสิ่งที่ไม่ควรจะกลัวมาให้แทน. บางคนสูทนอดอยากอาหารเพื่อให้มีเงินไปซื้อเครื่องแต่งตัวที่หรูหรา. ถ้ามนุษย์รู้จักความพอดีในการแต่งกาย ความหมดเปลืองด้วยการแต่งตัวให้สวยงามเล่นสนุก ฯลฯ ไม่มีแล้ว เราจะประหยัดเงินค่าเสื้อผ้าได้หลายร้อยเท่า.

พระพุทธเจ้าได้สั่งสอนให้เราพิจารณาในการแต่งกายไว้ว่า “เพียงเพื่อบำบัดหนาว, บำบัดร้อน, เพื่อบำบัดสัมผัส เหลือบ ยุง ลม แดด สัตว์

เสื่อกกลานทั้งหลาย, เพียงเพื่อปกปิดอวัยวะที่ยั่วความอาย” ถ้าเราประพฤติตามที่พระองค์สอนไว้ในเรื่องนี้ เราจะเป้นสุขกันได้ยิ่งกว่าที่เป้นอยู่นี้อีกมาก.

๒. การรับประทานอาหาร

เมื่อใดกะเพาะอาหารต้องการอาหาร เราจะรู้สึกได้โดยอาการหิว. แต่เราจะเห็นได้ว่า เวลาที่เราไม่ได้รับประทานอาหารกัน เพราะความหิวเป้นเหตุเท่านั้น การเที่ยวเตร็ดเตร่ไปตามโภชนาคารต่างๆในนครนั้น เนื่องมาจากความต้องการของใจมากกว่า. เรารับประทานอาหารกันในเมื่อยังไม่มี ความหิววันละหลายๆครั้ง. เมื่อท้องยังไม่หิว อาหารนั้นก็อร่อย เราก็เข้าใจไปว่าเป็นความผิดของผู้ปรุง, พยายามเปลี่ยนรสอาหาร เปลี่ยนสถานที่รับประทานอาหาร, ด้วยหวังว่า อาหารนั้นๆจะอร่อยยิ่งขึ้นได้. เมื่ออาหารอร่อยเป็นที่พอใจ เรารับประทานอาหารเสียจนเกินกว่าที่ท้องต้องการ จนเกิดอาการเจ็บป่วยขึ้น เราเข้าใจว่าท้องยังไม่แข็งแรงพอ หรือท้องผิดปกติต่างหาก, หาใช่ความผิดของเราผู้รับประทานอาหารมากเกินไม่. เราปรุงอาหารให้มีรสเผ็ดหรือ หวาน มัน จัดที่สุด เพื่อให้รับประทานได้มากที่สุด แล้วท้องจะได้ทำหน้าที่มากที่สุด. เมื่อมีการเจ็บป่วยขึ้น เราทำความเข้าใจเอาเองว่า อาหารผู้ปรุงอาหาร หรือท้อง เป้นฝ่ายบกพร่องในหน้าที่ของตน.

รายงานของแพทย์กล่าวว่า มีมนุษย์เจ็บป่วยด้วยโรคเกี่ยวกับอาหารมากกว่าด้วยโรคชนิดอื่นๆ. มีเรื่องเล่าว่า เศรษฐีผู้หนึ่งเป้นโรคเกี่ยวกับกะเพาะอาหาร แพทย์แนะนำให้ปฏิบัติตนโดยรับประทานอาหารง่ายๆ และเป็นจำนวนน้อย เขาเชื่อว่าเขาไม่สามารถปฏิบัติตามได้ อาหารของเขามีบริบูรณ์ เขาไม่สามารถบังคับตัวเองให้อุดอาหารที่มีอยู่นั้นๆได้. แพทย์

จึงแนะนำให้เขาไปชะโหมยฆ่า. เพื่อว่าเมื่อเขาถูกจำคุกแล้ว จะได้อาหาร
จำพวกฟุ่มเฟือยได้. เขาจะได้หายจากโรคด้วยการชะโหมยฆ่า, แทนการ
บังคับตนเอง.

พระพุทธเจ้า ได้สั่งสอนให้เราพิจารณาในการรับประทานอาหารว่า
“ไม่เพื่อเล่น, ไม่เพื่อเมา, ไม่เพื่อสคิส, ไม่เพื่อเปล่งปลั่ง, เพียงเพื่อตั้ง
อยู่แห่งกายนี้, เพื่อให้ชีวิตเป็นไป, เพื่อระงับความลำบาก, เพื่ออนุเคราะห์
พรหมจรรย์, ด้วยคิดว่า เราย่อมระงับเวทนาเก่า(ความหิว)เสียได้ด้วย จัก
ไม่ยังเวทนาใหม่(ความอิมเกิน)ให้เกิดขึ้นได้ด้วย, ความเป็นไป ความหา
โทษมิได้ ความอยู่ผาสุกของเรา จักมีด้วยเพราะอย่างนี้.”

๓. การอยู่อาศัยและนั่งนอน

ที่อยู่อาศัย ที่นั่ง ที่นอน ดูไม่น่าจะเป็นภัยแก่ใครได้เลย แต่ก็ยังมี
มนุษย์บางคนได้รับความเดือดร้อนเพราะสิ่งเหล่านี้. บางคนต้องเป็นหนี้
หยิบยืมเงินทองเขา เพื่อนำมาใช้ในการสร้างที่อยู่ให้ใหญ่โตระโหฐาน.
บางคนมีรายได้เพียงเล็กน้อย สู้ขอยอกการกิน ซื่อเก๊าอี โต๊ะ เตียง มา
ใช้ ด้วยเข้าใจว่าถ้านั่งกลางพื้น นอนกลางพื้น ก็ไม่เหมือนผู้อื่นเขา. บ้าน
เล็กๆพอเหมาะกับฐานะของตน จะเป็นประโยชน์แก่คนมีรายได้น้อยมากยิ่งกว่า
บ้านที่ใหญ่โตเกินฐานะ. การนั่งนอนกลางพื้น หรือกลางพื้นดิน ก็เป็นสุข
ได้ไม่แพ้ที่ใด. การอยู่ในพระราชวังหรือที่ระโหฐาน ถ้าเต็มไปด้วยความ
ทุกข์แล้ว ก็ไม่ดีไปกว่าในกระท่อมเล็กๆ ที่เต็มไปด้วยความสุข. พระพุทธ
เจ้าได้ทรงบำเพ็ญพระองค์เป็นตัวอย่างแก่มนุษย์ พระองค์สั่งสอนให้สาวก
ของพระองค์อาศัยตามโคนไม้ ในถ้ำ บ้านร้าง ห้ามนั่งนอนบนเตียงตั้ง ที่
สูงใหญ่และวิจิตรงดงาม และพระองค์เองก็ทรงปฏิบัติเช่นนั้น ก็เพื่อแสดง

ให้มนุษย์เห็นว่า การอาศัยตามโคนไม้ ในถ้ำ บ้านร้าง และการนั่งนอนกลางพื้น ก็เป็นสุขที่สุดได้.

พระพุทธเจ้า ได้สั่งสอนให้พิจารณาในการเสพเสนาสนะว่า : “เพียงเพื่อบำบัดความหนาว เพียงเพื่อบำบัดความร้อน เพื่อบำบัดสัมผัสเหลือบยุง ลม แดด สัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย, เพียงเพื่อบันเทาอันตรายแต่ฤดูเดียว และชอบในอันหลีกเลี่ยง.”

๔. การรับประทานยาแก้โรค

การรับประทานยาแก้โรค ซึ่งเป็นสิ่งช่วยบำบัดความป่วยเจ็บนั้น ในบางรายที่ผู้รับประทานมิได้พิจารณาโดยรอบคอบ หรือถูกเขาโฆษณาหลอกลวง ก็เป็นภัยได้มากถึงแก่ชีวิตก็มี. แต่ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะที่เกี่ยวกับการครองชีพทั่วไป

ยากินเล่น ยาเสพติด ยากินเล่น หรือยาอมเล่น หมากพลู ยาสูบ และ ฯลฯ เขาทำให้ร่อย และหอมชวนรับประทาน เพราะฉะนั้นคนบางคนก็ตามใจตัวเอง โดยไม่คิดถึงเหตุผล จนเคยชิน จะถือเอายาบางชนิด กิน อม สูบ หรือนัดดูเข้าทางจมูก จนยาเหล่านั้นเป็นของประจำตัวเช่นกับอาหาร กลายเป็นกินยาเพื่อเล่น เพื่อความหรรษาไป และเลยติดจนทิ้งไม่ได้.

ยาระงับความปวด. นักดื่ม หรือคนทำงานตรากตรำเกินไป มันจะปวดศีรษะเนืองๆ เมื่อเขาได้ใช้ยาระงับความปวด เขาไม่รู้สึกรู้สีกความปวดชั่วขณะนั้นๆ ก็เข้าใจว่าความปวดหายไป. เขาจึงไม่ได้หยุดการดื่ม และการตรากตรำซึ่งเป็นต้นเหตุของความปวด. เมื่อปวดอีกก็ใช้ยาระงับอีก จนในที่สุดเขาใช้ยาระงับความปวดเป็นของประจำตัว.

ยาเจริญอาหาร และยาอายุวัฒนะ. มียาบางชนิด ผู้ขายได้ประกาศว่า ทำให้รับประทานอาหารได้. คนที่รับประทานอาหารไม่ได้ก็รับประทานยานั้น เมื่อความเคยชินของประสาทเกิดขึ้น ความหิวตามธรรมชาติของเขาผิดปกติไป. เมื่อใดเขาหยุดรับประทานยานั้นๆ กะเพาะอาหาร น้ำย่อยอาหาร ไม่มียาช่วย ก็ไม่อาจทำงานได้ตามปกติ เขาจะกลายเป็นคนรับประทานไม่ได้นอนไม่หลับไปทันที.

ยาบำรุงความกำหนัด. ส่วนต่างๆของร่างกายย่อมมีความซุกโตรมไปตามธรรมชาติ. ร่างกายที่ตรากตรำ อวัยวะที่ตรากตรำย่อมต้องการพักผ่อน. แต่น้ำใจของคนที่ถูกเผาให้ลุกโผลงด้วยเพลิง รากะ ไม่รู้จักการพักผ่อน. เมื่ออวัยวะของเขาไม่ทำงานตามความต้องการของใจ ซึ่งต้องการเสมอทุกขณะ เขาพยายามใช้เพื่อให้เกิดความกำหนัดทุกขณะที่เขาต้องการ. เมื่อยาบำรุงความกำหนัดผ่านพ้นไปแล้ว ร่างกาย อวัยวะของเขายังซุกโตรมอีก.

การรับประทานยาแก้โรคนั้น ต้องใช้ในเวลาที่สมควรใช้ และควรใช้แต่เมื่อจำเป็นจริงๆเท่านั้น ถ้าครองชีวิตโดยถูกต้องแล้ว ยาแก้โรคจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตของเราน้อยที่สุด. ยาแก้โรคนั้น สำหรับคนมีโรค ที่ตรงกับกำบังของยานั้นโดยกะเพาะ ถ้าจะรับประทานยาให้ทำหน้าที่ต่างๆ นอกเหนือธรรมชาติ เช่นให้รับประทานอาหารได้มาก ให้มีความกำหนัดอยู่เสมอ ฯลฯ แล้ว จะได้รับผลเป็นความทุกข์แทน.

พระพุทธเจ้าได้สอนให้เราพิจารณา ในการรับประทานยาแก้โรคว่า “เราพิจารณาโดยแยกคายแล้ว เสาพยาปรุงเป็นปัจจัยสำหรับคนไข้, เพียงเพื่อบำบัดเวทนา มีอาพาธต่างๆเป็นมูล อันเกิดขึ้นแล้ว(โรคเกิดขึ้นจึงกินยาแก้) เพื่อเป็นผู้หาความลำบากมิได้ เป็นอย่างยิ่ง.”

๕. การเสพงาม

คำว่า“งาม” หมายถึงสิ่งที่คนเราพอใจอยากได้ทุกอย่าง จะเป็น รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ทัศนคติไหนก็ตาม แม้ที่สุดวัตถุเครื่องนุ่งห่มใช้สอย บริโภค เมื่อเป็นที่ตั้งแห่งความอยาก ถึงกับก่อให้เกิดความปรารถนาทะเยอทะยาน ก็เรียกว่า“ทะเยอทะยานในงาม”ทั้งสิ้น. สิ่งที่เป็นยอดของงามทั้งหลาย ก็คือสัมผัสที่เรียกกันว่า “การร่วมประเวณี.”

การร่วมประเวณี ที่เป็นไปตามความต้องการของธรรมชาติ ภายในขอบเขตและสิทธิของตน เท่าที่ร่างกายหรืออวัยวะสืบพันธุ์ต้องการอย่างแท้จริง หากก่อให้เกิดความทุกข์ความยุ่งยากประการใดไม่. แต่การร่วมประเวณีที่เป็นไปตามความพอใจ ความเพติดเพลิน ความทะเยอทะยาน ไม่รู้จักพอ ของมนุษย์นั้น เป็นต้นเหตุของความทุกข์ความยุ่งยากที่โหดร้ายรุนแรงที่สุดบนพื้นพิภพ. การฆ่าฟัน การหย่าร้าง การริดลูก ความยุ่งยากในครอบครัวเกี่ยวกับเรื่องภรรยา น้อยภรรยาหลวง ลูกเลี้ยง แม่เลี้ยง, เป็นความยุ่งยากส่วนใหญ่ที่สุดที่ทอนความเจริญของครอบครัวและประเทศชาติ.

เนื่องจากใจต้องการเสมอ ไม่รู้จักพอในการเสพงาม สิ่งปรุงแต่งเพื่อ ย่อมกามารมณ์ หลายแสนชนิด ยาบำรุงกามารมณ์ อาหารบำรุงกามารมณ์ กลิ่นบำรุงกามารมณ์ เสียงบำรุงกามารมณ์ เครื่องประดับตกแต่งบำรุงกามารมณ์ การแต่งกายและรูปช่วยวนกามารมณ์ มีเกลื่อนไปทุกมุมโลก. ผลที่ได้รับจากการปล่อยตามใจธรรมชาติฝ่ายต่ำของมนุษย์ก็คือ การร่วมประเวณีที่เลวทรามเยี่ยงสัตว์เดรัจฉาน. มีการค้าประเวณี การส่งเสริม การร่วมประเวณีที่ผิดศีลธรรม การมีภรรยาและบุตรลักลอบนอกกฎหมาย. โรคอันเกิดจากการร่วมประเวณีที่รุนแรงหลายชนิด, ความอ่อนแอของ

ร่างกาย เส้นประสาท และสมอง จนไร้สมรรถภาพในการทำงาน ล้วนแต่เกิดจากการไม่รู้จักประมาณในการเสพงามของมนุษย์. แม้มนุษย์ผู้ที่ยกย่องกันว่าฉลาดปราดเปรื่อง ก็ยังต้องตกอยู่ใต้อำนาจกามารมณ์ เป็นจำนวนมาก จนยุขชนรุ่นหลังเข้าใจผิดไปว่า ความเหลวไหลในกามารมณ์นั้น เป็นสิ่งที่พวกผู้ใหญ่นิยมยกย่องและนำไปประพฤติตาม.

พระพุทธเจ้าสอนฆราวาสให้แสวงงามโดยวิธีสุจริต แต่สอนบรรพชิตให้เว้นเด็ดขาดในการแสวงงาม. ผู้ที่มัวเมาในกามจะทำงานที่สำคัญให้สำเร็จโดยเรียบร้อยไม่ได้. เราจะได้เห็นตัวอย่างนักการเมือง ที่มัวเมาในกามเป็นจำนวนมาก ต้องตกต่ำและจมดิ่งไปสู่ความพินาศ ส่วนนักการเมืองที่สุจริต ประกอบด้วยศีลธรรมอันดี ย่อมมุ่งหมายที่จะอุทิศ เวลา ตลอดจนชีวิตของเขาเป็นชาติพลี ไม่มีเวลาสำหรับเพลิดเพลินมัวเมาในสิ่งเหล่านั้น สำหรับคนรักงาน อุทิศชีวิตเพื่องานอย่างใดอย่างหนึ่ง ชีวิตเพียงเท่าที่เป็นอยู่เป็นเวลานานแสนเหลือเกิน ไม่อยากจะให้ชีวิตอันสั้นหมดเปลืองไปโดยไร้ประโยชน์.

พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลายไม่เสพงาม แต่ชีวิตของท่านส่องไสตศน์ทั้งทางกายและใจ. นักปราชญ์และนักการเมืองหลายท่าน ถึงดเว้นการเสพงามตลอดจนการร่วมประเวณี ชีวิตของท่านเหล่านั้นก็ยังคงสดชื่นแจ่มใสทั้งกายใจ เพราะท่านเหล่านั้นได้ทำงานที่เป็นอุดมคติอย่างเลิศ ความอิมใจจากการกระทำดีในดวงจิตต์ที่บริสุทธิ์ ย่อมเป็นน้ำทิพย์หล่อเลี้ยงกายและใจให้สดชื่น ยิ่งกว่าวัตถุงามทั้งหลายอย่างตรงกันข้าม.

๖. การอาชีพ

การทำงานเพื่อมีรายได้เลี้ยงชีพ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต และใช้เวลาเป็นส่วนมากในการครองชีพของมนุษย์. เพราะฉะนั้นผู้ปรารถนาความสุข

ควรที่จะเลือกยึดถือเอาอาชีพที่ดี และมีประโยชน์ ก่อให้เกิดความสุขแก่ตนเอง และแก่ผู้อื่นได้เป็น อย่างมากที่สุด. การครองชีวิตของเขาจะสม่าเสมอและมีคุณค่าสมกับที่ได้เกิดมาเป็นน มนุสส์. อาชีพที่สุจริตมี :-

อาชีพครู แม้อาชีพครูจะมีรายได้ต่ำต่อยกกว่าอาชีพอื่นๆทั่วไป รายได้น้อยนั้นก็เพราะในจำนวนเงินเท่านั้น ครูที่ได้ใช้เวลาทำหน้าที่ของตนเต็มที่ ได้ปลูกเพาะคุณธรรมขึ้นในดวงใจของศิษย์ ทำศิษย์ให้กลายเป็นคนดีมีประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง ไม่เป็นภัยแก่ชุมชนมุขมน แต่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนมุขมนมากเท่าจำนวนศิษย์ที่ได้รับคำสั่งสอน. อาชีพนี้ในสมัยก่อนเป็นของนักบวช และไม่รับค่าจ้างเป็นเงินทอง ฤๅและนักบวชในสมัยโบราณได้ทำหน้าที่สั่งสอนอบรมเด็ก ด้วยความหวังดีโดยส่วนเดียว ครูที่ดีจะเป็นที่นับถือของคนทุกชั้น ตลอดจนพระมหากษัตริย์ก็เคารพยกย่องบุคคลประเภทนี้ นับว่าเป็นอาชีพประเสริฐยิ่งในทางธรรม.

รับราชการ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มีอำนาจในการบริหารประเทศ มีโอกาสที่จะใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ บันดาลความสุขให้เกิดแก่บุคคลทั่วไป สมัยใดมีผู้บริหารประเทศตั้งอยู่ในคุณธรรมอันประเสริฐ บ้านเมืองจะสงบร่มเย็นทั่วหน้ากัน. นักปราชญ์ญี่ปุ่นชื่อ นิชิเรน ได้ให้คติพจน์ไว้ว่า “เมื่อใดกฎหมายของรัฐแก้ไขไป จนพ้องกับหลักธรรมในพุทธศาสนา เมื่อนั้นจะบรรลुरूงอรุณแห่งสุวรรณสมัย” นอกจากมีรายได้ในการครองชีพแล้ว อาชีพรับราชการ เปิดโอกาสให้ผู้กระทำ ได้ตัดแปลงความเป็นไปของชุมชน ให้หันเข้าหาหลักธรรมยิ่งขึ้น จนเป็นแนวเดียวกันกับหลักธรรมในพุทธศาสนา.

การกสิกรรม การกสิกรรมเป็นอาชีพส่วนใหญ่และเป็นอาชีพที่ยั่งยืนถาวรเท่ากับอายุของโลก เพราะเป็นอาชีพที่ได้รับรายได้เป็นรางวัลจาก

ธรรมชาติ ยิ่งทำมากยิ่งขึ้นได้ผลมาก กสิกรที่ดีเก็บเกี่ยวผลจากแรงงานของตน โดยสุจริต โดยไม่ต้องเบียดเบียนผู้อื่น.

นอกจากอาชีพสามอย่างข้างต้น ยังมี การค้าขาย การฝีมือ การรับจ้างทำงาน(เป็นกรรมกร) ซึ่งเป็นอาชีพที่สุจริตและไม่ผิดต่อหลักธรรมประการใด.

การอาชีพที่ต้องเกี่ยวข้องกับความยุ่งยาก ต้องเบียดเบียน หรือให้บุคคลและสัตว์ได้รับความเดือดร้อน แม้โดยทางอ้อม พระพุทธเจ้าได้สอนไว้ว่า พุทธบริษัทผู้หวังครองชีพอยู่ด้วยความสุข ไม่ควรประกอบ มีดังต่อไปนี้

การรับจ้างฆ่าคนและสัตว์ การรับจ้างฆ่าคน ไม่ว่าโดยถูกต้องตามกฎหมาย คือการฆ่าคนที่ถูกศาลตัดสินประหารชีวิต หรือโดยผิดกฎหมาย เช่นรับจ้างจากคู่อาฆาต เป็นอาชีพที่ทำให้ผู้ประกอบมีใจชั่วร้ายโหดเหี้ยมยิ่งขึ้นทุกที หากความสุขสงบมิได้. การรับจ้างเข้าสู่รบเพื่อประโยชน์ของประเทศอื่นก็เช่นเดียวกัน. เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าห้ามพุทธมามกะ มิให้ยึดถือเอาเป็นอาชีพ. (ข้างต้นนี้ไม่รวมเอาการสู้รบเพื่อประเทศของตนด้วย. การที่ราษฎรสมัครจับอาวุธเข้าสู่รบข้าศึก ยอมสละชีพเพื่อการป้องกันประเทศจากการถูกรุกราน และมีได้ยึดถือเอาเป็นอาชีพเลี้ยงชีวิตนั้น เป็นการกระทำที่ไม่ผิดศีลธรรม เช่นกับการจับอาวุธขึ้นต่อสู้สัตว์ร้าย ที่พุ่งตรงเข้ามาทำอันตรายตัวเรา หรือครอบครัวของเรา).

การขายอาวุธ เราจะได้ทราบจากข่าวความเป็นไปว่า พ่อค้าขายอาวุธรายใหญ่ๆ ได้ใช้อุบายก่อกวนให้ชาติต่างๆ แวงซึ่งกันและกันโดยทางอ้อม ถึงกับทำให้บางชาติจับอาวุธเข้ารบพุ่งกันด้วยความเข้าใจผิดก็มีอยู่ พ่อค้าขายอาวุธรายย่อยๆ ก็มีอุบายให้เกิดการฆ่าสัตว์ เพื่อให้อาวุธของเขาขายดี.

การขายเนื้อ ขายสัตว์เป็น การขายเนื้อสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ไว้ขาย หรือจับและฆ่าสัตว์มาขาย เป็นอาชีพที่พุทธบริษัทไม่ควรกระทำ เพราะเป็นการร่วมมือในการฆ่ากรรมมานชีวิต ผู้มีอาชีพทางนี้ มีน้ำใจร้ายเหี้ยมโหด.

การค้ำนุสส์และการค้าประเวณี การขายคนให้ตกไปเป็นทาส เป็นการตัดเสรีภาพ และส่งเสริมความเหลวแหลกในทางศีลธรรม เป็นอาชีพที่ผู้กระทำจะหาความสุขได้ยาก.

การขายน้ำเมา ในสโมสรแห่งหนึ่งสมาชิกถือกันว่า “ใครดื่มไม่เป็น ไม่ใช่ลูกผู้ชาย” ผลก็คือสมาชิกของสโมสรนั้น ทั้งที่ดีและไม่ดีชวนกันดื่ม เมื่อดื่มแล้วก็ทำสิ่งต่างๆที่คนไม่ดื่มไม่กล้าทำมากมายหลายประการ. การมีร้านขายน้ำเมาอย่างแพร่หลายทั่วไป และบุคคลมีเสรีที่จะดื่มได้ทั่วไป นั่นคือเสรีภาพที่เปิดช่องให้ความชั่ว ความทารุณ อีกรวมหลายประการตามมา.

การขายยาเสพติด ยาพิษ ร้านขายยาเสพติดและยาพิษ ที่มีอยู่ดาษดื่น ผู้ต้องการหาซื้อได้ง่าย ก็มีส่วนในการทำลายคุณความดีของมนุสส์เช่นกับร้านขายน้ำเมา.

พระพุทธเจ้าเมื่อทรงพระชนม์อยู่ ไม่ทรงเวะพักในบ้านของคนขายเนื้อ, บ้านนายพราน และบ้านที่ประกอบอาชีพไม่สุจริตอื่นๆ แต่ได้ทรงเลือกพักอาศัยในบ้านที่ประกอบสัมมาอาชีพะ (บ้านช่างหม้อ, ช่างโลหะ ฯลฯ).

จะมีผู้อ่านเรื่องนี้ ที่ได้เคยครองชีวิตหรรษาฟุ่มเฟือยเสียจนชิน สงสัยว่า ถ้ามनुสส์จะครองชีพอย่างง่ายๆเช่นที่กล่าวข้างต้น ภาวะในโลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างแปลกปลาดมากทีเดียว. จะไม่มีคนแต่งกายหรรษารามๆดังที่มีอยู่ดาษดื่นในนครหลวง จะไม่มีอาหารอร่อยๆตามภัตตาคาร จะไม่มีที่นอนเตียงนอนหรรษาตระการตา ไม่มีบรรคาร้านขายน้ำเมาและหญิงงามเมือง ที่เคยเป็นเครื่องบันเทิงในยามว่าง ฯลฯ ชีวิตนี้จะดูแล้งแล้งไม่น่าสนุกสนานที่ตรงไหนเลย.

ความหรรษาตระการตาและความฟุ่มเฟือย ได้ให้อะไรแก่โลกบ้าง. ความเสื่อมของมหาอาณาจักร และอาณาจักรต่างๆ ของอียิปต์ จีน กรีก โรมัน ฝรั่งเศส ในยุคต่างๆ ล้วนแต่เนื่องมาจากความหรรษาฟุ่มเฟือยจนลืมน้ำใจ ไม่สามารถต่อต้านอุปสรรคต่างๆได้. แม้ความยุ่งยากและความพินาศของประเทศและตระกูลมีชื่อเสียงต่างๆในสมัยนี้ก็เช่นเดียวกัน.

การครองชีวิตชอบ ครองชีวิตอย่างง่าย ๆ ได้ให้อะไรบ้าง. ในการที่ไทยรบได้ชัยชนะอินโดจีนฝรั่งเศส เรามีทหารที่มาจากราษฎรที่อดทน นอนกลางดิน กินอาหารง่ายๆราคาถูก ไม่ต้องมีเหล้าอย่างดีสำหรับทหาร โรงผู้หญิงสำหรับทหาร ฯลฯ ทำการรบด้วยน้ำใจอันปราศจากความหวั่นใยในการครองชีพที่หรรษาฟุ่มเฟือยทุกประการ.

การที่ญี่ปุ่นได้ก้าวขึ้นเป็นประเทศมหาอำนาจ ก็ด้วยการครองชีพของพลเมืองที่เต็มไปด้วยความ ขยันขันแข็ง ประหยัด ทำงานมาก ใช้จ่ายน้อย มีความต้องการเพื่อส่วนบุคคลน้อยมาก.

เป็นการแน่นอน ที่การครองชีพของเราก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปบ้าง โดยเฉพะส่วนที่ไม่ดี เป็นภัยแก่ครอบครัวและประเทศชาติ เราจะต้องชักชวนกันเลิก ถ้าเราหวังความสุขสงบและความเป็นปึกแผ่นแน่นหนาถาวรอันแท้จริง.

และข้อสำคัญประการสุดท้ายนั้น คือผู้ที่ครองชีพอย่างสงบเสงี่ยม มีสัมมาอาชีพนั้น ย่อมมีกายวาจาอันแจ่มใสบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นเหตุให้ใจสงบ เป็นสมาธิได้โดยง่าย. ใจที่เป็นสมาธิย่อมให้ผลคือ ความสงบเย็นเป็นสุข และแจ่มใส ง่ายแก่การที่จะเข้าใจอรรถแห่งพุทธธรรมอันลึกซึ้งยิ่งๆขึ้นไป จนกว่าจะลู่ถึงจุดที่หมาย.

พระวาจาธรรมกถา

พุทธทาส ภิกขุ แสดง ที่สโมสรจังหวัดสุราษฎร์ธานี

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
ยสฺเสเต จตุโร ชมฺมา
สทฺธสฺส ชฺรเมติโน
สจฺจํ ทโม จูติ จาโค
สเว เปจฺจ น โสจสีติ

. . . . .

บัดนี้ เป็นเวลาที่อาตมาจะได้แสดงธรรมเทศนาของพระผู้มีพระภาคเจ้า เพื่อประดับปัญญาและความรู้ ส่งเสริมความเชื่อและความพากเพียรของท่านทั้งหลาย ผู้เป็นพุทธบริษัท ให้เจริญงอกงามยิ่ง ๆ ขึ้นไป.

คำสั่งสอนของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เมื่อใครศึกษาเป็นอย่างดีแล้ว จะได้พบคำตอบแห่งปัญหาประจำชีวิต. เมื่อใครปฏิบัติตามได้เป็นอย่างดีแล้ว จะได้รับผลอันเยือกเย็น ในฐานะเป็นรางวัลแก่การแก้ปัญหาชีวิต ได้สำเร็จเด็ดขาดลงไป. คนเราทุกคนมี ๒ ซีก คือซีกกายกับซีกใจ. หน้าที่ฝ่ายกาย คือการทำงานประกอบอาชีพตั้งตัวอยู่ได้ สำเร็จเป็น ลาภ ยศ และไมตรี ซึ่งทั้งสามสิ่งนี้ จัดว่าเป็นจ่านงหวังของมนุษย์ทั้งหลาย. ส่วนหน้าที่ซีกฝ่ายใจนั้น คือการขบคิดปัญหาประจำชีพ ให้แตกหักนั่นเอง. หากยังคิดไม่สำเร็จ เชื่อว่าท่านยังไม่ได้ทำหน้าที่ส่วนนี้. ท่านจะได้รับผลเช่น

เดียวกับผู้ที่ยังไม่ได้ทำหน้าที่ของตน, หรือทำหน้าที่ของตนไม่ได้ ทั้งหลาย. ผู้ไม่ได้ทำหน้าที่ของตน เดือดร้อนเพียงใด ท่านย่อมทราบกันแล้ว.

หน้าที่ทางฝ่ายกาย กับหน้าที่ทางฝ่ายใจ ข้างไหนจะสำคัญกว่ากัน ? นี่เป็นปัญหา ซึ่งถ้าเราพยายามคิดให้ออกแล้ว จะได้ผลคุ้มค่าของเวลาที่เสียไป. สำหรับในที่นี้ ขอชี้แต่เพียงว่า ถ้าเราแก้ปัญหาทงฝ่ายใจไม่ตก เรา ก็ย่อมมีดมัวทางฝ่ายกายอยู่นั่นเอง. เราจะทำงานหาเงินและลาภผลอย่างอื่น ไปทำไม เราจะหายศศัคคิ์บริวารไปทำไม เราจะหาไมตรีในกรการกว้างขวางใน วงสมาคมไปทำไม, เหล่านี้ทั้งหมด ถ้าเรายังแก้ปัญหที่ว่าชีวิตนี้คืออะไร หรือเราเกิดมาทำไมเป็นต้น ไม่ได้แล้ว เราจะตอบให้ถูกต้องไม่ได้เลย. ถ้าเราเข้าใจความหมายของชีวิตดี ปัญหาเหล่านั้น จะกระจ่างอยู่ในตัว. ฉะนั้น จึงเห็นว่าปัญหาทงฝ่ายซีกกายนั้น เป็นเพียงส่วนน้อยชนิดหนึ่ง ของ ปัญหาซีกใจเท่านั้น, และมันรวมกันอยู่กับปัญหาทางซีกใจอยู่ในตัวแล้ว. ปัญหาสำคัญในชีวิต จึงหมายถึงปัญหาทางซีกใจโดยจะเพาะ, แต่ในที่นี้ เราจะรวมปัญหาทั้งสองฝ่ายเข้าด้วยกัน และเรียกมันว่า “ปัญหาแห่งมนุษย- ภาพ” ซึ่งแปลว่า ปัญหาเกี่ยวกับการที่เกิคมมาเป็นคน.

ปัญหาแห่งมนุษยภาพนั้น ทุกคนจะต้องคิด. มิฉะนั้น “ผีเสื้อ ยักษ์” จะกินท่าน ! มันจะกัดกินท่าน เหมือนกับที่มันกำลังแทะกินคนพวก อื่น ที่ไม่ยอมคิด หรือไม่ได้คิดปัญหานี้. ปัญหานี้ เป็นปัญหาสำหรับผู้ ใหญ่ หรือผู้ที่ชอบคิดอย่างผู้ใหญ่ โดยจะเพาะ. เด็กๆ หรือผู้ที่ชอบคิด อย่างเด็ก จะไม่ชอบคิดหรือยอมคิดปัญหาเหล่านี้เลย, แล้วก็ถูกยักษ์แทะ กินอยู่โดยไม่รู้สึกตัว. ตั้งแต่อดีตกาลนานไกลมาแล้ว ผู้มีความคิดทั้งหลาย ได้ชวนกันช่วยกันคิดปัญหานี้ ทั้งในอินเดีย และทางยุโรป. ในอียิปต์ มี รูปหินใหญ่หมึ่หมา เป็นรูปสัตว์สี่เท้าที่ดุร้าย เช่นสิงโตมีปีก และหน้าเป็นผู้ หลึง เรียกกันว่า สฟิงซ์. ท่านอาจสงสัยว่ายกเอาเรื่องสฟิงซ์มาพูดทำไมกัน.

การที่ยกเอาสฟิงซ์มากล่าว ก็เพราะว่ามูลเหตุแห่งการเกิดของสฟิงซ์ ก็คือ ปัญหาแห่งมนุษยภาพนั่นเอง. พวกอียิปต์สร้างสฟิงซ์ด้วยศิลาอย่างใหญ่โต คำเมื่อมสคุดตาแต่ที่ไกล เพื่อว่าเมื่อใครเลียบไปเห็น จะได้ไม่ลืมตัวในเรื่อง ปัญหาแห่งมนุษยภาพ. พวกอียิปต์ยืมเรื่องราวของสฟิงซ์มาจากพวกกรีก. เรื่องนั้นมีว่า สัตว์ประหลาดตัวนี้ มันจะคอยอยู่ที่ทางคนเดิน ออกมาสกัดหน้าถามปัญหา ถ้าใครตอบไม่ได้มันจะกินเสีย, แต่ถ้าใครตอบได้ มันจะออกแตกตายเอง. ปัญหาที่มันถามนั้นมีว่า วานนี้คืออะไร, วันนี้คืออะไร, และพรุ่งนี้คืออะไร ? ซึ่งมีความหมายขยายออกไปได้หลายนัย เช่นว่า ท่านมาจากไหน, ท่านกำลังทำอะไร, และท่านจะไปข้างไหน, รวมทั้งปัญหาอื่นที่มีความหมายอย่างเดียวกัน และเรียกสั้นๆ ว่า “ปฤศนาของสฟิงซ์ (Riddle of Sphinx)”

ปัญหาเรื่องปฤศนาของสฟิงซ์นั้น อาจหมายทั้งขั้นต่ำและขั้นสูง คือทั้ง ฝ่ายโลกและฝ่ายธรรม. ฝ่ายโลก เตือนให้ถอนตัวจากความยากจน, ฝ่ายธรรม เตือนให้ทำตัวให้หลุดพ้น, จะสูงต่ำเพียงไร แล้วแต่ภูมิของคนผู้คิด. วานนี้คืออะไร หมายถึงว่าอดีตของท่านนั้น ท่านใช้มันมาอย่างไร. วันนี้คืออะไร หมายถึงปัจจุบันนี้ ท่านกำลังทำอะไรอยู่ หรือท่านใช้มันอย่างไร นั้นอีกเหมือนกัน. พรุ่งนี้คืออนาคต ท่านใช้มันอย่างไร. เหล่านี้ ถ้าใครตอบผิด ก็หมายความว่า ผู้นั้นกำลังใช้เวลาของชีวิตไม่เปน จะต้องกินเสีย. ที่ขยายออกไปว่า มาจากไหน หมายถึงว่าชีวิตนี้มาจากไหน, กำลังทำอะไรอยู่ หมายถึงว่าชีวิตนี้มีความจริงในบัดนี้คืออะไร, และจะไปไหนต่อไปนั้น หมายถึงว่าจุดที่หมายสุดทางของชีวิตนั้นคืออะไร อยู่ที่ไหน. ตอบไม่ได้หรือตอบผิด จะต้องกินเสีย. การที่พวกอียิปต์สร้างตัวสฟิงซ์ให้หน้าเป็นผู้หญิง หมายถึงมันจะอ่อนโยนและเป็นมิตรอันประเสริฐได้ ในเมื่อตอบปัญหาของมันถูก มิใช่มันจะคร่ำไยไปทำเดี๋ยว. การที่ตัวเปนสัตว์ร้าย ก็

เพราะมันจะกินไม่เลือกหน้าไม่เวทนาปราณีใคร ในเมื่อตอบผิด. การที่มันมีปีก หมายถึงการที่มันจะบินไปอยู่ในที่ไหนได้ทั่วไป ใครจะหลีกมันไม่พ้นเลย ดังนี้ เป็นต้น. แต่เพียงเห็นสฟิงซ์เท่านั้น ผู้เห็นที่เข้าใจความหมายดีจะนั่งลงขบปัญหาชีวิตของตนโดยพลัน. ขณะที่ยังคิดไม่ออก ก็ยอมให้มันแทะเล่นไปพลาง อย่าเพื่อให้มันกินจนถึงตายก็แล้วกัน. เราทุกคนในที่นี้กำลังถูกมันแทะกินไหม? เจ้าตัวย่อมจะรู้ดี!

เมื่อถูกถามว่า มาจากไหน, ถ้าหมายถึงกาย อาจตอบได้ง่ายๆ ว่า มาจากทำงานหรือมาจากเล่นแบดมินตัน. แต่ถ้ามันไม่ยอม และถามว่าชีวิตของท่านต่างหาก มาจากไหน ก็ยากที่จะนึกหาคำตอบ. เรารู้จักชีวิตนี้ดีแล้วหรือว่าเป็นอะไร ถ้าไม่รู้ก็ไม่ได้ตอบและไม่ได้แก้ปัญหา. **ความเป็นมนุษย์นั่นเองมันถามเรา!** เราตอบได้มันให้รางวัลเรา คือมันยอมตาย หมายความว่า ด้านร้ายของชีวิตละลายศูนย์หายไปจากเรา มีแต่ด้านดีอยู่แทน, ถ้าเราตอบไม่ได้ ความเป็นมนุษย์อีกนั่นเอง จะฆ่าเราทีละน้อยๆ จนกระทั่งตายจากความเป็นมนุษย์! บัดนี้เราอาจเชื่อได้ว่า เราเป็นมนุษย์กันแล้วทุกคน แต่จะเป็นมนุษย์ที่ตรงตามความต้องการของ“ผีเสื้อยักษ์”ตัวนี้หรือไม่นั้น ยังเป็นปัญหาอยู่. มันเป็นยักษ์ของสัจจะ! เมื่อเราดูชีวิตในด้านที่แตกต่างกัน เราย่อมเห็นไม่ตรงกัน ต่างคนต่างมีเหตุผลของตัวเอง แต่ยักษ์ตัวนั้นมันเอาบรรทัดของมันวัดเสมอ เราจึงไม่มีทางที่จะแก้ตัวได้ แม้เราจะมีความเห็นเป็นอย่างอื่น. กฎของความจริงครอบงำเราอยู่ทุกคน โดยที่ใครจะเชื่อหรือไม่เชื่อ เห็นหรือไม่เห็น ก็ตาม. ฉะนั้น การที่ใครจะเข้าใจไปว่าตนแก้ปัญหามาได้แล้ว ทั้งที่ตนยังไม่ได้แก้ เขาก็ยอมถูกยักษ์แทะกิน. ความโง่หรือหลงผิดของเขากำลังแทะเขาอยู่.

ความโง่หรือความหลงผิดอันนี้ อาจมีได้จนถึงว่า เขากำลังได้รับรางวัลจากยักษ์นั้นอยู่, เช่นเดี๋ยวนี้อาจกำลังรวย มียศ มีมิตรสหาย กินและเล่นได้อย่างพอใจตลอดวัน. ชีวิตหรือความเป็นมนุษย์ของเขาผ่านด่านของสิ่งขุมาได้แล้ว. นั่นเขาลืมไปว่า นั่นเป็นเพียง เครื่องมือ ! เขาได้เครื่องมือสำหรับทำงานเท่านั้น เขายังไม่ได้ทำอะไรเลย.

การเกิด เป็น เครื่องมือ ให้ได้เรียน.

การเรียน เป็น เครื่องมือ ให้ได้ทำงาน.

การทำงาน เป็น เครื่องมือ ให้เขาได้เงิน.

เงินเป็น เครื่องมือ ให้เขาได้หาสิ่งที่เขาต้องการ.

การได้สิ่งที่เขาต้องการ เป็น เครื่องมือ ให้เขารู้จักความมีมา และความสิ้นไป.

การรู้จักความมีมาและความเสื่อม เป็น เครื่องมือ ให้เขาถึงความจริงด้านในของโลก.

การรู้ความจริงอันนี้ เป็น เครื่องมือ ให้เขารู้จักชีวิตตามที่เป็จริง และเขาตอบปัญหาของสิ่งขุถูกต้อง, ไม่ถูกกิน.

ตามความหมายของคนเราตามธรรมดา เงินคือผลที่จำนงหมาย, เป็นผลของงาน. แต่ความหมายของผู้ที่จะต้องตอบปัญหาของผีเสื้อยักษ์ตัวนั้น เงินเป็นเครื่องมือสำหรับให้ทำงาน ก็องานศึกษาชีวิตในด้านใน, เช่นเดียวกับจอบเสียมเป็นเครื่องมือสำหรับขุดดินทำงานในด้านนอกนั้นเหมือนกัน. ยศ ศักดิ์ และการกว้างขวางในวงสมาคมเหมือนกัน ท่านอาจเข้าใจว่าเป็นผลงานที่เราได้มา แต่นั่นเป็นเพียงความจริงของผู้ที่เพ่งมองในด้านวัตถุ (Material), สำหรับผู้ที่เพ่งมองในด้านวิญญาณหรือ Spiritual แล้ว มันยังเป็นเพียงเครื่องมือทำนองเดียวกับเงิน

นั่นเอง. ขอให้นึกถึงลำดับแห่งเครื่องมือ ที่เป็นเครื่องมือที่ส่งต่อซึ่งกัน และกัน ดังกล่าวมาแล้วนั้นอีกครั้งหนึ่งเถิด.

คนส่วนมาก จึงมองชีวิตในด้านวัตถุเสียก่อน จึงยากที่จะเข้าใจทั้งสองด้าน. ชีวิตที่ยังไม่ถึงจุดปลายทางอันแท้จริง คือจุดปลายทางตามความหมายของผีเสื้อยักนั้น ยังคงเป็นชีวิตที่ทรมาณอยู่เสมอไป. แต่ว่าบางท่านอาจไม่เห็นเป็นอย่างนั้น. ยกตัวอย่างเวลาที่ได้กินได้เล่นสิ่งที่ถือว่าเป็นความเพลิดเพลินอย่างยิ่ง ท่านอาจเข้าใจว่านั่นเป็นการเสวยผล หรือสวรรค์. แต่ตามความจริง นั่นก็คือการทรมาณอย่างหนึ่ง ซึ่งเท่ากับการไม่ได้กินไม่ได้เล่นเหมือนกัน. เช่นเล่นกีฬา เป็นงานจำเป็นที่ชีวิตต้องทำเพื่อการต่อสู้เพื่อความเปนอยู่ของชีวิต (Struggle of Life) โดยแน่นอน, ถ้าไม่ทำมันจะเปนอยู่ไม่ได้ เพราะขาดการออกกำลังกาย, ขาดความรู้ในส่วนนี้ของชีวิต ซึ่งจะยังคงมงายอยู่, ถ้าเราไม่ได้นอนหลับ ซึ่งเป็นงานของชีวิตอย่างหนึ่ง เราจะต้องตาย, ถ้าไม่ได้เสพสิ่งที่เพลิดเพลิน ความกระหายก็บีบคั้นเอา จึงต้องลงทุนแสวงหา และเสพในฐานะงานอย่างหนึ่ง. แต่ในกรณีเช่นนี้เมื่อเพ่งเล็งกันเฉพาะด้านนอก มันเลยกลายเป็นมิใช่งาน แต่เป็นการเสวยผล เช่นของทิพย์ของสวรรค์ไป เพราะตัดหาอุปาทานที่ปลูกขึ้นด้วยอำนาจวิเศษ ทำให้รู้สึกเช่นนั้นไปเสีย โดยที่ไม่รู้สึกตัว. เพราะฉะนั้น การได้เสพสิ่งที่เป็**น การแก้กระหาย** หรือที่สุดที่เรียกกันอย่างต่ำทรา**มว่า แก้**
เจียน นั้น ก็เป็นเพียงงานของชีวิต (Struggle of Life) ชิ้นหนึ่งเช่นเดียวกัน, ล้วนแต่เป็นเครื่องมือ, มิใช่เป็นผลงานหรือการเสวยผลงานของตนแต่ประการใด, เป็นเครื่องมือให้ชีวิตก้าวหน้าในด้านวิญญาณ คือศึกษาให้ชีวิตนี้หลุดล่อนออกมาจากการทรมาณด้วยประการทั้งปวง. **แม้ผลของบุญหรือบาป** ไม่ควรถือว่าเป็นผล แต่ควรถือว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อ

เอาผลอีกอย่างหนึ่ง ซึ่ง อยู่เหนือหรือพ้นบุญและบาปออกไป. และ นั่นแหละคือผลที่งานหวังของชีวิตอันแท้จริง ตามความหมายแห่ง บุคคลผู้ที่จะสามารถตอบปัญหาของสิ่งซึ่งได้ถูกต้อง. ข้าพเจ้าจึงขอสรุปความในตอนนี่ว่า ทุกๆอย่างที่ได้มา ยังเป็นเพียงเครื่องมือสำหรับทำงาน, แม้ที่สุดแห่งการเล่นเช่นเล่นกีฬาหาความเพลิน ก็ยังเป็นเพียงการทนทำงาน (Struggle) ของชีวิตชนิดหนึ่งเหมือนกัน. เราจะพากันไม่ประมาทและอวดดี ว่าเราเข้าถึงจุดอันแท้จริงของชีวิต หรือเข้าใจชีวิตอย่างถูกต้องและครบถ้วนแล้ว.

เมื่อเราวางลักษณะอันเป็นมาตรฐานของชีวิต, งานของชีวิต, และผลที่งานหมายของชีวิต ไว้อย่างกว้างขวางและครบถ้วนเช่นนี้แล้ว เราจะเห็นว่าเรายังไกลหรือใกล้ต่อผล อันเป็นที่หมายแห่งมนุษยภาพได้เพียงไร. เมื่อเห็นว่าเรายังไกลอยู่มาก ก็ยังไม่ควรทอดอาลัยเพิ่งเอาผลชนิดเทียม หรือเพียงชั้นโลกียะ, เพราะว่าทางไปยังมีอยู่ และไปได้โดยไม่ยากลำบากมากมายนัก. ทางนั้นคือแนวแห่งพระพุทธศาสนา อันเป็นโอวาทของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราทั้งหลาย.

แต่คำว่าพุทธศาสนานี้ ก็มีนัยอันลึกซึ้งอีกเหมือนกัน, หากจับเอาความหมายผิดไป ย่อมไม่ได้ถูกต้องตรงตัวพุทธศาสนาอย่างแท้จริง. พุทธศาสนานี้ เหมือนกับกระจกเงา ย่อมฉายภาพกลับออกมาต่างๆกันได้ ตามที่ใครเข้าไปมอง. ข้อนี้เพราะว่าพุทธศาสนาเป็นหลักความจริงที่ครอบคลุมกว้างขวางเหลือเกิน มีมุมแฉ่ง (Facets) ที่อาจมองเห็นไปได้ต่างๆ เหมือนเพชรเม็ดเดียว มันย่อมมีลักษณะและสีอันแท้จริงของมันอย่างหนึ่ง แต่ว่ารัศมีอันเลื่อมพรายของมันนั้น อาจมิให้เห็นเป็นหลายอย่างและครบทุกสีเลยทีเดียวก็ได้. ใครจะว่าเป็นสีอะไร เลยถูกทั้งนั้น. เช่นพุทธศาสนานี้ จะมองให้มีหลักเป็นประชาธิปไตยก็ได้ มองให้มีลักษณะเป็นเผด็จการก็ได้ แล้วแต่ความคิดอัน

เป็นต้นทุนอยู่ในใจของผู้มอง. ความรู้สึกหรือความคิดอันเป็นต้นทุนเดิมในใจของผู้นั้น คือหน้าตาของผู้นั้น ครั้นไปมองเข้าที่กระจกเงา มันก็กลับสะท้อนออกให้เห็นอีก ตนก็เลยเห็นเป็นอย่างนั้นไป. พุทธศาสนาที่เป็นเหมือนกระจกเงา ก็เป็นเช่นนั้น. ถ้าท่านถือพระเจ้าติดเป็นสันดานมาก่อน ท่านอาจมองพบแง่ที่อาจอ้างเอามาถือว่า พุทธศาสนาก่อนโลมตามนั้น. ถ้าท่านเป็นนักวิทยาศาสตร์ ท่านก็ไม่ต้องเชื่อเช่นนั้น ไม่ถือว่ามีอะไรคอยบันดาล ถือว่าทุกสิ่งเป็นเพียงผลสะท้อนออกมาจากเหตุ. ถ้าท่านเป็นนักกีฬาท่านจะมองพบแต่วิญญาณแห่งความเป็นนักกีฬา (Sporting Spirit) ในหลักธรรมทางพุทธศาสนาครบถ้วนไปหมด, ถ้าท่านเป็นทหาร ท่านจะพบวิญญาณแห่งความเป็นทหารอีกเช่นเดียวกัน. ถ้าท่านเป็นนักอุดมคติ ท่านพบเชื้อแห่งสมองของท่านคาด ในหลักปรัชญาทางพุทธศาสนา จนเข้าใจว่าพุทธศาสนาเป็นเพียงเรื่องสำหรับคิด ไม่มีเรื่องสำหรับทำ เลยก็ได้, หรือตรงกันข้าม ถ้าท่านเป็นนักอุดมสัจจะ ทำจริงอย่างเดียว ไม่ชอบคิด ท่านก็ยังคงพบพระนิพพานได้เหมือนกัน โดยไม่ยอมเชื่อว่าพุทธศาสนาเป็นอุดมคติเสียเลย. อีกด้านหนึ่ง ถ้าหากท่านเป็นผู้มีวิญญาณอันแคบ เห็นตนเป็นส่วนใหญ่ ท่านก็จะพบความถือเอาประโยชน์ตนเป็นใหญ่ ก่อนประโยชน์ผู้อื่น ตรงกันข้าม ถ้าท่านมีวิญญาณแห่งการเสียสละเป็นทุนอยู่ก่อน ท่านจะพบแต่แง่ที่ว่า พุทธศาสนานั้นมีหลักฟังเสียงเห็นส่วนรวมยิ่งกว่าส่วนใหญ่โดยแจ่มชัด. ยังมีตัวอย่างอื่นๆอีกมากมายเหลือที่จะยกมา แต่สรุปความแล้วก็คงว่า พุทธศาสนาเหมือนกระจกเงา ท่านมองให้เป็นอะไรก็ได้ ตามแต่หน้าตาของท่านจะเป็นอย่างไรมาก่อน จึงไม่ควรเข้าใจผิดในข้อนี้ จนเป็นเหตุให้เกิด“ลัทธิเชื่อมั่น” อันใดอันหนึ่งขึ้นหลอกตัวเอง โดยไม่รู้สึกรู้สีก และทำความเนิ่นช้าให้แก่การก้าวหน้าของท่านเอง. และทำให้วนเวียนหนักขึ้น.

พุททศาสนาดำเนินไปตามสายกลาง จนกว่าจะถึงจุดที่หมายปลายทาง. และเพราะได้ตั้งจุดที่หมายปลายทางไว้เด่นชัดแน่นอน จึงไม่ถ้อเอาอะไรในระหว่างทาง ว่าเป็ผลที่จ่านงหวัง ถือว่าทุกอย่างเป็เพียงเครื่องมือ ส่งต่อกันไปเรื่อย จนกว่าจะถึงที่สุดจริงๆจึงจะได้หยุดและพอใจ. บาปและการถูกลงโทษ เป็เครื่องมือให้ทำดีหรือบุญ. ผลบุญคือสวรรค์ เป็เครื่องมือให้เกิดเวลาและโอกาสสำหรับศึกษาหนีพพาน มิใช่เพื่อให้มามาาย, มันเป็เครื่องมือจริงๆ. การศึกษาหนีพพาน เป็เครื่องมือให้ถึงหนีพพาน คือสภาพชนิดหนึ่งซึ่งปราศจากทุกข์ และไม่เป็การทรมาน ไม่มีการต่อสู้เพื่อเป็อยู่ชนิดที่กล่าวมา. พุททศาสนาจึงมีทั้งโลกและธรรม, มีโลกเพื่อเป็หนังสือสำหรับเรียนเล่มใหญ่ที่สุด เพื่อเรียนให้รู้ธรรม รู้จักชีวิต เข้าถึงจุดหมายแห่งมนุษยภาพแล้ว สะสางปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับชีวิตให้หมดจดเกลี้ยงเกลาไปได้จริง. เราทุกคนแม้ที่เป็ฃรราวาส มีอะไรๆพร้อมที่จะดำเนินไปตามแนวนี้ ตั้งแต่ต้นจนถึงที่สุด ยังขาดอยู่ก็แต่การรู้อันเป็เหตุให้เกิดความมั่นใจว่า ตนจะเป็ไปได้เช่นนั้นจริงๆ. พอมีความรู้ันนี้มา เราก็จะมองเห็นลู่ทางแจ่มชัดแต่ต้นจนตลอด, รู้พอที่จะตอบปัญหาของสฟิงซ์ว่า เรามาจากไหน, เรากำลังมาถึงไหนแล้ว, เราจะไปข้างไหนต่อไป. แม้เราจะยังไม่ไปได้ไกลแค่ไหน เราก็ไม่ถุกมันแทะกิน เพราะ เราถึ้มตาเจ้าวอยู่.

ฃรราวาสยังคิบัเกินไปในักหรือ ? ถึ้รู้อะไรๆพร้อม ก็ไม่อาจที่จะก้าวไปดั่งนั้นหรือ ? ข้อนี้ไม่เป็ดั่งนั้น เพราะได้กล่าวมาแล้วอย่างชัดเจนว่า ทุกๆอย่างเป็เครื่องมือที่ส่งทอยแก่กันและกัน. ผู้ที่รู้จักตัวของตัวดีตามแนวแห่งปัญหาของสฟิงซ์ ย่อมอยู่เหนือความเป็ฃรราวาส หรือนักบวช, สามารถที่จะใช้ความเป็อยู่ หรือเหตุการณ์ที่เป็ไปในกรอบวงของฃรราวาส

(ที่สมมติเรียกกันว่าฆราวาส) เป็นเครื่องมือที่ส่งตนขึ้นไปตามลำดับ และเห็นเป็นการศึกษาหรืองานของชีวิตสายเดียวกัน. แม้จะก้าวไปอย่างที่เราเรียกกันว่าฆราวาส ก็แนวเดียวกันนั่นเอง ก็มีที่สุดแห่งความทุกข์เป็นจุดหมาย, เพราะฉะนั้น หน้าที่ก็คือ รีบปนฆราวาสให้จบหลักสูตรเสียโดยเร็วเถิด. แล้วก็จะมีอะไรๆพอที่จะร้องทำสัพพัญญูว่า คุณเองเถิด ฉันเดินมาถึงไหนแล้ว. เครื่องมือให้สำเร็จตามความประสงค์นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประทานไว้

แล้ว และเรียกนามตามสมมติว่า “**ฆราวาสธรรม**” มีหลักซึ่งพระสังคีติกาจารย์ผูกเข้าเป็นคำประพันธ์ ว่า

ยสุเสเต จตุโร ชมฺมา   สทฺทสุส ชฺรเมสิโน
 สจฺจํ ทโม จูติ จาโค   สเว เปจฺจ น โสจติ

ซึ่งมีใจความว่า เมื่อฆราวาสผู้มีสัตถาคณใด มีธรรม ๔ ประการนี้ คือ ความจริงใจ การบังคับตัวเอง การอดทน และการเสียสละสิ่งอันเป็นข้าศึกแก่ความจริงใจแล้ว ต่อจากนี้ไป ย่อมไม่เศร้าโศกเลย.

อรรถอันควรพิจารณาเป็นข้อแรก ก็คือคำว่ามีสัตถา.

มีสัตถาในที่นี้ หมายถึงเชื่อสิ่งที่ควรเชื่อตามแนวแห่งเหตุผล โดยไม่ต้องงมงายตามผู้อื่น. การเชื่อกรรมก็ดี เชื่อความตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ดี เชื่อหลังจากได้มองเห็นแล้วว่า เป็นดั่งนั้นจริง. หรืออย่างน้อยที่สุด ก็มองเห็นลู่ทางวิเวกด้วยปัญญาของตนว่า มันต้องเป็นดั่งนั้นจริง. ครั้นลองปฏิบัติตามดูในเบื้องต้น แล้วได้รับความแน่นอนยิ่งขึ้นอีก ก็มีความเชื่อเพิ่มมากขึ้นตามส่วน. นี้เรียกว่าสัตถา มีไว้เป็นเครื่องช่วยให้ฉันทะหรือความพอใจทำ เกิดขึ้นในเบื้องต้น และเพิ่มกำลังใจอันเข้มแข็งให้ มีอยู่เรื่อยไปในตอนหลังๆ. กล่าวอีกอย่างหนึ่ง ความเชื่อชนิดนี้ ได้แก่ ความเห็นแจ้งเด็ดขาดและปลงใจลงไปอย่างใดอย่างหนึ่ง ในเรื่องอันเกี่ยวกับ

หน้าที่ของตนนั่นเอง ซึ่งเห็นได้ว่ามีปัญหาประกอบอยู่ทั้งข้างหน้าและข้างหลัง. เมื่อก้าวโดยทั่วไป ก็ได้แก่พื้นของทฤษฎีหรือความเห็นที่ผู้นั้นมีประจำสันดานของตนอยู่อย่างถูกต้อง อยู่ในอำนาจแห่งเหตุผลเป็นต้นทุนของตนตลอดกาลทุกเมื่อนั่นเอง. เมื่อมีสัทธา ก็หมายถึงพื้นแห่งความคิดเห็น ความเชื่อถ้อยถ้อย และความรู้ที่ถูกต้องพอควรแก่การที่จะดำเนินตามแนวธรรม หรือสังฆธรรมนั้นด้วย. รวมความว่ามีจิตใจเหมาะสมที่จะจัดตัวของตัว ให้ดำเนินลุล่วงไปด้วยดี.

(ตัวฆราวาสธรรมข้อที่ ๑)

สัจจะ หรือความจริงใจอันเป็นฆราวาสธรรมข้อต้น หมายถึงความแนใจที่จะทำอะไรปฏิบัติ ตามแนวที่สัทธาความเชื่อลงไปแล้ว อย่างเด็ดขาด. เช่นแนใจว่า สูบบุหรี่หรือดื่มสุราไม่ดีจะเลิกเสีย. การต่ำต้อยและยากจน เป็นการนำอภัยของพลเมืองที่เป็นลูกผู้ชาย, หรือในฝ่ายธรรมที่สูงขึ้นไป เช่นแนใจว่า ปัญหาซีกใจเป็นสิ่งที่ต้องศึกษา ความพ้นทุกข์เด็ดขาดอยู่ที่การสะสางปัญหาขุ่ยากแห่งมนุษยภาพได้สิ้นเชิง. นอกจากนั้นคำนี้ยังหมายถึงความเชื่อตรงโดยกว้างๆทั่วไป เช่นเชื่อตรงต่อผู้อื่น เชื่อตรงต่อตัวเอง เชื่อตรงหน้าที่ต่อเวลา หรือสรุปก็คือเชื่อตรงต่อธรรม. ความเชื่อตรงก็คือความแนใจชนิดหนึ่ง, เช่นจะเชื่อตรงต่อใคร ย่อมหมายถึงความไว้ใจแนใจ ในบุคคลนั้นๆ สิ่งนั้นๆ, และเรียกว่าความจริงใจก็ได้.

(ฆราวาสธรรม ข้อที่ ๒)

ทมะ หรือการข่มบังคับตัวเอง อันเป็นฆราวาสธรรมข้อที่สอง หมายถึงการข่มหรือบังคับตัวเอง ให้รักษาแนวแห่งความจริงใจหรือสังฆธรรมที่ตั้งไว้ในเบื้องต้น ให้คงมีอยู่ได้สืบไป. เช่นมีแนวสัจจะว่าความโกรธไม่ดีจะละเสีย, เมื่อถูกขู่ให้โกรธก็ข่มไว้, หรือมีแนวสัจจะว่าสูบบุหรี่หรือดื่ม

สุราไม่ดี ครั้นอยากขึ้นมาอย่างแรงกล้า ก็ข่มหรือบังคับไว้ให้อยู่ในอำนาจของตน. หรือเมื่อได้รับความคูดดึงจากสิ่งอื่นให้เลิกละการตั้งใจเดิม ในการสะสางปัญหาแห่งมนุษยภาพ อยากจะปล่อยให้เฟลิดเฟลินไปตามโลกิยา-รรมณ์เป็นต้น ก็ข่มไว้ ดังนี้.

(ฃรราวาสธรรม ข้อที่ ๓)

ฉฐิตี หรือการอดทน อันเป็นฃรราวาสธรรมข้อที่สาม หมายถึงมีความอดทนในเมื่อการบังคับตัวเองนั้นๆ นำมาซึ่งเวทนาอันแสนเผ็ด หรือความไม่สะดวกสบายมีประการต่างๆ. เช่นเมื่อบังคับตัวให้ทำงานสม่ำเสมอ ให้เว้นยาเสพติด ให้ไม่หวั่นไหวในการค้าทอสอบประมาท ให้คงปกติในเมื่อถูกกวนโทษะ ตลอดจนกระทั่งการบำเพ็ญทางปัญญา เพื่อเข้าถึงความรู้ในด้านในของมนุษย์ก็ตาม ย่อมเกิดความหนัก ความจำเอนที่จะต้องทนขึ้น ก็ทำการอดทน, นี้เรียกว่า ฉฐิตี, หรืออีกอย่างหนึ่งว่า ขันติ. ท่านกล่าวสดุดีขันติไว้ในฐานเป็นตัวกำลังอันแท้จริงของผู้บำเพ็ญพรตว่า ขันติ พลัว ยตินิ. ถ้าปราศจากเสียซึ่งขันติแล้ว นักพรตผู้นั้นก็เป็นเหมือนคนทุพพลภาพทางใจ. แม้การตั้งใจทำหรือตั้งใจเว้นอันเฉียบขาดอย่างไรอย่างหนึ่ง ของฃรราวาส ก็จัดว่าเป็นพรตอย่างหนึ่งได้เหมือนกัน, กล่าวอย่างกว้างๆ การตั้งใจปฏิบัติกิจอันใดอันหนึ่งด้วยเจตนาอันเข้มแข็ง เป็นเวลาติดต่อกัน เรียกว่าพรต.

(ฃรราวาสธรรม ข้อที่ ๔)

จาละ หรือการสละสิ่งอันเป็นข้าศึกแก่ความจริงใจ อันเป็นฃรราวาสธรรมข้อที่สี่ หมายถึงการเกียดกันออกเสียซึ่งความอ่อนแอ ความกลับอ่อนแอเป็นครั้งที่สองที่สาม ในอันที่จะไม่บากบั่นตามแนวเดิม, หรือละความจริงใจอันตนตั้งไว้แต่เดิมนั้นเสีย. วัตถุก็ตาม บุคคลก็ตาม สถานที่ก็ตาม ความคิดนึกก็ตาม อันใดเป็นไปเพื่อความอ่อนแอ หรือสละคืนแนวแห่งการ

บำเพ็ญพรตที่ตั้งใจไว้เดิม อันนั้นต้องเว้นเสีย ไม่เสพด้วย ไม่สมาคมด้วย ไม่ปล่อยให้หูกคืบขึ้นมาในใจตน. การให้สิ่งของแก่ผู้อื่น เรียกว่าทานก็มี เรียกว่าจาคะก็มี. ที่เรียกว่าจาคะนั้น หมายถึงการให้ ภายในความหมายที่ว่าสละสิ่งอันเป็นข้าศึกแก่การก้าวหน้าไปสู่คุณธรรมเบื้องสูง คือการหลุดจากวัฏฏะ มิใช่เพื่อหวังผลตอบแทนเป็นเกียรติยศ หรือสวรรค์ในอนาคตเป็นต้น. เมื่อตั้งใจเลิกละการสูบบุหรี่หรือคิมสุรา ข่มใจและอดทนมาโดยลำดับ แต่ถ้าไม่คอยระบายนความอ่อนแอ หรือกลับอ่อนแอในเรื่องนี้ออกเสียเสมอๆ ความข่มใจและอดทนอาจขาดสั่นลง เพราะอัดเอาความคันที่ตึงเครียดนั้นไว้มากเกินไป. การสร้างตนเองในทางโลกก็ทำนองเดียวกัน มันมีสิ่งอันเป็นข้าศึกที่มายั่วเข้าให้กลับความตั้งใจเดิม ให้หมดความอดทนอยู่เสมอ ถ้าสู้มันไม่ไหว ก็ต้องตายจากคุณความดีที่ตนตั้งใจไว้นั้น เพราะฉะนั้น จึงต้องมีการสลัดข้าศึกอันนี้ออกอยู่เสมอ. ในที่สุดก็ถึงความสำเร็จตามความต้องการเดิม.

ในการละสิ่งชั่วกัถิ การทำให้มากในสิ่งดีกัถิ ฝ่ายโลกกัถิ ฝ่ายธรรมกัถิ ทั้ง ๔ แนวนี้ ต้องการธรรมทั้ง ๔ ประการดังกล่าวมาแล้ว มาเป็นเครื่องมืออันสำคัญ, และใช้ให้กลมเกลียวกันไปเป็นเชือก ๔ เกลียว. เมื่อทำได้ ผลก็เป็นหวังได้ คือว่าต่อจากนั้นมา ผู้นั้นจะไม่ต้องพบกับความโศก, ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า. การไม่พบกับความโศก หมายถึงความชนะทั้งด้านโลก และด้านธรรม. ในด้านโลกชนะได้ด้วยการสมบรูณ์ด้วย ทรัพย์ เกียรติยศ และไมตรีหรือการสมาคม. ในด้านธรรมชนะได้ด้วยการลูถึงความรู้ ความสว่าง ความสุขสงบ หรือความหลุดพ้นจากปวงทุกข์ในที่สุด. เมื่อชนะได้แม้เพียงด้านหนึ่งก็ตาม อาจารย์ทำสติพิงชว่อาจดูเอาเองเถิด อดีต ปัจจุบัน และอนาคต ของเราเป็นอย่างไร.

(ในเบื้องต้นนี้ จงยินดีรับเอา “กรอบ”)

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เป็นผู้ที่ชาวเราทั้งหลายยอมรับว่า พระองค์เป็นสัพพัญญู, คือรู้อะไรถูกต้องครบถ้วนจริงๆ . เมื่อทรงสอนว่า มนุษย์ทั้งหลายควรมีอิสระ ไม่ติดแน่นอยู่ในกรอบวงแห่งการยึดถือใดๆ หลุดพ้นจากสิ่งทั้งหลายโดยสิ้นเชิงจริงๆ แล้ว ทำไมจึงมาสอนให้สมาทานปฏิบัติศีลและวัตรเช่นนั้นๆ เช่นนี้ ซึ่งเป็นการทำลายอิสระภาพและลัทธิที่จะทำอะไรตามชอบใจเสียเล่า. ควรจะมีวิธีอื่นที่ไม่เป็นการจำกัดกักขังไว้ในกรอบวงไปตั้งแต่ต้นทีเดียวจะเหมาะกว่า, หรือเป็นสัพพัญญูกว่า. ความสงสัยเช่นนี้ เป็นเหตุให้บางคนเห็นไปว่าศีลและวัตรนั้นๆ ไม่สำคัญอะไร ขึ้นเอามาถือ ก็เป็นการสร้างกรงใหม่มาสวมตัวเองเท่านั้น ผู้เอาตามใจชอบไม่ได้. เมื่อมีอะไรๆ ทำได้ตามชอบใจตัว (Self - Indulgence) แล้ว ก็นับว่าถึงจุดที่ประสงค์อันแท้จริงของมนุษย์ภาพแล้ว จะต้องคิดให้มากไปทำไม. ความคิดเช่นกล่าวนี้นี้ แทนที่จะรอดพ้นไปจากกรงเล็บของสพึงซุ หรือผีเสื้อยักษ์แห่งความเป็นมนุษย์ของตนเอง กลับถลำหนักขึ้นไปอีก.

สัตว์ทั้งหลายในโลกทั้งปวง มีเป็นสองประเภท คือประเภทที่ยังอ่อนอยู่ด้วยอุปนิสัยหรืออานุภาพของตนในทางธรรม, กับอีกประเภทหนึ่งที่แก่กล้าแล้ว. พระผู้มีพระภาคทรงวางระเบียบแห่งศีลและวัตรไว้ในฐานะเป็นกรอบวงกรงที่อาศัยแก่สัตว์ที่ยังอ่อนอยู่ เพื่อให้พ้นภัยจากสัตว์ร้ายคือผีเสื้อยักษ์นั่นเอง เช่นเดียวกับคอกเถ้าซึ่งเป็นที่พึ่งพำนักของลูกเป็ดลูกไก่ที่อ่อนแอ. และได้ทรงชี้ทางสำหรับบินไป ให้แก่สัตว์ที่แก่กล้าแล้ว อาจเป็นเป็ดสวรรค์ ไก่สวรรค์บินไปในอากาศ มีอากาศอันโปร่งโล่งไม่มีขอบขีดจำกัดเป็นที่อาศัย. ศีลและวัตรจึงเป็นเหมือนรั้วคอกที่จะกั้นลูกเป็ดลูกไก่เหล่านั้น จากการพลัดตกลงไปในบ่อ คืออบายหรือกรงเล็บของผีเสื้อยักษ์นั่นเอง, จนกว่ามันจะเติบโตกล้าแข็ง สามารถชำแรกออกจากคอกได้ด้วยตนเองในภายหลัง. เมื่อ

เราท่านทั้งหลาย ยังเชื่อว่าตนยังอยู่ในลักษณะที่จะต้องเผชิญหน้ากับ สฟิงซ์หรือผีเสื้อยักษ์นั้นแล้ว ก็แปลว่ายังอยู่ในภาวะที่ต้องมีเล้ามีคอก เป็น ที่พำนักอาศัย เพราะฉะนั้น จงยินดีรับเอากรอบวงอันนี้ไว้ก่อนเถิด อย่าเพ่อ ประมาทเลย.

ศีลคือบัญญัติที่ห้ามไว้อย่างนั้นอย่างนี้ก็ดี, วัตรคือข้อที่ทรงชี้ว่าเป็นของ ควรปฏิบัติบำเพ็ญ เช่นชมราวาสธรรม ๔ ประการนี้เป็นต้น ก็ดี เมื่อประพฤติ ปฏิบัติเป็นของตนได้เพียงใด ย่อมเป็นเสมือนคำตอบจำนวนหนึ่ง พอที่จะตอบ แก่ผีเสื้อยักษ์ และทำให้มันอกแตกตายได้ เมื่อสวนทางกับมัน, แล้วเราก็ ยังสามารถดำเนินสืบต่อไป จนกระทั่งถึงจุดที่หมายปลายทางของเรา คือรู้ จตุราริยสังข์^๑ หลุดพ้นจากวัฏฏสงสาร คือการวนเวียนอยู่ในวงกลม แห่ง การเกิดแก่เจ็บตายได้ในที่สุด.

วิชันนาพาอสมควรแล้วแก่เวลาที่มีในวันนี้. ขอให้ความหวังของ อาตมาและของท่านทั้งหลาย ในการที่แสดงธรรมเทศนา และมาฟังธรรมเทศนา ในวันนี้ จงเป็นผลสำเร็จตามความมุ่งหมายทุกประการ ด้วยอำนาจแห่งคุณ พระรัตนตรัยเทอญ.

จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๕ มิถุนายน ๒๔๘๔

อิงฆ อญญะปิ ปุจฉุสสุ ปุณฺณ สมณพฺรหฺมณ
ยทิ สจฺจา ทมา จาคา ขนฺตุยา ภิชฺโยธ วิชฺชติ.

ขอให้ลองถามสมณพราหมณ์ทั้งหลายอื่นเป็นอันมากดูเถิด ว่ายังมี ชมราวาสธรรมไหนที่ยังยวดไปกว่า สังฆะ ทมะ ขันติ และจาคะ นี้อีกเล่า.

---

๑. เมื่อวันแสดง ใ้้อธิบายอริยสังข์ พอकरแก่การที่ผู้ฟังจะฟังทราบไว้ในเบื้องต้น, แต่ในสำเนา นี้ ได้ตัดออกเสียเพราะจะยืดยาวเกินไปนัก. ในที่นี้.

เทียนนครตักสิลา

ของท่านภิกษุ สีลภัทร

นครตักสิลา อันลือนามว่าเป็นนครทศปาโมกษ์ มีชื่อเสียงในคัมภีร์ทางพุทธศาสนา และอื่นๆ จึงเป็นเรื่องที่ควรทราบ ในฐานะที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ หรือเกี่ยวกับการชวนให้สังเวชในอนิจจสภาพของสิ่งทั้งหลาย แม้จะเคยรุ่งเรืองใหญ่โตเพียงใด. ถ้าอ่านด้วยความวิจารณ์ ย่อมได้รับประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรม, พร้อมทั้งความเพลิดเพลิน ตามส่วน.

คณะบรรณาธิการ

ขณะเมื่อพักอยู่ที่สถานีย่อมๆแห่งหนึ่ง ในจังหวัดชายแดน ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศอินเดีย ภายในระยะทางที่จะไปยังนครตักสิลา อันตั้งอยู่ในมณฑลปัญจาป ได้โดยง่ายนั้น พวกเราเกิดมีความคิดขึ้น ในการที่จะไปเยี่ยมนครตักสิลา. ดังนั้น เช้าวันหนึ่ง เราได้ออกจากสถานี่เวลา ๘.๐๐ นาฬิกา. หลังจากที่ได้นั่งรถผ่านภูมิประเทศ อันเต็มไปด้วยทิวเขาที่สวยงาม ราว ๒ ชั่วโมงแล้ว ก็ได้ไปถึงจุดที่หมายของเรา.

นครตักสิลา — ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นคาราควรุงโรจน์ ซึ่งส่องโลก คืออินเดียสมัยโบราณให้สว่างอยู่ และความรุ่งเรืองของมันได้แผ่สร้าจากโลกส่วนนี้ไปยังโลกส่วนอื่นที่เจริญแล้วในสมัยนั้นด้วย. แต่บัดนี้เป็นเพียงนครร้างแห่งหนึ่งเท่านั้น, เป็นโบราณสถานที่ใหญ่โตมหึมา อันเป็นพะยานให้เห็นประจักษ์ในอดีตกาล ที่จะก่อให้เกิดความสังเวชสลดจิตต์ และเพิ่ม

ความอยากรู้อยากเห็นให้แก่บัณฑิตาแขก ซึ่งมาจากภูมิภาคต่างๆในโลก แห่งสมัยปัจจุบัน ! นครร้างได้ถูกขุดพบในฐานะเป็นผลสืบเนื่องมาจากการขุดค้นโบราณวัตถุอันกว้างใหญ่ไพศาล ซึ่งจัดกระทำขึ้นโดยกองขุดค้นโบราณวัตถุของรัฐบาล. วัตถุโบราณเหล่านั้น ย่อมพิสูจน์ให้เห็นได้โดยไม่มีผิดว่า นครซึ่งเมื่อครั้งหนึ่งเคยใหญ่โตกว้างขวาง เป็นที่รุ่งเรืองและมั่งคั่งสมบูรณ์ที่สุดมาแล้วนั้น มิได้ตกเป็นเหยื่อของความเก๋คร่ำคร่าที่ละน้อยๆ ด้วยอำนาจแห่งเวลา แต่ทว่ามันถูกทำลายลงโดยการกระทำของพวกไม่รักศิลปะอันเป็นส่วนหนึ่งของพวกป่าเถื่อน ซึ่งพากันยกพวกเข้ามาสู่อินเดีย โดยผ่านทางช่องเขาไซเบอร์ อันเป็นทางที่เข้าออกกับประเทศฮินดูสถาน และได้ทำการปล้นสะดมในสถานที่ต่างๆที่พวกนี้ยกเข้าไป. แต่ก่อนที่จะนำท่านผู้อ่านไปชมโบราณสถานแห่งนี้ ไม่ควรที่จะข้ามการเล่าประวัติอย่างย่อๆของนครตักสิลาในสมัยนั้นไปเสีย, ซึ่งมีดังต่อไปนี้ :

ชื่อของนครนี้เดิมทีเดิยเรียกว่า“ตักชสิลา”(Taksbasila) ซึ่งกาลต่อมาได้เปลี่ยนเป็น“ตักชิลลา”(Taxila) โดยพวกนักเขียนชาวกรีกและชาวโรมัน. เราได้พบข้อความที่กล่าววนครนี้อยู่ในคัมภีร์มหาภารตะ ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าพระเจ้าชนเมชยะได้ทรงรบชนะนครนี้ และได้ประกอบพิธีมหานาคัยัญญ์. จากเรื่องชาดกทางฝ่ายพุทธศาสนา เราได้เรียนรู้ว่า ในศตวรรษที่ ๓ ก่อนคริสตกาลและระหว่างศตวรรษต่อมา นครตักสิลาเป็นนครที่มีมหาวิทยาลัยที่รู้จักกันแพร่หลาย, ทั้งมีชื่อเสียงโด่งดังในทางปลูกฝังวิทยาการ และศาสตร์ต่างๆให้แก่นักศึกษา. จาณักยะ มন্ত্রীผู้มีชื่อเสียงโด่งดังของพระเจ้าจันทรคุปต์ ก็ได้เกิดที่นี่. ในปี ๓๒๖ ก่อนคริสตศักราช พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช ได้ยกกองทัพลงมาจากแคว้นปัญจาบ. พระเจ้าอัมภิเจ้าผู้ครองนครตักสิลาเวลานั้น กำลังกระทำสงครามอยู่กับราชอาณาจักรใกล้เคียงถึง ๒ แห่ง คืออาณาจักรโปรตุสและอภิสาระ. ด้วยความคิดที่จะเพิ่มกำลัง

ทัพของพระองค์ เพื่อการต่อต้านข้าศึกเหล่านี้ พระเจ้าอัมภิได้ยอมสวามิภักดิ์ต่อพระเจ้าอเล็กซานเดอร์อย่างเต็มพระทัย. และได้ช่วยพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ด้วยกำลังทหารในการยกเข้ารบพระเจ้าโปรตุส. และในการตอบแทนการกระทำทั้งหมดนี้ พระเจ้าอัมภิได้รับแต่งตั้งให้กลับเข้าครอบครองราชบัลลังก์ของพระองค์อีก. และทั้งได้รับดินแดนส่วนอื่นๆเป็นรางวัลจากพระเจ้าอเล็กซานเดอร์อีกด้วย. หลังจากการสิ้นพระชนม์ของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ไม่นาน, พระเจ้าจันทรคุปต์ราชาแห่งมคธ ก็ได้ปราบปรามอิทธิพลของพวกกรีกในกลุ่มแม่น้ำเซลูม (Jhelum) ลงได้ราบคาบ และได้รวมนครตักสิลา กับรัฐอื่นๆแห่งแคว้นปัญจาบเข้ากับมหาอาณาจักรมคธ.

บัญชาติเหล็กของพระเจ้าจันทรคุปต์ ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงความกตเชื่อก่บัณฑิตาประเทศที่พระองค์ทรงรบชนะแล้วเป็นอย่างดี. และหลังจากการสิ้นพระชนม์ของพระองค์ พ่อพระเจ้าพินทุสวาระโอรสของพระองค์ขึ้นสืบราชสมบัติต่อจากพระองค์ นครตักสิลาก็ได้กำเริบทำการกบฏ และได้พยายามสลัดอำนาจของกษัตริย์ราชวงศ์เมารยะนี้ออกเสีย. พระเจ้าอโศกมกุฎราชกุมาร ได้ทรงปราบปรามการกบฏได้สำเร็จลงโดยรวดเร็ว. และได้ปกครองในฐานะอุปราชต่างพระเนตรพระกรรณพระบิดาของพระองค์.

พระเจ้าอโศกได้สิ้นพระชนม์เมื่อ ๒๓๑ ปีก่อนคริสตศักราช. หลังจากการสิ้นพระชนม์ไม่นาน มหาอาณาจักรมคธก็ได้แตกแยกออกเป็นหลายเหล่า และเนื่องจากความเสื่อมแห่งอำนาจของราชวงศ์เมารยะนี้เอง นครตักสิลาก็ได้ประกาศอิสรภาพของตนอีกครั้งหนึ่ง, และแม้ว่าจะเป็นไปได้ในเวลาอันสั้นมากก็ตาม. พวกกรีกชาวเบ็คเตรียได้ยกบุกเข้ามาใหม่ และได้เข้าครอบครองนครตักสิลาอีกวาระหนึ่ง. พวกกรีกเข้าครอบครองนครตักสิลาอยู่ช่วงเวลาเพียงเล็กน้อย ในศตวรรษเดียวกันกับที่พวกเขาได้ถูกขับไล่ออกโดยพวกศกะ(ไซเถียน) ที่ได้ยกมาจากทางทิศตะวันตก และเข้าครอบครองอาณาจักร

ตักสิลา. ในกาลต่อมา นครตักสิลาได้ถูกรวมเข้าเป็นอันเดียวกับอาณาจักรอาร์โกเซีย (Archosia) ภายใต้การปกครองของกษัตริย์ปาเทียนองค์หนึ่ง พระนามว่าคอนโดฟารอส (Gondophares) การรวมครั้งนี้ได้จัดทำขึ้นในตอนต้นคริสต์ศักราช. ระหว่างคริสต์ศักราช ๖๐ และ ๖๔ อธิปไตยของนครตักสิลา ก็เปลี่ยนมือไปจากพวกปาเทียนมาเป็นของพวกกุชานะ (Kushana) ซึ่งเดิมทีเดียว เป็นพวกที่อยู่สุดแดนทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ของประเทศจีน. กษัตริย์ซึ่งมีพระนามโด่งดังที่สุดของพวกกุชานะ คือพระเจ้ากนิษกะ (Kanishka) ซึ่งได้ทรงสร้างเมืองปุรุชปุระ (Purushapura, เปศวาร์ในปัจจุบัน) ให้เป็นราชธานีฤดูหนาวของพระองค์. หลังจากการสิ้นพระชนม์ของพระเจ้าวาสุเทพ (Vasudeva) กษัตริย์พวกกุชานะแล้ว ความเสื่อมอำนาจของพวกกุชานะก็เริ่มลดลง จนกระทั่งศตวรรษที่ ๕ พวกเหล่านี้ก็หมดอำนาจลงโดยสิ้นเชิง. และนครตักสิลา ก็ถูกทำลายลงโดยพวกทารุณป่าเถื่อน ซึ่งเรียกกันว่าพวกฮันขาว (White Huns). นครตักสิลาไม่ปรากฏว่าจะได้กลับฟื้นขึ้นจากความพินาศครั้งนี้อีก, และในศตวรรษที่ ๗ ปรากฏตามคำของท่านฮวนเจียง ซึ่งได้เดินทางไปเยี่ยมนครนั้นว่า เป็นเมืองขึ้นของแคว้นกัษมีร์ (Kashmir).

ประวัติย่อๆของนครตักสิลาอันเต็มไปด้วยเหตุการณ์สำคัญ มีดังกล่าวมานี้. ในบัดนี้มีแต่หมู่บ้านน้อยๆ ซึ่งมีนามว่าตักสิลาอย่างเดียวกัน, เพราะเป็นที่ระลึกแห่งความทรงจำอย่างเหี่ยวแห้งใจ ถึงความที่เคยรุ่งเรืองมาแล้ว ในอดีตโน้นเท่านั้น.

ทีนี้เราจะนำท่านไปยังซากสถานโบราณแห่งนี้. สถานที่ๆกล่าวนี้เป็นที่ๆใหญ่โตมาก เต็มไปด้วยเรื่องที่ทุกคนควรสนใจ ซึ่งไม่สามารถจะตรวจดูให้ทั่วถึงได้ภายในเวลาเพียงวันสองวัน, และเนื่องด้วยเวลาอันจำกัดจำเขี่ยนั่นเอง เราจึงได้ชมกันอย่างลวกๆ และความอยากรู้อยากเห็นของเรานั้น

แทนที่จะระงับไปด้วยความพอกพอกใจ กลับเพิ่มความอยากรู้อยากเห็นมากขึ้นอีก.

มีสถูปเรียกว่าธัมมราชิกสถูป ซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างทางฝ่ายพุทธศาสนาสิ่งแรกที่สร้างขึ้นไว้บนที่ราบสูงในถิ่นนั้น. ถึงแม้เราจะไม่ทราบความจริงอันแน่นอนว่า พระสถูปนี้ได้สร้างขึ้นแต่ครั้งใดก็ตาม, เราก็อาจประมาณเอาได้ว่าคงจะสร้างขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นแน่, สถูปที่สำคัญนี้มียกพื้นขึ้นรอบๆฐานของตัวสถูป ซึ่งจะขึ้นไปได้ทางช่องบันไดทั้งสี่ อันมีอยู่ทั้งสี่ทิศ. บนยกพื้นรอบๆ เจริงพระสถูปนั้น เป็นที่สำหรับทำ “ประทักษิณ”ตามเคย. สังกะตศุเสาหักพัง ซึ่งมีอยู่ทางด้านซ้ายของช่องบันไดทางทิศตะวันออกของพระสถูป ดูเหมือนว่าเสานั้นเป็นเสาที่ทำตามแบบอย่างเสาสีลาของพระเจ้าอโศก ซึ่งรู้จักกันอยู่ทั่วไป. ในครั้งหนึ่งเสานี้คงได้เคยรองรับบัวหัวเสาอันมีรูปราชสีห์มาแล้วเป็นแน่. มีวิหารเล็กๆเรียงรายอยู่รอบพระสถูปองค์ใหญ่ ซึ่งในวิหารหลังหนึ่งได้ขุดค้นพบสิ่งที่น่าสนใจที่สุดมาแล้ว. พระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ได้ขุดพบในวิหารนี้. มีกล่องเงินซึ่งบรรจุพระอชบตอง ภายในมีพระบรมธาตุประดิษฐานอยู่, และมีคำจารึกอยู่รอบๆพระอชบตองด้วย. คำจารึกนั้นบอกระยะเวลาว่าเป็นปีที่ ๑๓๖ (คริสตศักราช ๗๘) และจารึกด้วยอักษรชาวโรสที (Kharosthi) แสดงว่าเป็นสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า, ซึ่งพระเจ้าอูรสกะ (Urasaka) กษัตริย์ชาวแบ็กเตรียผู้หนึ่งได้ทรงบังจุไว้ในโพธิสัตว์วิหารของพระองค์ ที่ธัมมราชิกสถูปนครตักสิลา.

เราออกเดินจากธัมมราชิกสถูป ตรงไปยังสถานปรักหักพังทางฝ่ายพุทธศาสนาที่ยวลเลียม (Jaulian) ซึ่งตั้งอยู่บนยอดเขาสูงประมาณ ๑๐๐ ฟุต. มีอนุสาวรีย์ต่างๆ ซึ่งรักษาไว้ในสภาพที่ดี. ในบันดาส่งเหล่านั้นมีอารามขนาดใหญ่แห่งหนึ่งรวมอยู่ด้วย, และข้างอารามนั้นมีลานพระสถูปอยู่สองลาน

ตั้งอยู่ในระดับที่ต่างกัน พร้อมด้วยลานที่สามซึ่งเล็กกว่าอยู่ถัดไป. มีทางเข้าสามทาง สำหรับเข้าไปยังสิ่งก่อสร้างเหล่านั้น. มีพระพุทธรูป, รูปพระโพธิสัตว์, และรูปปฏิมางาม ๆ ขนาดใหญ่ ๆ รวมอยู่ในนั้นเป็นอันมาก. ผู้ที่ไปชมย่อมสังเกตเห็นคำจารึกด้วยอักษรชาวโรสตี อยู่ที่พระสถูปเล็กองค์หนึ่งด้วยความสนใจ. คำจารึกนั้นอ่านได้ความว่า :-

**สงฆ มิตรส พุทธเทว
ภิกขุส ทานมโภ.**

“ทานจีนเอก ของพระภิกขุพุทธเทว มิตรแห่งสงฆ์.”

ด้านซ้ายของทางเข้าไปยังอารามนั้น มีวิหารเล็กๆ ซึ่งภายในวิหารนั้นๆ มีรูปปูนปั้นอันงดงามควรสังเกตเก็บรักษาไว้. ตรงกลางวิหารนั้นมีพระพุทธรูปประทับนั่งอยู่ในท่าสมาธิ. ทางด้านขวาและด้านซ้ายของพระพุทธรูปองค์นั้นมีพุทธรูปยืน ๒ องค์ กับทั้งมีรูปผู้คอยปรนนิบัติอยู่ทางเบื้องหลังอีก ๒ รูป. รูปหนึ่งในจำนวนนั้นคือวัตตุเรียกกันว่าเจาริ. อีกรูปหนึ่งคือรูปวัชรปาณี (พระอินทร์). วดนั้นมีตึกที่ประชุมหลังหนึ่ง, ห้องแถวสี่ด้านเป็นรูปสี่เหลี่ยม, ห้องอาบน้ำ, ห้องครัว, โรงฉัน, ห้องเก็บสิ่งของ, และ ฯลฯ อีก. พระพุทธรูปแปลกๆ ซึ่งแสดงปางต่างๆ อันได้พบในที่นั้น ล้วนแต่มีค่าสูงยิ่ง.

ต่อจากนั้นเราได้ไปชมวิหารที่ชาณทืออาล (Jandial) เป็นวิหารที่มีรูปทรงแปลกปลาด และไม่เหมือนกับวิหารแห่งใดๆ ในอินเดียเลย. วิหารนี้ตั้งอยู่บนเนินดินที่พูนขึ้น สูงกว่าระดับภูมิประเทศรอบๆ ประมาณ ๒๕ ฟุต. แบบแปลนของวิหารนี้ไม่เหมือนกับพุทธวิหารแต่อย่างใด และทั้งไม่มีชิ้นรูปปฏิมาทางฝ่ายพุทธศาสนารวมอยู่ในกองสิ่งปรักหักพังแห่งนั้นเลย. จากเหตุผลทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่า วิหารนั้นคงเป็นวิหารฝ่ายศาสนาโซโรสเตอร์ (Zoroastrian). ลักษณะของการก่อสร้างบ่งให้เห็นถึงอายุกาลได้อย่างชัดเจน, และจากลักษณะนี้เราพอจะลงสันนิษฐานได้ว่า วิหารนั้นได้สร้างขึ้นในสมัย

ไซโทปาเทียน (Soytho-Pharthian) ในระยะซึ่งศาสนาโซโรสเตอร์ (Zoroastrianism) ได้เข้าไปประดิษฐานอยู่ในแคว้นตักลีลาแล้วโดยแน่นอน. ห่างจากวิหารโซโรสเตอร์เล็กน้อย มีพุทธรูป ๒ องค์ ตั้งอยู่บนเนินที่มีรูปแปลกกัน.

ต่อจากนี้ เราได้หันไปเอาใจใส่กะสถานทีซึ่งเรียกว่า ศิรกัป (Sirkap) อันเป็นสถานทีซึ่งนครตักลีลาได้ย้ายจากที่เดิมของมัน คือที่ภิรมุนตุ (Bhit-Mound) มาตั้งอยู่ที่นี้, ในศตวรรษที่ ๒ ก่อนคริสตศักราช ภายหลังจากพวกกรีกและแบ็คเทรียได้รบชนะแคว้นปัญจาบ. กำแพงซึ่งสร้างขึ้นเพื่อป้องกันข้าศึกของนครนี้ ยังคงมีร่องรอยปรากฏอยู่ พร้อมทั้งคูหาต่างๆ อันสร้างขึ้นอย่างถาวร ทางด้านในของตัวกำแพง. คูหาเหล่านี้คงจะเคยใช้เป็นที่สำหรับทหารยามมาแล้ว. ผู้ที่ไปชมที่นี้จะพบซากของเชิงลาด ที่ยังเหลืออยู่ ณ ที่นั่นด้วย. เชิงลาดเหล่านี้ดูที่ว่าจะเคยใช้เป็นที่สำหรับผู้ป้องกันเมืองขึ้นไปบนกำแพง. ภายใต้วังปรากฏจากการขุดค้น ได้พบถนนสูงแห่งนครนั้น พร้อมทั้งสถานก่อสร้างอยู่ทั้งสองฟาก. มีถนนซอยตัดตรงแนวไปตามระหว่างสิ่งก่อสร้างเหล่านี้; ซึ่งในระหว่างนั้นมีพุทธรูปใหญ่หลังหนึ่งรวมอยู่ด้วย กับยังมีห้องบูชาเล็กๆจำนวนมาก ซึ่งดูเหมือนว่าเป็นของฝ่ายศาสนาไซนุ (Jainism). ในบันดาสถูปก่อสร้างเหล่านี้ ซึ่งส่วนมากคงจะเป็นบ้านเรือนสำหรับอาศัยนั้น มีหลังหนึ่งที่มีลักษณะว่าจะเคยเป็นวังมาแล้ว. ตึกหลังนี้ตั้งอยู่ตรงกลางสถานที และมีทางเข้าสามทางซึ่งเข้าไปยังสถานทีแห่งนี้ปรากฏอยู่. สิ่งปรักหักพังของสถานที ซึ่งครั้งหนึ่งเคยใช้เป็นห้องประชุมขุนนาง, สถาปนารณ, สนามทหาร, ที่สำหรับเจ้านายฝ่ายใน และห้องโถงสำหรับพระราชธา ซึ่งพระราชธาเคยครอบครองมาแล้วก็ยังคงปรากฏอยู่. สถานทีสำหรับพวกทาสกรรมกร ก็ยังมีร่องรอยอยู่ด้วย. เมื่อการขุดค้นดำเนินไปนั้น ได้ค้นพบสิ่งแปลกปลาดมาก ตรงที่อันเป็น

สถานที่เจ้านายฝ่ายใน และที่ของพวกข้าทาสกรรมกรตั้งอยู่. ระหว่างสถานที่เหล่านี้ มีลานขนาดเล็กแห่งหนึ่ง กับพระสถูปสี่เหลี่ยมตั้งอยู่ทางด้านเหนือ. ตามข้างพระสถูปนี้ ได้พบถ้ำเครื่องดินปั้นเล็กๆ ๔ ถ้ำ ซึ่งเป็นของสำหรับแก้บอล, ถ้ำเหล่านี้เวลานี้เก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑน์นครตักสิลา. ถ้ำแต่ละถ้ำมีบันไดสำหรับลงไป และในถ้ำทุกถ้ำมีรูปสัตว์น้ำ, มีรูปนกเกาะอยู่ตามข้างๆ ถ้ำ ซึ่งตามมุมมีตะเกียงเล็กๆ ติดอยู่ข้างบน. ถ้ำซึ่งใช้เป็นเครื่องแก้บอลแบบเดียวกับถ้ำเหล่านี้ ซึ่งเรียกกันว่ายมปุกระ (Yama-Pukur) นั้นยังคงเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในบันดาหญิงสาวชาวเบ็งคอล ซึ่งอุทิศมันถวายแก่พระยมเจ้าแห่งมฤตยู. ทำไมถ้ำเหล่านี้มาอยู่ในวงการปฏิบัติทางศาสนาแห่งนครตักสิลาสมาัยโบราณ เป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง อันจะต้องค้นคว้าหาความจริงต่อไป.

ในพิพิธภัณฑน์ตักสิลา มีสิ่งของสมัยโบราณที่ขุดได้จากบ้านเรือนในศirkap ตั้งแสดงไว้. ในบันดาสิ่งเหล่านี้มีตุ๊กตาดินปั้นเครื่องเล่นต่างๆ, ชามหิน, ขวดต่างๆ ชามเล็กและจานซึ่งมีลวดลายต่างๆ, แก้วสีฟ้า, เครื่องขาตั้ง ๓ ขา, บังเขียนม้า, ดาบ, กฤษ, ขวดน้ำหอม, ปากกา, และกะปุกหมึก, เข็มประดับผม, ระฆัง, แหวนต่างๆ, และหมวดหมู่มั่วๆ ของเครื่องทอง เงิน เครื่องเพชรพลอยและเงินเหรียญหลายพันเหรียญรวมอยู่ด้วย.

ห่างจากสิ่งปรักหักพังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ไปราวครึ่งไมล์ มีภูเขาแห่งหนึ่ง ซึ่งบนยอดมีสถูปเรียกว่ากุนาลสถูป (Kunala Stupa) และเราได้ไปยังที่นั่น, การขึ้นบนยอดเขาสูงนี้ จะต้องปีนไปตามที่สูงชันมากแห่งหนึ่ง. เมื่อมองจากยอดเขาจะเห็นภาพวิวตามบริเวณรอบๆ งามน่าดูมาก. สถูปนี้พระเจ้าอโศกได้ทรงสร้างขึ้น เพื่อเป็นที่ระลึกแก่เจ้าชายกุนาละ โอรสของพระองค์. สถูปแห่งนี้ท่านฮวนเจียงได้เคยไปเยี่ยมชมมาแล้ว, ตามที่ท่านกล่าวว่ามีว่า พระนางเจ้าศิษยรักษิตา (Tishyarakshita) พระมารดาเลี้ยงของเจ้าชาย

กษัตริย์ ได้หลงรักเจ้าชายเป็นอย่างยิ่ง. พระนางเป็นผู้ยุยงให้พระเจ้าอโศกทรงส่งเจ้าชายไปยังนครตักสิลา ในฐานะเป็นอุปราช และต่อมาพระนางได้คบคิดกับพวก ออกพระราชโองการปลอม ให้ควักพระเนตรของเจ้าชายกษัตริย์. คำสั่งนั้นมีผู้ปฏิบัติตาม และเจ้าชายกษัตริย์พร้อมด้วยชายของพระองค์ ได้ดำเนินภิกขาจารกลับมาสู่ราชธานีแห่งพระบิดาของพระองค์ ซึ่งอยู่ห่างไกลมาก. ครั้นแล้วการกระทำอันทุจริตได้ปรากฏออก และพระนางถูกสั่งประหารชีวิต. เรื่องมีต่อไปว่า ต่อมาพระเนตรของเจ้าชายได้รับการรักษาหายเป็นปกติที่พุทธคยา โดยอำนาจปาฏิหาริย์ของพระอรหันต์ในพุทธศาสนารูปหนึ่งนามว่าโฆษะ. สถูปนั้นตั้งอยู่บนฐานสูงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ซึ่งตั้งซ้อนกันเป็น ๓ ชั้น และมีทรวดทรงงดงามน่าดูมาก. มีอารามขนาดใหญ่แห่งหนึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของสถูป และตั้งอยู่ในพื้นที่ๆมีระดับสูงกว่ากันเล็กน้อย. อารามนี้มีกำแพงสูงประกอบด้วยลานและตัวตึก. ลานนั้นมีที่เปิดโล่งเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าอยู่ตรงกลาง, ตามบริเวณรอบๆมีระเบียงและห้องเล็กๆปลูกขึ้นไว้. ห้องเล็กนั้นจัดทำขึ้นให้มีช่องเป็นรูปโค้ง. เขตต์ของอารามไม่ปรากฏ จึงเป็นการยากที่จะกล่าวว่า จะมีสิ่งอื่นใดนอกไปอีก. เมื่อเราเสร็จจากการชมกษัตริย์สถูปนั้น เวลาเกือบค่ำพอดี. เพราะเวลาค่ำใกล้เข้ามาเสียแล้ว เราจึงต้องเลิกความคิดที่จะไปเยี่ยมชมสถานที่อีก ๒ แห่ง, คือที่ภิมุนค (Bhir Mound) ซึ่งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น, และที่สิระสุขะ (Sirasukh). สำหรับสถานที่แห่งหลังนี้ เป็นสถานที่ซึ่งนครตักสิลาได้ย้ายไปตั้งเป็นครั้งที่ ๓ โดยพวกกุชยานะ. สถานที่อันน่าสนใจ ๒ แห่งซึ่งเราต้องคัดออกจากโปรแกรมของเรานั้น, เนื่องจากมีสะพานแอ็คต็อก (Attock-Bridge) ที่เราจะต้องข้ามให้ทันภายใน ๖.๔๕ นาฬิกาหลังเที่ยง, อันเป็นเวลาที่จะสะพานจะปิดการจราจรใดๆทั้งสิ้น. เพื่อให้ทันเวลา เราจึงต้องออกจากโบราณสถานนั้นไปด้วยความเสียดายยิ่ง, ตอนจากกลับเราได้หยุดคิดหนึ่ง ที่

พิพิธภัณฑ์ เพื่อคูโบราณวัตถุต่างๆ อันเก็บรักษาไว้ ณ ที่นั่น. สิ่งทีเก็บมารวมไว้นั้น เป็นสิ่งแปลกๆและชวนดูยิ่งนัก.

ระหว่างทาง เราได้ผ่านมาทางสถานที่อันมีนามว่า ฮัสซันแอบดัล (Hassan Abdal) อยู่ใกล้กับสิริสุขะ. ถึงศักดิ์สิทธิ์ของอิลาปีตร (Elapatra) ซึ่งท่านฮวนเจียงได้กล่าวไว้ในบันทึกการเดินทางของท่าน ก็อยู่ที่นี้. บัดนี้เรียกกันว่า ปุณจา สาหิบ (Punja Sahib) และอยู่ในความครอบครองของพวกซิกข์.

เมื่อค่ำลง เราได้มาถึงสถานีของเรา. การเดินทางซึ่งเป็นการศึกษา และเป็นการเพลิดเพลิน ในเวลาเพียงวันเดียว ก็ได้สิ้นสุดลงดังกล่าวนี.

ปุษุส แปล

อนวัชชกรรม

กรรมใดไร้โทษแท้	ทำเถิด
ที่จะมีคุณเจือ	ใจใจ
แม้สามารถให้เกิด	ประโยชน์ยิ่ง
แก่หมู่มากด้วยได้	เด่นคุณ.

ครูเทพ (จากไทยเกษม)

กรรม

อาการเคลื่อนไหว ทุกขยับร่างกาย วาจาที่ลั่นออกจากปากไป ทุกถ้อยคำ, และความคิดที่ผ่านมาและผ่านไป ทุกๆ ครั้ง ล้วนแล้วแต่เป็นมูลเหตุอันจะนำมาซึ่งผล. ด้วยประการฉะนี้ สภาพแห่งความเป็นอยู่ของเราท่านทั้งมวล จึงติดตรึงอยู่ภายในสายใยแห่งเหตุผล ไม่มีใครเลยจะรอดพ้นไปได้จนคนเดียว ในการดำรงชีวิต. แม้จะดิ้นรนต่อสู้สักเพียงไร ที่จะเอาตัวรอดพ้นไปมีอิสระได้นั้นอย่าหมาย. จะเป็นเพื่อความดีหรือความชั่วอย่างไรก็ตาม เราแต่ละคนย่อมถักทอสายใยแห่งกรรมอยู่ด้วยกัน ทุกขณะนาทีมิได้ว่างเว้นมิได้มีที่สิ้นสุดยุติ นอกจากจะได้หลุดพ้นไปจากโลกนี้แล้วเท่านั้น.

พระพุทธองค์ได้ทรงสอนให้เราเชื่อเวรและกรรม เคารพในเหตุและผล. กรรมใดที่ได้ประกอบ กรรมนั้นย่อมเป็นผลตอบสนอง. หว่านพืชชนิดใดลงไว้แล้ว ย่อมมีหวังที่จะได้เก็บเกี่ยวพืชชนิดนั้นในปลายมือ นี่เป็นหัวข้อใหญ่ที่เรารู้ดีอยู่ด้วยกันแล้วทุกคน. ส่วนที่จะช้าหรือเร็วนั้น เป็นเรื่องที่กำหนดกันไม่ได้ เพราะอยู่ที่เล่ห์เหลี่ยม ความฉลาดไหวพริบของคนผู้กระทำ แต่มีข้อที่แน่นอนอยู่ว่า ในเบื้องปลายสุด ผู้กระทำกรรมใด จะหนีพ้นกรรมนั้นไปหาได้ไม่ แม้จะไม่ได้เห็นผลทันตาในโลกนี้ กรรมนั้นย่อมติดตามไปตอบสนองกันจนได้ ในชาติหน้า. สรุปแล้ว เราคงจะได้

ความจริงอยู่อย่างหนึ่งว่า กรรมย่อมสนองกรรมโดยเที่ยงตรง และ เพราะฉะนั้นท่านจึงสอนเราว่า เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร.

เรากำลังก่อให้เกิดขึ้นซึ่งมูลภริยอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน ด้วยการ ขยับไหวตัวของเราเองทุกระยะ. แต่ถ้าเรารับเอาธรรมที่เลิศของพระ พุทธองค์ดังได้กล่าวแล้ว มาเป็นทางปฏิบัติ มาเป็นเครื่องเตือนสติ ให้สำนึกตนอยู่ได้ทุกขณะตลอดไป ด้วยความเชื่อถือกันมั่นคงแน่ว แน่แล้ว กรรมที่เราได้ประกอบ ย่อมบริสุทธิ ไร้ฝ้ามลทินจับหมอง แม้สักเท่าอองเย. เพราะฉะนั้น คนผู้ประพฤติธรรม จึงอาจเผชิญ หน้ากับอนาคตของตนได้ด้วยความกล้าหาญ ปราศจากความครั่นคร้าม ขามเกรงทั้งปวง.

“ภิญโญ”

ไทยใหม่ ๒ ก. ย. ๘๔

สภาพความดีในบางคราว

“ไม่รู้หรือ ว่าคุณ และความดี

คุณของนาย จะทำลาย ทำร้ายตน

อนิจจา โลกเรา น่าเศร้าจิต

กลับจะเป็น เครื่องประจัญ คนดีพลัน

ทำให้มี ผู้อิจฉา ทุกแห่งหน

เหมือนไส้ศึก แสนกล มุ่งชีวิตัน.

อันความงาม ความสุจริต ทุกสิ่งสรรพ

....”

ตามใจท่าน - พระมงกุฎ.

วิสุตาสา ปรมมา ญาตี!

เขียนมา—ตอบไป

เล่มนี้ตอบโดยพุทธทาส ภิกขุ

ทำไมจึงเจริญสมาธิไม่สำเร็จ ? **ถาม :** อาตมาปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้ามาหลายปีแล้ว คีลแล้วก็อยู่ชุกดงค์เรื่อยมา แต่ชุกดงค์นั้นมีขาดบ้าง ส่วนคีลนั้นพยายามมิให้ขาดตกบกพร่องเลย สมาธิและจงกรมก็พยายามอยู่เสมอ มิใช่จะซีเกียจ บางทีอาตมาก็ถือเนสัชชิกชุกดงค์ ๗ วัน ๓ วันก็มีเสมอ สมถะและวิปัสสนา ก็ทำตามแบบที่เป็นหลักสูตรสอนในโรงเรียนนักธรรมนั่นเอง ทั้งยังได้ศึกษากับอาจารย์บางองค์ที่ท่านชำนาญในทางปฏิบัติ ท่านก็แนะนำให้กำหนดลมบ้าง พุทฺธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ บ้าง ต่างๆกัน อาตมาทำตามทุกอย่าง ไม่เห็นปรากฏอะไร นิเวศน์ทั้ง ๕ ก็มีอยู่ตามเดิม. ได้บำเพ็ญสมาธิหลายอย่างต่างวิธี หลายครูหลายอาจารย์ที่ท่านบอกสอนกันอยู่ที่ทางภาคใต้นั้น ได้ทดลองทำตามคุดมดแล้ว ทั้งแบบเก่า (คือแบบเพ่งกระสิณ หลังจากการอาราธนาพระเจ้าปีติทั้งห้าแล้ว) และแบบใหม่ (คือแบบเรียนซึ่งใช้พิจารณาเหตุผล ทำนองเดียวกับหนังสือพิมพ์พุทธศาสนา), มนสิการฝึกฝนทรมาณต่างๆดังกล่าวมาแล้ว อาตมาก็ยังกำหนดยินดี(ราคะ) เกลียดชัง(โทสะ) และไม่แจ่มแจ้ง(โมหะ)อยู่ตามเคย

จนบัดนี้อาตมาารู้สึกเบื่อหน่ายในพรหมจรรย์เสียแล้ว . . . . . ความจริง
อาตมารักใคร่ในพรหมจรรย์อยู่มาก จึงอยู่มาได้จนถึงปานนี้ จะว่าอนิ-
สงส์ศีลคุ้มครอง ก็ดูเหมือนไม่ผิด เพราะอาตมาถนัดรับรองว่า ศีลของ
อาตมาบริสุทธิ์ยิ่งนัก แต่แปลกที่ทำสมาธิไม่เป็น นิเวรณจึงไม่สงบ. ถึง
ขณะที่เขียน จ.ม. อยู่ที่นี่ ก็เชื่อว่าอาตมาอยากสึก เป็นแต่รู้สึกน้อยใจว่าตน
อภัพพมาก ศีลท่านว่าเป็นปัจจัยให้เกิดสมาธิ, สมาธิท่านว่าเป็นปัจจัยให้
เกิดปัญญา, ปัญญาเป็นปัจจัยให้เกิดวิมุตติ ก็เมื่อพยายามอยู่ทั้งกลางวัน
กลางคืนเช่นอาตมาอย่างนี้แล้ว ไฉนจึงจะไม่หมดนิเวรณอีกเล่า อย่างไรก็ดี
ขอพึ่งความรู้จากคุณเต็มที และจะรอกอัยคำแนะนำจากคุณด้วยความเคารพ.

จกกวโร ภิกขุ วัดป่าสูงเนิน, นครราชสีมา.

๒๔ พฤษภาคม ๒๔๘๕.

ตอบ : การถามว่าทำไมจึงเจริญสมาธิไม่สำเร็จตามที่ท่านเล่าไปนั้น
ย่อมเท่ากับปัญหาที่หากจะถามว่า ทำไมการปลูกผักในสวนครัวของข้าพเจ้า
จึงไม่สำเร็จ ทั้งที่อุ้มน้ำพรวนดินอยู่เสมอ? เรื่องปรากฏชัด
อยู่ในจดหมายของท่านแล้วว่า ท่านพยายามรักษาศีลและวัตรปฏิบัติอื่นๆอย่าง
เคร่งครัดอยู่เสมอ ซึ่งการทำเช่นนั้น เท่ากับเป็นการขยันรดน้ำพรวนดิน แต่
ต้นไม้มันก็ไม่งอกงามเช่นนี้ จะต้องแน่ใจว่ายังคงมีเหตุอื่นๆอีก ที่เป็นอุปสรรค
ขัดขวางอยู่ เช่นเดียวกับการทำสวนครัวนั่นเอง มิใช่ว่ารดน้ำพรวนดินให้
หนักแล้ว ต้นไม้จะงอกงามก็หาไม่ได้. และเมื่อพิจารณาตามคำของท่าน
ดูท่านจะเป็นผู้ใจร้อนอยู่มาก หรือมีใจจดจ่ออยู่แต่ผลของงานแรงเกินไป
ซึ่งเป็นการเกินพอดีไป สำหรับงานทางฝ่ายจิตต์ ซึ่งไม่เหมือนกันกับงาน
ทางฝ่ายกายล้วนๆ. แต่อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้อาจอาศัยหลักพุทธวจนะเป็น
เครื่องวินิจฉัย ซึ่งผมจะขอยกมาให้ท่านพิจารณาเอาเอง. ตามพระบาลี

ภยภรวสูตร มุลปิณฑาสกั มัชฌิมนิคาย มีกล่าวไว้เพียงพอแล้วว่า ภิกษุ
บำเพ็ญสมณธรรมไม่สำเร็จทันตามความต้องการ เพราะเหตุ ๑๘ ประการคือ :

๑. มีการกระทำทางกายบางอย่างไม่บริสุทธิ์
๒. มีการกระทำทางวาจาบางอย่างไม่บริสุทธิ์
๓. มีการกระทำทางใจบางอย่างไม่บริสุทธิ์
๔. มีการได้ปัจจัยเครื่องอาศัยเลี้ยงชีพอย่างหนึ่งอย่างใดไม่บริสุทธิ์
๕. มีการเพ่งเล็งต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดอยู่แรงเกินไป
๖. มีความกำหนัดแก่กาม ทางใดทางหนึ่งอยู่
๗. มีจิตตหังคหังคอยู่ด้วยพยายามอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่
๘. มีความใฝ่ใจบางประการ เอียงไปทางกระทบกระแทกใครอยู่
๙. มีความง่วงเหงาห่มินชา พัวพันเอาเสมอ
๑๐. จิตไม่เคยสงบเย็น (แม้อย่างหยาบๆ)
๑๑. เป็นคนมีปกติระวาง และมีความลังเลเป็นเจ้าเรือน
๑๒. มีนิสัยส่งเสริมตนเอง กดผู้อื่น
๑๓. จี้มักสะดุ้ง มีความขลาดเป็นเจ้าเรือน
๑๔. ยังพอใจอยู่ในลาภสักการะ และเสียงสรรเสริญ
๑๕. มีความเกียจคร้าน มีความเพียรชนิดเลว
๑๖. มักหลงลืม ไม่มีความรู้สึกตัวทั่วพร้อมอยู่เสมอ
๑๗. จิตไม่ตั้งลงในที่ใดที่หนึ่ง สายและเลื่อนลอย
๑๘. มีปัญญาทุพพลภาพ เลอะเทอะ

ทั้งหมดนี้ ท่านจะเห็นได้ว่า ตามที่ท่านกล่าวมาว่าทำได้อย่างไรนั้น
อาจยังไม่พอ ยังมีอะไร บางอย่างขาดอยู่ และพร้อมๆกันนั้น กลับมี
อะไรบางอย่างตึงเครียด หรือมากมายเกินพอดีไปเสีย ไม่เป็นส่วนพระ
สมที่ เหมาะจะเข้าได้. การตั้งใจรุนแรงเกินไปนั้น บางกรณีก็กลับเป็นโทษ
ไร้ผล ดังที่เปรียบไว้กับการจับนกแรงเกินไป จนนกตายคามือ ตรงกันข้าม

กับการจับหลวมเกินไป นกคืนหลุดไปต่อหน้า. เพราะฉะนั้นการที่จะปฏิบัติธรรมให้ได้ผลทันตามต้องการ หรือในเวลาที่ตั้งใจไว้นั้น จึงเป็นของทำได้ยากอย่างยิ่ง เพราะมันต้องการความถึงพร้อม และความเหมาะสมสอดคล้องส่วนแก่กันอย่างมากรเหลือเกิน เป็นการยากที่ผู้แรกเริ่มจะรับกับความตื่นเต็นของตน ซึ่งมีอยู่แทบทุกชุมชน, ไม่เหมือนกับการค่อยปฏิบัติไปๆ ถึงจิตเหมาะเมื่อไรก็มันเอง เหมือนการบ่มผลไม้ที่กระทำพอเหมาะ. แต่อย่างไรเสียคนเราต้องบันลุมรรคผลได้ไม่ช้าก็เร็ว หากไม่ใช่ในชาตินี้จริงๆ แล้ว ก็ชาติต่อไป. แต่ถ้าจะเอาให้ทันตาเห็นหรือทันต้องการ ก็ต้องระวังให้มีอะไรครบส่วน ซึ่งท่านต้องพยายามทำอย่างสุขุมเยือกเย็น เหมาะสัดเหมาะส่วนกันจริงๆ ทำด้วยใจร้อนกระวนกระวายนั้นเป็นไปได้ เพราะจิตต์ขณะนั้นเป็นจิตต์ที่กำลังเดือด หรือเฟื่องถึงต่อจิตต์นั้นแรงเกินไป จนไร้ความสงบหรือแม้ที่สุดแต่ความทรงตัว.

มีบางคนประพาศเครื่องครัด ด้วยความรู้สึกที่เดือดคุดอยู่ภายในว่าจะให้ดีกว่าคนอื่น ต้องการบันลุมรรคผลด้วยความหวังที่จะได้มีความรู้สึกว่า ตนอยู่สูงเหนือเพื่อนที่เหลวไหลเท่านั้น. การเฟื่องถึงอย่างนี้ เป็นการมุ่งยกตนข่มท่านตามที่ระบุไว้ในเหตุขัดข้องข้อที่ ๑๒ นั้นแล้ว.

บางคนมุ่งให้การประพาศเครื่องครัดของตน กระทบกระแทกในตาของผู้ที่ประพาศไหลหลวม หรือที่เรียกกันว่าอวดเคร่ง นี่ก็เป็นอุปนิสัยเหมือนกัน แม้จะได้ผลในทางเป็นตัวอย่างให้มีผู้ประพาศเครื่องครัดกันขึ้นมากมาย ก็เป็นผลเพียงภายนอกเท่านั้น ไม่ได้ผลในทางใจ หรือสมาธิของตนเลย สีลหรือหุดงค์ของคนพวกนั้น จึงไม่เกื้อกูลแก่สมาธิของเขา แม้จะเคร่งครัดอย่างไรก็ตาม, และเขาลืมตัวไป.

เพียงเท่านี้ก็เป็นอย่างพอที่จะทำให้ท่านเทียบเคียง ค้นหาข้อขัดขวางของท่านออกทำลายเสียให้หมด. ขอแสดงความหวังไว้ในที่นี้ว่า ท่านจะทำการประณีตเยือกเย็น, ขออนุโมทนาในความตั้งใจของท่านอย่างสูง.

๒๐ กันยายน ๒๔๘๔

แถลงการณ์ของคณะธรรมทาน

อนุโมทนาพิเศษ

สโมสรจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้จัดส่งหม้อกรองน้ำมีก๊อกในตัวพร้อมด้วยขาตั้ง และถ้วยแก้ว ๖ ใบ มาเพื่อเป็นประโยชน์แก่หอสมุดธรรมทาน อันเป็นสำนักงานที่เผยแพร่พุทธศาสนาของภิกษุสามเณร. ทั้งนี้ ขอขอบคุณอย่างมาก.

นายทองสืบ ศุภมาร์ค ผู้อำนวยการพระศาสนาประจำกรมโฆษณาการ ได้เอื้อเฟื้อหนังสือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ พร้อมด้วยคำอธิบาย ซึ่งอธิบายโดยท่านผู้นี้ มาเป็นประโยชน์แก่หอสมุด ๑ เล่ม. ในคำอธิบายนั้น มีอธิบายตัวพระราชบัญญัติบางมาตรา ที่กล่าวถึงภิกษุอันอยู่ตามถ้ำตามเขา ว่าจักขัดต่อพระราชบัญญัติอันระบุให้ภิกษุสามเณรมีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือไม่. และนอกจากนั้นยังมีข้อความอันเป็นประโยชน์แก่การที่จะเข้าใจในการดำเนินงานปกครองคณะสงฆ์ระบอบใหม่นี้ ว่าจักเป็นไปได้เพื่อความมั่นคง จะก้าวหน้าด้วยรวดเร็ว สมสมัยสมเกียรติของประเทศได้อย่างไร. ควรที่นักศึกษาจะสนใจและใคร่ครวญเป็นพิเศษ เพื่อหาโอกาสทำประโยชน์ให้แก่ศาสนาได้ โดยไม่ยาก.

อนุโมทนาให้หนังสือแก่หอสมุดธรรมทาน

พุทธธรรมสมาคมแห่งประเทศไทย ให้หนังสือธรรมเทศนาสอนประชาชน ฉบับพุทธธรรมสมาคมสร้างใบลานพิมพ์ ๕๐ กัณฑ์ คัมภีร์ที่ ๕, ๒ ชุด. พระเจียน สุนทรธมฺโม วัดสามหม้าย บ้านคอน สุราษฎร์ธานี ให้ไทยนิเทศ ๑ เล่ม. นายปวี เปรมาดิษฐ์ บ้านพุมเรียง ไซยา ให้ Consolation No 571 - 575 รวม ๕ เล่ม.

คณะธรรมทานขอขอบคุณและอนุโมทนา

พุทธประวัติจากพระโอษฐ์

โดย อ. ป.

เป็นหนังสือพุทธประวัติ ที่เป็นคำตรัสเล่าของพระองค์เอง รวบรวมจากพระบาลีไตรปิฎก ฉะเพาะตอนที่เป็นพุทธประวัติ ท่านได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว จะทราบว่า พุทธประวัติที่เป็นแก่นแท้ พระพุทธเจ้าทรงเล่าประวัติของพระองค์ไว้ มีอย่างไรบ้าง.

ราคาเล่มละ ๑ บาท ค่าส่ง ๒๐ สตางค์

พิมพ์ด้วยกระดาษอย่างดี (๖๐ ปอนด์) เป็นเนื้อหนังสือ ๓๓ ยก มีภาพอนุกรม คำสำคัญ พร้อมทั้งบรรพชกรรมท้ายเล่ม. มีภาพพระพุทธรูปเมืองสารนาถ ปางประกาศพระธัมมจักกั, สถานที่ประสูติที่สวนลุมพินี, วิหารพุทธคยา, พระพุทธรูปปางทุกรกิริยา.

หนังสือที่มีจำหน่ายที่คณะธรรมทาน

- หนังสือพิมพ์พุทธศาสนา ปีที่ ๕ - ๖ - ๗ - ๘ - ๙ ปีละ ๑ บาท (ทั้งค่าส่ง)
  - พุทธประวัติจากพระโอษฐ์ โดย อ. ป. เล่มละ ๑ บาท (ค่าส่ง ๒๐ สต.)
  - การปฏิบัติธรรม โดย พุทธทาสภิกขุ " ๒๕ สตางค์ (" ๖ ")
  - พุทธศาสนาเบื้องต้น โดย นายธรรมทาส " ๑๐ สตางค์ (" ๔ ")
  - พุทธศาสนา วิชาสำหรับชีวิตมนุษย์ (คำอธิบายอริยสัจสี่ สำหรับคนหนุ่ม) โดยนายธรรมทาส เล่มละ ๒๐ สตางค์ (ทั้งค่าส่ง)
- หนังสือเหล่านี้ ผู้บำรุงหนังสือพุทธศาสนาตั้งชื่อ ไม่ต้องเสียค่าส่ง ทางไปรษณีย์ ส่งเงินไปฉะเพาะค่าหนังสือเท่านั้น.